

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**TÜRK MEDENİ KANUNUNDA VE UYGULAMADA
YOKSULLUK NAFAKASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra BAŞTÜRK

ANKARA-2021

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**TÜRK MEDENİ KANUNUNDA VE UYGULAMADA
YOKSULLUK NAFAKASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra BAŞTÜRK

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Yıldız ABİK**

ANKARA-2021

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**TÜRK MEDENİ KANUNUNDA VE UYGULAMADA
YOKSULLUK NAFAKASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Yıldız ABİK**

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

İmzası

1- Doç. Dr. Yıldız ABİK

2- Prof. Dr. Hasan İŞGÜZAR

3- Doç. Dr. Süleyman YILMAZ

Tez Savunması Tarihi

09.08.2021

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürlüğü'ne,

..... danışmanlığında hazırladığım
“.....”
adli yüksek lisans tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış
ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım
bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde
bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya
çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih:

Ad Soyadı ve İmza:

BİRİNCİ BÖLÜM

NAFAKA, NAFAKANIN HUKUKİ NİTELİĞİ, ÖZELLİKLERİ VE TÜRLERİ..... 1

I. NAFKA KAVRAMI..... 1

II. NAFAKANIN HUKUKİ NİTELİĞİ..... 3

III. NAFAKANIN ÖZELLİKLERİ 5

A. Nafaka Alacağının Alacaklının Rızası Bulunmadan Takas Edilememesi 6

B. Nafaka Alacağının Üçüncü Bir Kişiyeye Temlik Edilmesinin Kural Olarak Mümkün Olmaması 7

C. Nafaka Alacağının Haczedilememesi 8

D. Henüz Doğmamış Nafaka Alacağından Feragat Edilememesi 9

E. Nafaka Alacağı Üzerinde Rehin Tesis Edilememesi 11

F. Nafaka Alacağının Miras Yoluyla Geçmemesi 12

G. Taraflar Arasında Anlaşma Olmadıkça Nafaka Alacağının Yabancı Para ile Ödenmesine Karar Verilememesi..... 14

H. Nafaka Alacağında Zamanaşımı Süresi 15

I. Nafaka Alacağının Kural Olarak Nakden ve Peşin Ödenmesi 17

İ. Nafaka Davasında Dava Tarihinden İtibaren Faize Karar Verilememesi 17

J. Nafakanın Kamu Düzeni ile İlgili Olması..... 19

IV. NAFAKANIN TÜRLERİ 20

A. Yardım Nafakası..... 21

B. Bakım Nafakası..... 25

1. Tedbir Nafakası..... 26

2. İştirak Nafakası 32

3. Yoksulluk Nafakası..... 3

İKİNCİ BÖLÜM 3

YOKSULLUK NAFAKASI, KOŞULLARI VE DÜZENLENMESİ..... 3

I. YOKSULLUK VE YOKSULLUK NAFAKASI	37
A. Yoksulluk Kavramı.....	37
B. Yoksulluk Nafakasının Tanımı, Amacı ve Hukuki Niteliği	39
II. YOKSULLUK NAFAKASININ KOŞULLARI.....	41
A. Kesinleşmiş Boşanma Kararı Olması	42
B. Yoksulluk Nafakası İsteyen Eşin Boşanma Sonrası Boşanma Kararı Yüzünden Yoksulluğa Düşecek Olması	45
C. Nafakayı Talep Eden Eşin Nafaka Talep Edilen Eşten Daha Ağır Kusurlu Olmaması.....	52
D. Yoksulluk Nafakasının Talep Edilmiş Olması	57
E. Takdir Edilecek Nafakanın Nafaka Yükümlüsü Eşin Mali Gücü ile Orantılı Olması	63
III. GÜNCEL MEVZUATTA YOKSULLUK NAFAKASI	65
A. Yoksulluk Nafakasının Başlangıcı.....	65
B. Yoksulluk Nafakasının Miktarı, Artırılması veya Azaltılması.....	67
1. Yoksulluk Nafakasının Miktarı ve Ödenme Biçimi	67
2. Yoksulluk Nafakasının Artırılması veya Azaltılması	72
C. Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi	77
1. Yoksulluk Nafakasının Kendiliğinden Sona Ermesi	77
2. Yoksulluk Nafakasının Mahkeme Kararı ile Sona Ermesi	81
IV. YOKSULLUK NAFAKASINDA SÜRE SORUNU.....	88
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	
YOKSULLUK NAFAKASINDA USUL HÜKÜMLERİ	99
I. YOKSULLUK NAFAKASI DAVASININ TARAFLARI	99
II. YOKSULLUK NAFAKASINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME.....	100
III. ZAMANAŞIMI.....	102

IV. HÜKMÜN İCRASI.....	104
V. FAİZ	106
VI. İSPAT YÜKÜ	108
VII. HARÇ VE VEKALET ÜCRETİ.....	109
A. Harç	109
B. Vekalet Ücreti	110
SONUÇ	113
KAYNAKÇA.....	118
KİTAPLAR.....	118
MAKALELER.....	121
TEZLER.....	123
İNTERNET KAYNAKLARI	124
ÖZET	125

KISALTMALAR

AAÜT	: Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi
age	: Adı geçen eser
AHBVÜ-HFD	: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY.	: Anayasa
AYM.	: Anayasa Mahkemesi
BGB	: Alman Medeni Kanunu
BK.	: 818 sayılı Mülga Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
BW	: Hollanda Medeni Kanunu
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CGK.	: Ceza Genel Kurulu
dn.	: dipnot
E.	: Esas
EMK.	: 743 sayılı Eski Medeni Kanun
Er. T.	: Erişim Tarihi
f.	: Fıkra
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HMK.	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İAÜHFD	: İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

İBD.	: İstanbul Barosu Dergisi
İİK.	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İMÜHFD	: İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
md.	: Madde
No.	: Numara
RG	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SSK.	: Sosyal Sigortalar Kurumu
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TBB.	: Türkiye Barolar Birliği
TBK.	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TEFE.	: Toptan Eşya Fiyat Endeksi
TL.	: Türk Lirası
TMK.	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TNBHD.	: Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi
TÜFE.	: Tüketici Fiyatları Endeksi
ÜFE.	: Üretici Fiyat Endeksi
vb.	: ve benzeri
vs.	: ve saire
Y.	: Yargıtay
YHGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
ZGB	: İsviçre Medeni Kanunu

GİRİŞ

Aile, toplumun en temel unsurudur ve toplumun oluşmasında büyük öneme sahiptir. Bilinçli, sağlıklı ve refah seviyesi yüksek bir toplumun inşası, öncelikle toplumun yapı taşı olan aileyi iyileştirmekle başlar. Diğer hukuk sistemlerinde olduğu gibi hukuk sistemimizde de ailenin korunması amacıyla düzenlemeler yapılmıştır. Konunun önemi sebebiyle Anayasa’da 41. maddede “ailenin korunması ve çocuk hakları” başlığı ile düzenlenmiştir. Aile birliklerinin kurulması kadar sona ermesi de hayatın ve hukuk sisteminin olağan bir parçasıdır. Evlilik birliğinin sona ermesi halinde de tarafların korunması, desteklenmesi ve topluma adaptasyonunun sağlanması toplumun huzur ve refahı açısından önem taşır. Bu sebeple hukukumuzda boşanmadan sonrasına yönelik yoksulluk nafakası düzenlemesi yapılmıştır.

TMK 175. md. ve devamında düzenlenen yoksulluk nafakası, boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin bir kurumdur. Düzenlemeye göre, boşanmada daha ağır kusurlu olmayan tarafın, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşmesi hali söz konusu ise karşı taraftan süresiz olarak nafaka talep edebilir. Bu düzenlemeyle aile birliğini oluşturan bireylerin belli şartların oluşması halinde aile birliği sona erdikten sonra da korunması ve hayata yeniden uyum sağlaması hedeflenmiştir. Evlilik birliğindeki karşılıklı yardımlaşma, bakım ve gözetim yükümlülüklerinin taraflardan birinin zor durumda bulunması halinde devam etmesi gerektiği görüşünün bir sonucu olarak bu düzenleme yapılmıştır.

Bu tez çalışmasında, ilk olarak birinci bölümde nafaka kavramı, nafakanın hukuki niteliği, özellikleri ile türleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, yoksulluk nafakası mercek altına alınmış, yoksulluk kavramı ve yoksulluk nafakası açıklanmıştır. Devamında yoksulluk nafakasının koşulları, güncel mevzuatta yer alan düzenleniş şekli ve tartışmalara sebebiyet veren süre sorunu detaylı olarak incelenmiştir. Son olarak üçüncü bölümde yoksulluk nafakasının usul hükümleri; tarafları, görevli ve yetkili mahkemenin neresi olacağı, yoksulluk nafakasında zamanaşımı, yoksulluk nafakası

hükümünün icrası, yoksulluk nafakasında faiz, ispat yükü, yoksulluk nafakası davasında harç ve vekalet ücreti aktarılmıştır.

Ayrıca bahsedilen konular Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kararları ışığı altında ele alınmış, doktrindeki görüşlere, 743 sayılı Medeni Kanun'daki ve diğer hukuk sistemlerindeki düzenleniş şekillerine yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

NAFAKA, NAFAKANIN HUKUKİ NİTELİĞİ, ÖZELLİKLERİ VE TÜRLERİ

I. NAFKA

Nafaka kelimesi Arapça kökenli bir kelimedir ve harcamak, tüketmek, sarf etmek anlamına gelen “infak” mastarından türemiştir. Türk Dil Kurumunun sözlüğünde de “1. Geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlik, 2. Birinin geçindirmekle yükümlü olduğu kimselere, mahkeme kararıyla bağlanan aylık.” şeklinde tanımlanmıştır.¹ Bununla birlikte Türk Hukuk Lûgatı’nda nafaka, “zaruret içinde bulunan kimseye nakdi ve istisnai hallerde aynı olmak üzere yapılan yardım” olarak tanımlanmıştır.²

Adalet Bakanlığı’nın internet üzerinden oluşturduğu hukuk sözlüğünde “nafaka yükümü” tanımlanmıştır ve buradaki tanıma göre; bir kimsenin kanunun öngördüğü yoksulluğu düşmüş olan aile bireyleri ile yakınlarına yardım etmekle yükümlü olmasıdır.³

Aile geniş anlamıyla, birlikte yaşayan ve aynı otoriteye tabi olan birden çok kişinin meydana getirdiği birliktir.⁴ Diğer bir tanımla aile, kişinin içinde yetiştiği,

¹ Bkz. Türk Dil Kurumu internet sitesi (<https://sozluk.gov.tr/>) (Er. T.: 03.02.2020)

² Türk Hukuk Kurumu, **Türk Hukuk Lûgatı**, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1991, s. 265.

³ (<http://www.sozluk.adalet.gov.tr/nafaka>) (Er. T.: 21.02.2020)

⁴ Öztan, Bilge, **Medeni Hukuk’un Temel Kavramları (Medeni Hukuk)**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2009, s. 516.

insanlığın başlangıcından beri var olan ilk topluluk biçimidir.⁵ Aile kurumu geçmişte olduğu gibi günümüzde de toplumun yapı taşı adeta atomu niteliğindedir. Aile, toplumun en temel sosyal kurumudur. Devlet, toplumun tamamının refahı için temelde bu kurumu iyileştirmeye çalışmaktadır ve bu doğrultuda çeşitli düzenlemeler yapmaktadır. Zira bir toplumun huzurlu, sağlıklı bir yapıya kavuşması ve gelişmesi aile kurumundan geçer. Aile kurumunun iyi yapılandırılması ve varlığını sürdürmesi, toplumun birlik ve barışı için son derece önemlidir.⁶ Toplumun inşa edecek olan en öncelikli oluşum ailedir. Dolayısıyla hukuk düzeni, ailenin huzur ve refahını sağlayacak, bireyleri koruyacak düzenlemeler yapmıştır.

Bu düzenlemelerden ilki Anayasa'nın 41. maddesidir ve "ailenin korunması ve çocuk hakları" başlığını taşımaktadır.⁷ Bu düzenlemelerden bir diğeryse, konumuz olan, nafaka kurumudur. Hukuk sistemimizde, toplumun temeli olan aile kurumunu korumak ve aile bireylerinin düşkünlüğünün önüne geçmek için, hısımlar ve karı-koca arasında nafaka yükümlülüğü öngörülmüştür.⁸ Nafaka kurumu geçmiş mevzuatlarda da yürürlükte bulunan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda da düzenleme bulmuştur.

⁵ Demir, Mecit, **Türk Medeni Hukuk Öğreti ve Uygulamasında Yoksulluk Nafakası**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 15.

⁶ Çitak, Burçak, **Yoksulluk Nafakası**, İÜHFM, C. LXXIV, S. 1, 2016, s. 241.

⁷ Bkz. Türk Cumhuriyeti Anayasası 41. Madde; "*Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.*" (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>) (Er. T.: 11.03.2020); Hatemi, **Aile Hukuku I (Evlilik Hukuku) Ders Kitabı**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Haziran 2005, s. 2-3.

⁸ Ruhi, Ahmet Cemal, **Türk Hukukunda Nafaka ve Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsili (Türk Hukukunda Nafaka)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ocak 2003, s. 18.

4 Ekim 1926 yürürlük tarihli ve 1 Ocak 2002 mülga tarihli 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinde nafakayla birlikte muavenet ve iâşe tabirleri de kullanılmıştır. Bunlardan iâşe, “yedirip, içirme” anlamına, muavenet ise “yardım” anlamına gelmektedir. Eşlerin çocuklara karşı yükümlülüğü ile altsoy, üstsoy ve kardeşe karşı yükümlülükler için bu kelimeler kanun düzenlemesinde kullanılmıştır.⁹

II. NAFAKANIN HUKUKİ NİTELİĞİ

Borcun kaynakları kanunda ve doktrinde farklı tasniflere tabi tutulmuştur. İlk olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda “Birinci Kısım Genel Hüküm Birinci Bölüm Borç İlişkisinin Kaynakları” başlığıyla borca ilişkin üç kaynak gösterilmiştir ve bunlar farklı ayırımlarda düzenlenmiştir. Birinci Ayırımda “Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri”, İkinci Ayırımda “Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri” ve son olarak Üçüncü Ayırımda “Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri” düzenlenmiştir. Bu şekilde borç kaynaklarına göre üçe ayrılmıştır.

Doktrinde ise bazı yazarlar borcun kaynaklarını farklı sınıflandırmışlardır. Örneğin EREN’e göre yukarıda sayılmış olan üçlü tasnife dahil olmayan ve başka sebeplerden doğan borçlar da mevcuttur ve bu sebeple dördüncü bir kaynak söz konusudur. Bu dördüncü kaynağa “diğer sebeplerden doğan borç ilişkileri” denilebilir. Bu borçlara örnek olarak sözleşme görüşmeleri esnasında kusurlu davranıştan doğan borçlar, vekaletsiz iş görmeden doğan borçlar ve nafaka ilişkisinden doğan borçlar

⁹ İnal, Nihat, **Örnek Karar ve Dilekçelerle Açıklamalı Boşanma Nafaka Davaları**, Yazarın Kendi Yayını, Ankara, 2018, s. 436.

verilebilir.¹⁰ KILIÇOĞLU ise kitabında borcun kaynakları tasnifini “hukuksal işlemlerden doğan borçlar”, “haksız fiilden doğan borçlar” ile “sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar” olarak yapmıştır.¹¹

Bununla birlikte borçlar, doğumundaki irade esas alınarak, irade sonucu doğan borçlar ve irade dışı doğan borçlar olarak da ayrıma tabi tutulabilir. OĞUZMAN ve ÖZ’e göre de borcun kaynakları bu şekilde tasnif edilmelidir. Borcun meydana gelişinin iradeye dayanması halinde, borç iradenin amaçladığı sonucun doğması şeklinde olur ise buna hukuki işlemden doğan borçlar denir. Borç, iradenin kusurlu olması dolayısıyla doğan zararın tazmini için olur ise buna haksız fiilden doğan borçlar denir. Borcun meydana gelişinin iradeye dayalı olmaması halinde; borç bir kişinin malvarlığının diğer bir kişinin malvarlığının aleyhine olarak haklı sebep mevcut olmaksızın artması halinde bu durumun eski hale getirilmesi için doğmuş ise buna sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar denir. Borç doğrudan doğruya kanunun yüklediği bir yükümlülük şeklinde de doğabilir. Vekaletsiz iş görme ve Aile Hukukunda nafaka borcu da böyledir.¹²

Sonuç olarak nafaka borcu, doğrudan kanundan kaynaklanan bir yükümlülüktür ve kanunun öngördüğü diğer gruplardan hiçbirine girmez.¹³ Nafaka borcunun ödenme zamanı, miktarı ve ödenme biçimi gibi konularda nafaka alacaklısı ve borçlusu sözleşme yapabilirler fakat bu nafaka borcunu akdi yükümlülük haline getirmez. Nafaka borcu

¹⁰ Eren, Fikret, **6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 116.

¹¹ Kılıçoğlu, Ahmet M., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Borçlar Hukuku)** (Yeni Borçlar Kanunu’na Göre Hazırlanmış), Genişletilmiş 17. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2013, s. XXIII-XLIV.

¹² Oğuzman, Kemal/ Öz, Turgut, age, s. 33-34

¹³ Demir, Mecit, **Türk Medeni Hukuk Öğreti ve Uygulamasında Yoksulluk Nafakası, Seçkin Yayınları**, Ankara, 2018, s. 22.

sözleşme sonucu değil nafakaya ilişkin kanunda belirtilen şartların oluşması sonucu kendiliğinden doğar.¹⁴ Sözleşme sadece nafakanın kapsamını ve ödeme biçimini belirler. Bunun sebebi de nafaka borcunun doğrudan kanundan kaynaklanan bir borç olmasıdır.

Nafaka borcunun diğer borçlardan ayrılan bir özelliği, İcra İflas Kanunu'nda borcun ödenmemesi haline ilişkin özel düzenleme bulunmasıdır. Buna göre, mahkeme tarafından bağlanmış olan nafaka borcunu ödemeyen kişiye tazyik hapsi uygulanır. İcra İflas Kanunu'nun “*Nafakaya ilişkin kararlara uymayanların cezası*” başlıklı 344. maddesindeki düzenleme şu şekildedir; “*Nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeyen borçlunun, alacaklının şikayeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra kararın gereği yerine getirilirse borçlu tahliye edilir.*”¹⁵

Nafaka, taraflardan biri aleyhine borç yükleyen bir yükümlülüktür. Nafaka alacağı hakkı, alacaklısına şahsa bağlı bir hak sağlar. Bu haktan doğan talep, sadece borçlunun şahsına yöneltilebilir. Bir diğer deyişle, alacaklı alacağını sadece nafaka borcunun borçlusundan talep edebilir. Ancak bu hakkın dava yoluyla talep edilmesi halinde veya alacaklının ölümü halinde malvarlığı hakkına dönüşür.¹⁶

III. NAFAKANIN ÖZELLİKLERİ

Nafaka alacağının kendisine özgü pek çok özelliği vardır. Bunlar aşağıda başlıklar halinde açıklanacaktır.

¹⁴ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 20.

¹⁵ Bkz. İcra İflas Kanunu (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2004.pdf>) (Er. T.: 02.03.2020)

¹⁶ Demir, Mecit, age, s. 24.

A. Nafaka Alacağıın Alacaklının Rızası Bulunmadan Takas Edilememesi

Takas, 6098 sayılı TBK madde 139’da “takas” başlığı ile düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre; aynı cinsten olan muaccel ve karşılıklı borçlar, tek taraflı beyan ile az olanın miktarında sona erer.¹⁷ Takas için tek tarafın irade açıklaması gerekli ve yeterlidir. Eğer diğer tüm koşullar gerçekleşmişse, bu yöndeki tek taraflı iradenin açıklanmasıyla, borçlar ve alacaklar birbirlerini karşıladıkları asgari oranda son bulur.¹⁸ Karşı tarafın kabulü aranmaz.

Fakat eski 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 123. maddesinde sayılan alacaklardan biri söz konusu ise alacaklının rızası takas için şarttır. Alacaklının rızası mevcut değilse tek taraflı irade açıklaması ile takas gerçekleştirilemez. Bu alacaklardan birisi de ikinci fıkra da sayılmış olan nafakadır. Buna göre, nafaka alacağı karşı tarafın arzusu hilafına takas edilemez.¹⁹

818 sayılı mülga BK’daki bu düzenleme, 6098 sayılı TBK’nın da 144. maddesinde “alacaklının rızasıyla takas edilebilir alacaklar” başlığıyla düzenlenmiştir. Bu maddenin de üçüncü fıkrasında nafaka alacağı, ancak alacaklının rızasıyla takas edilebilecek alacaklar arasında belirtilmiştir. Maddenin üçüncü fıkrası şu şekildedir; *“nafaka ve işçi ücreti gibi, borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup, özel niteliği gereği, doğrudan alacaklıya verilmesi gerekli alacaklar.”* Bu düzenlemenin sebebi, nafaka alacağının, hak sahibinin eline geçmesi gerekli bir değer olmasıdır. Nafaka

¹⁷ Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku, s.853; Oğuzman, Kemal/ Öz, Turgut, age, s. 573-574; Bkz. Türk Borçlar Kanunu (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6098.pdf>) (Er. T.: 04.03.2020).

¹⁸ Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku, s. 860.

¹⁹ Bkz. 818 sayılı Mülga Borçlar Kanunu

(<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/borclar-kanunu-818>) (Er. T.: 04.03.2020)

alacağı, alacaklının ve ailesinin geçimini sağlamak için önemlidir ve fiilen alacaklıya verilmelidir.²⁰ Kanun koyucu bu düzenlemeyle nafaka ödemelerini korumak istemiştir.

Sonuç olarak nafaka alacağının takası ancak takas alacaklısının kabul beyanıyla gerçekleşebilecektir. Nafaka alacaklısının tek taraflı takas beyanında ise karşı tarafın kabulü aranmayacaktır. Bir diğer deyişle, nafaka alacaklısının takas beyanı tek başına takası sağlamaya yetecektir. Burada kanunun düzenleniş amacı, nafaka alacaklısının mağduriyetinin önüne geçmek ve nafaka alacağını korumaktır.

B. Nafaka Alacağının Üçüncü Bir Kişiye Temlik Edilmesinin Kural Olarak Mümkün Olmaması

Alacağın temliki, BK’da 162. ve 172. maddeler arasında düzenlenmiştir. TBK’da ise “alacağın devri” başlığıyla 183. ve 194. maddeler arasında düzenlenmiştir. Alacağın devri, üçlü ilişkiye dayanan bir hukuksal kurumdur. Devir sonucu karşılıklı borç ilişkisine üçüncü kişi dahil olur.²¹ Diğer bir deyişle, borçlu ve alacaklıdan oluşan asıl borç ilişkisine devir sözleşmesi ile üçüncü kişi eklenmiş olur. Asıl borç ilişkisinin alacaklısı, devreden; devir sözleşmesi ile dahil olan üçüncü kişi, devralan olur. Bu sözleşme ile alacak, devreden malvarlığından devralanın malvarlığına geçer.²²

TBK 183. maddeye göre; “*kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir.*” Nafaka, alacaklının geçimini temin

²⁰ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 128.

²¹ Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku, s. 786.

²² Demir, Mecit, age, s. 25.

amacına yönelik şahsi bir haktır.²³ Nafaka alacağı, alacaklının ihtiyacı göz önünde bulundurularak takdir edilir ve üçüncü kişiye temlikli nafaka alacaklısını zor duruma düşüreceklerdir.²⁴ Bu durumda, nafaka alacağının el değıştirmesi, düzenlenmesindeki sosyal amaç ile de çelişecektir. Sonuç olarak işin niteliğinin engel olması sebebiyle, nafakanın üçüncü kişilere temlikli mümkün değildir.

Birikmiş nafaka alacaklarında ise durum farklıdır. Birikmiş nafaka alacakları, düzenlenmelerindeki sosyal amacı gerçekleştirmemiş olur ve aynı zamanda şahsa bağlı olma özellikleri de kaybolur. Bu sebeple temliklerinin önündeki engel ortadan kalkacağından artık üçüncü kişilere temlik edilebilirler.²⁵

C. Nafaka Alacağının Haczedilememesi

Nafaka alacağının haciz olanağını, ilama bağlı nafaka alacakları ve ilama bağlı olmayan nafaka alacakları olarak ayrı ayrı incelemek isabetli olacaktır. Şöyle ki, İİK'nın 83. maddesinde kısmen haczi caiz olan şeyler düzenlenmiştir ve nafaka da bunlar biridir. Düzenlemeye göre, icra memuru tarafından borçlu ve ailesinin geçinmeleri için lüzumlu olduğu takdir edilen miktar düşüldükten sonra dörtte birden az olmamak şartıyla nafakalar haczedilebilir.²⁶ Fakat buradaki düzenleme sadece ilama bağlı olmayan

²³ Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, **Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku**, C. 2., Beta Yayınları, İstanbul, Ocak 2014, s. 453; İnal, Nihat, age, s. 440; Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku, s. 794.

²⁴ Demir, Mecit, age, s. 25; Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku, s. 794; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 130.

²⁵ Ceylan, Ebru, **Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları (Doktora Tezi)**, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Ocak 2006, s. 106; Demir, Mecit, age, s. 25.

²⁶ Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 453.

nafakalar için geçerlidir. Bu maddede “ilama müstenit olmayan nafaka” diye belirtilen nafaka, tarafların serbest iradeleri ile aralarında kararlaştırdıkları, mahkemece hüküm altına alınmamış iratlardır.²⁷

Diğer bir yandan, nafaka alacağı mahkemece hüküm altına alınmışsa yani ilama dayanıyor ise hiçbir şekilde haczedilemez.²⁸ Sözleşmeye dayanıyorsa kısmen haczedilebilir.²⁹ İlama dayalı nafaka alacağının haczedilememesinin nedeni, mahkemenin nafaka alacağını nafaka alacaklısının geçinebilmesi için zaruri olan miktarda takdir etmiş olmasıdır.³⁰ Diğer bir deyişle, bu miktarın alacaklının eline geçmesi, alacaklının geçimi için zaruridir.

D. Henüz Doğmamış Nafaka Alacağından Feragat Edilememesi

Yargılama kural olarak mahkemenin vereceği nihai karar ile son bulur. Ayrıca yargılamaya son veren taraf işlemleri de bulunmaktadır. Bunlar; feragat, sulh ve

²⁷ Ruhi, Ahmet Cemal, **Yargı İçtihatlarıyla Nafaka Hukuku (Nafaka Hukuku)**, Seçkin Yayınları, Yenilenmiş 3. Baskı, Ankara, 2010, s. 107.

²⁸ Kaneti, Selim/ Köprülü, Bülent, **Aile Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1989, s. 295; Öztan, Bilge, **Aile Hukuku (Aile Hukuku)**, 6. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2015, s. 1204.

²⁹ Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, **Aile Hukuku**, Üçüncü Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 389.

³⁰ Tekinay, Selâhattin Sulfi, **Türk Aile Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3. Bası, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1978, s. 558; Ceylan, Ebru, age, s. 105.

kabuldür.³¹ Bunlardan feragat, 6100 sayılı HMK madde 307’de düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre; feragat, davacının talebinin sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir.³² Feragat sonucu feragat edilen hak tekrar dava konusu yapılamaz. Feragat, HMK madde 74’te sayılmış olan vekile özel yetki verilmesini gerektiren hallerdendir. Şöyle ki, kendisine ancak özel yetki verilen vekil davadan feragat edebilir.

Nafaka ise kamu düzenini ilgilendirmektedir. Bu sebeple, nafaka isteminde bulunma hakkında sahip olan kimse, bu hakkından önceden feragat edemez.³³ Bununla birlikte, nafaka alacaklısının nafaka yükümlüsü ile gelecekte nafaka talep etmeyeceğine ilişkin yaptığı sözleşme de geçerli değildir.³⁴ Feragatin ivaz karşılığı yapılmış olması yani feragat karşılığında nafaka alacaklısının nafaka yükümlüsünden bir miktar ödeme almış olması da durumu değiştirmez.³⁵

Nafaka alacaklısının işlemiş nafakadan feragat etmesi ise mümkündür. Diğer bir deyişle, nafakaya hak kazanmış olanlar işlemiş nafaka alacaklarından veya kesinleşmiş

³¹ Karşlı, Abdurrahim, **Medeni Muhakeme Hukuku**, 6100 sayılı HMK Hükümlerine Göre Yargıtay Kararları İşlenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Alternatif Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 431.

³² Bkz. Hukuk Muhakemeleri Kanunu

(<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6100.pdf>) (Er. T.: 12.03.2020)

³³ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 129; Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 453; Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, age, 390; Tekinay, Selâhattin Sulfî, age, s. 558; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 1204.

³⁴ Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, **Türk Medeni Hukuku**, C. 2, Aile Hukuku, Cüz 2, Beşinci Bası, Nurgök Matbaası, 1965, s. 458.

³⁵ Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 107.

karara dayanan nafaka alacaklarından feragat edilebilir.³⁶ Açılmış nafaka davasından veya nafaka ilamına dayanılarak yapılan icra takibinden feragat de mümkündür.³⁷ Yargılama esnasında sözlü olarak veya bir dilekçe ile kayıtsız, şartsız yapılan feragat geçerli olacaktır.³⁸ (HMK md. 309)

E. Nafaka Alacağı Üzerinde Rehin Tesis Edilememesi

Rehin hakkı, sınırlı bir ayni haktır. Alacağı ödenmediği takdirde, sahibine rehin konusu hakkı veya eşyayı sattırarak tutarından, kendi alacağını öncelikle ve doğrudan doğruya tahsil etme yetkisi verir.³⁹ Alacaklı alacağına kavuşamadığı takdirde rehin tesis edilen eşya veya hak üzerinden alacağına kavuşur. Her hak veya eşya rehnedilemez. 4721 sayılı TMK md. 954'e göre; sadece devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir.⁴⁰

³⁶ İnal, Nihat, age, s. 440; Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 453; Kaneti, Selim/ Köprülü, Bülent, age, s. 294.

³⁷ Ceylan, Ebru, age, s. 105; Tekinay, Selâhattin Sulfi, age, s. 558.

³⁸ Karslı, Abdurrahim, age, s. 433.

³⁹ Steinauer, Paul-Henri, Les droits réels, Tome premier, quatrième édition, Bern 2007, N. 43, keza Les droit réels, Tome III, troisième édition, Bern 2003, N. 2618'den aktaran Başpınar, Veysel/ Ünal, Mehmet, **Şekli Eşya Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 103.

⁴⁰ Bkz. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

(<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>) (Er. T.: 12.03.2020)

Nafaka şahsa bağlı bir haktır ve temlik mümkün değildir. Bu sebeple nafaka alacağı rehnedilemez.⁴¹ Birikmiş nafaka alacakları ise şahsa bağlı olma özelliğini yitirdiklerinden temlik edilebilirler ve dolayısıyla rehnedilebilirler.⁴²

F. Nafaka Alacağının Miras Yoluyla Geçmemesi

Nafaka alacağının ve borcunun mirasçılara geçip geçmeyeceğine ilişkin durum nafaka alacağının dava konusu edilmiş olup olmamasına göre farklılık göstermektedir. İlk olarak nafaka alacağının dava konusu edilmemiş olması durumunu ele alırsak; bu durumda nafaka alacağı şahsa bağlı olduğundan miras yoluyla alacaklılara ve borçlulara intikal etmeyecektir. Nafaka borcu ölüm ile son bulacaktır ve mirasçılara geçmeyecektir.⁴³ Şöyle ki, dava konusu edilmemiş nafaka alacağının alacaklısının ölmesi durumunda, alacak hakkı mirasçılara geçmeyecektir. Aynı şekilde dava konusu edilmemiş nafaka alacağının borçlusunun ölmesi durumunda, nafaka alacağı borçlunun mirasçılarından istenemeyecektir.

İkinci olarak nafaka alacağının dava konusu edilmiş olması durumunda ise; nafaka alacağı şahsa bağlı özelliğini yitirecek ve malvarlığı hakkında dönüşecektir. Bu sebeple dava açılarak talep edilen nafaka alacağının alacaklısının ölmesi durumunda davaya devam eden alacaklının mirasçıları külli halef olarak nafaka alacağının

⁴¹ Ceylan, Ebru, age, s. 105; Kaneti, Selim/ Köprülü, Bülent, age, s. 294.

⁴² Demir, Mecit, **Türk Medeni Hukuk Öğreti ve Uygulamasında Yoksulluk Nafakası**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 25.

⁴³ Ceylan, Ebru, age, s. 106; Kaneti, Selim/ Köprülü, Bülent, age, s. 294; Tekinay, Selâhattin Sulfî, age, s. 558; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 108; Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, age, 389.

borçlusundan nafaka alacağını talep edebilecektir.⁴⁴ Bunun sebebi, dava ile malvarlığına dahil olan nafaka alacağının artık terekeye dahil olmuş olmasıdır. Ancak sadece dava tarihi ile alacaklının ölüm tarihi arasında işleyen nafaka alacağı talep edilebilir.⁴⁵ Nafaka alacağının borçlusunun dava devam ederken ölmesi durumunda da borçlunun mirasçıları aynı şekilde dava tarihi ile borçlunun ölüm tarihi arasında işleyen nafaka alacağından sorumlu olacaklardır. (Y. 2. HD., 05.04.1979, E. 1979/ 2679, K. 1979/ 2841)⁴⁶ Ölüm tarihinden sonrası için nafaka borcu sona erer.⁴⁷

⁴⁴ “...Açılmış olan tedbir nafakası davası sırasında, davacı ölmüş ise mirasçıları bu davayı sonuçlandırabilirler...” Y. 2. HD., 04.12.1995, E. 1995/12057, K. 1995/ 13157, Özuğur, Ali İhsan, **Türk Medeni Kanun’un Yeni Düzenlemelerine Göre Gerekçeli, Açıklamalı, İctihatlı Nafaka Hukuku (Nafaka Hukuku)**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Kasım 2004, s. 49.

⁴⁵ Ceylan, Ebru, age, s. 106; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s.109.; Kaneti, Selim/ Köprülü, Bülent, age, s. 294;

“...Nafaka davası açıldıktan sonra davacı veya davalı ölürse, bu döneme ait nafakaya inhisar etmek üzere, mirasçılar külli halef sıfatı ile davaya devam edebilirler...”, “...Miras bırakanın açtığı nafaka davasını mirasçıları külli halef olarak yürütebilirler ve dava günü ile ölüm tarihi arasındaki süre için gerçekleşmiş nafaka ile sınırlı olarak miras payı oranında alacaklı olurlar...” Y. 2. HD. 06.05.1974, E. 1974/ 2936, K. 1974/ 2795, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 131, Dip not: 53-54, naklen.

Y. 2. HD., 06.05.1974, E. 1974/ 2936, K. 1974/ 2795

⁴⁶ “...Geçimlik (nafaka), dava açmakla malvarlığı hakkı kazanır, davalının ölümü halinde dava mirasçılara karşı devam eder. Dava günü ile ölüm tarihi arasında geçerli olmak üzere nafaka takdir edilmelidir...” Y. 2. HD., 05.04.1979, E. 1979/ 2679, K. 1979/ 2841, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 131, Dip Not: 54, naklen.

⁴⁷ Kaneti, Selim/ Köprülü, Bülent, age, s. 294; Tekinay, Selâhattin Sulfî, age, s. 558.

Bir mahkeme tarafından karara bağlanmış ve ölüm anına kadar birikmiş nafaka alacakları da şahsa bağlı hak olma özelliğini yitirir ve nafaka alacaklısının malvarlığına girer. Bunlar artık alacak hakkı olarak terekeye dahildir ve mirasçılara geçecektir.⁴⁸ Birikmiş nafakalar eğer nafaka borçlusu ölmüşse onun mirasçılarından talep edilebilecektir. Nafaka alacaklısının ölmesi durumunda da alacaklının mirasçıları tarafından borçludan istenebilecektir.⁴⁹

G. Taraflar Arasında Anlaşma Olmadıkça Nafaka Alacağının Yabancı Para ile Ödenmesine Karar Verilememesi

6098 sayılı TBK md. 99'a göre; borcun konusu para ise söz konusu borç ülke parasıyla ödenir, yapılan sözleşmede ülke parası dışında başka bir para birimiyle ödeme yapılacağı karara bağlanmış fakat aynen ödeme veya aynı anlama gelen bir ifade kullanılmamışsa maddede belirtilen gündeki rayiç bedel üzerinden ülke parası ile ödenebilir.

Ülke parası dışında başka para birimiyle ödeme yapılacağına ilişkin taraflar arasında anlaşma yoksa mahkeme yabancı para ile nafakaya karar veremez.⁵⁰ Diğer bir

⁴⁸ Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, age, 389.

"...Nafaka alacaklısının ölümü halinde tedbir nafakası kendiliğinden kalkar sadece bu ölüm tarihine kadar birikmiş ve ödenmemiş tedbir nafakaları terekeye ait olur. Mirasçılar tarafından takip edilebilir..." Y. 2. HD. 04.12.1996, E. 1996/ 12057, K. 1996/ 13137, Özügür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 50.

⁴⁹ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s.109; Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 453.

⁵⁰ Demir, Mecit, age, s. 31.

Y. 2. HD., 12.05.2003, E. 2003/ 5874, K. 2003/ 6987

deyişle, ancak konusu yabancı para olan borç ilişkilerinde mahkeme yabancı para üzerinden ödemeye karar verebilir.⁵¹ Eğer sözleşmede kararlaştırılan para birimi tedavülden kalkmışsa infazı mümkün olan para birimi ile nafakaya hükmolunur.⁵²

H. Nafaka Alacağında Zamanaşımı Süresi

6098 sayılı TBK'nın 146. maddesindeki düzenlemeye göre; her alacak, kanunda aksine bir düzenleme mevcut olmadıkça on yılda zamanaşımına uğrar. Kanunda aksini belirtir daha kısa ya da daha uzun süre düzenlendiği takdirde bu süreler dikkate alınır. 818 sayılı mülga BK'nın 126. maddesinin ikinci fıkrasında nafaka davalarının beş yılda

“...Nafaka davasına bakan hâkim tarafların anlaşmaları dışında yabancı para ile tedbir nafakasına hükmedemez...” Y. 2. HD., 06.07.1995, E. 1995/ 7033, K. 1995/ 7919, Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 50.

“...Taraflar arasında nafakalar ve tazminatların yabancı para ile ödenmesi konusunda bir anlaşma olmadığı halde BK'nın 83. maddesi (TBK 99) hükmüne aykırı olarak tedbir nafakası, iştirak nafakası ve manevi tazminata EURO cinsinde hükmedilmesi usule aykırıdır...” Y. 2. HD., 12.05.2003, K. 2003/ 5874, K. 2003/ 6987, Yavuz, Nihat, **Öğretide ve Uygulamada Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2008, s. 672.

⁵¹ *“...Boşanma davası açılmakla eşlerin ayrı yaşamak ve davalı kadının nafaka istemek hakkı doğar. Nafakanın yabancı para olarak istenilmesi, nafaka takdirine engel değildir. İstem tarihinden başlamak ve hüküm kesinleşinceye kadar devam etmek üzere Türk parası ile uygun meblağda nafaka takdiri gerekir...”* YHGK., 13. 02.1991, E. 1991/ 2-21, K. 1991/ 68, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 132, Dip Not: 59, naklen.

YHGK., 13. 02.1991, E. 1991/ 2-21, K. 1991/ 68

⁵² *“...Alman markı tedavülden kaldırıldığından, infazı mümkün para ile nafaka hükmolunmalıdır...”* Y. 2. HD., 08.03.2002, E. 2002/ 2391, K. 2002/ 3186, Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 50.

zamanaşımına uğrayacağı düzenlenmiştir. Fakat bu düzenleme, 6098 sayılı TBK’da yer almamıştır.

İcra İflas Kanunu’nun 39. Maddesinin ilk fıkrasına göre; ilama dayalı takip, son muameleden itibaren on yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Mahkeme ilamına dayalı nafaka alacağı, son işlem üzerinden on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.⁵³ Son tarihten geriye doğru on yıl önceki nafaka borcu zamanaşımına uğrar. (YHGK., 01.06.1977, E. 1976/ 12-2825, K. 1977/ 515)⁵⁴

Zamanaşımına uğrayan borç eksik borç niteliğindedir. Eksik borçlarda geçerli bir borç ilişkisi mevcuttur fakat borçlu Devletin yetkili organları kanalıyla sorumlu tutulamaz.⁵⁵ Bu durumda borçlu, zamanaşımı defini ileri sürerek borcu ödemekten süresiz kaçınabilir.⁵⁶ Bu savunma üzerine, mahkeme borçlunun sorumluluğuna ilişkin karar veremez. Mahkemenin, süresi içinde ileri sürülen zamanaşımı defii karşısında davayı reddetmesi gerekir.

⁵³ Demir, Mecit, age, s. 31; Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 197; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 110.

⁵⁴ “...İcra İflas Kanunu’nun 39. ve Borçlar Kanunu’nun 135. (TBK 156) maddesine göre nafaka ilamları ile ilgili takiplerde, tahakkuk tarihinden geriye doğru on sene içinde işleyip birikmiş olan iştirak nafakaları yani son takipten geriye doğru on sene evvelki nafaka borcu zamanaşımına uğrar...” YHGK., 01.06.1977, E. 1976/ 12-2825, K. 1977/ 515, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 132, Dip not: 62, naklen.

⁵⁵ Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku, s. 33.

⁵⁶ Yıldırım, Abdulkerim, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Türk Borçlar Hukuku)**, Adalet Yayınevi, Ankara, Şubat 2017, s. 342; Oğuzman, Kemal/ Öz, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 1, 6098 sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu’na Göre Güncellenip, Genişletilmiş 10. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Haziran 2012, s. 590.

I. Nafaka Alacağının Kural Olarak Nakden ve Peşin Ödenmesi

Kural olarak nafaka alacağının her ay başında peşin ve nakden ödenmesine karar verilir. Bu kuralın istisnasını yoksulluk nafakası oluşturmaktadır. 4721 sayılı TMK'nın 176. maddesinin birinci fıkrası şu şekildedir; “Maddi tazminat ve yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenmesine karar verilebilir.” Burada takdir mahkemeye bırakılmıştır.⁵⁷ Hâkim bu konuda takdir yetkisini kullanmadan önce tarafların ekonomik ve sosyal durumlarını belirler. Nafaka borçlusunun toptan ödeme gücünü değerlendirerek irat veya toptan ödeme şeklinde hüküm kurar.⁵⁸ Nafaka borçlusunun ekonomik ve mali gücünün toptan ödemeye uygun olduğuna karar verirse toptan ödemeye, aksi takdirde irat halinde ödemeye karar verir. Karar verilirken tarafların istek ve yararları da göz önünde bulundurulur.

İ. Nafaka Davasında Dava Tarihinden İtibaren Faize Karar Verilememesi

Faiz, bir miktar paranın kullanılması sonucu parasından yoksun kalan alacaklının bu yoksunluğunun karşılığını oluşturan değerdir. Asıl borca bağlı (fer'i) bir haktır. Geçerliliği, doğumu, sona ermesi asıl borca bağlıdır.⁵⁹ Buna ilişkin TBK'da birçok madde

⁵⁷ Özügür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 287.

⁵⁸ Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 453; Demir, Mecit, age, s. 30.

“...Yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre, irat şeklinde ödenmesine karar verilebilir...” Y. 2. HD., 09.12.1992, E. 1992/ 12034, K. 1992/ 12459, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 133, Dip Not: 67, naklen.

Y. 2. HD., 09.12.1992, E. 1992/ 12034, K. 1992/ 12459

⁵⁹ Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku, s.614; Yıldırım, Abdulkerim, Türk Borçlar Hukuku, s. 264.

mevcuttur. Bunlardan 131. madde şu şekildedir; “Asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiğinde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur.”

Nafaka alacağı dava tarihinde belirli ve talep edilebilir bir alacak değildir. Koşulların oluşmasına ve mahkemenin dava sonucundaki olumlu takdirine bağlıdır. Dava sonucu verilen karar, inşai (yenilik doğurucu) niteliktedir.⁶⁰ Dava sonucunun kesinleşmesi ile nafaka alacağı muaccel hale gelir ve nafaka borçlusundan alacak talep edilebilir. Faizin fer’i nitelikte olması sonucu faize nafakanın doğumundan ve borçlunun temerrüde düştüğü andan itibaren hükmedilebilir. (Y. 2. HD., E. 2002/206, K.

⁶⁰ Karşlı, Abdurrahim, **Medeni Muhakeme Hukuku**, 6100 sayılı HMK Hükümlerine Göre Yargıtay Kararları İşlenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Alternatif Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 382.

“...Nafaka davaları sonucu verilen karar inşai mahiyette olup, karar oluşmadan nafaka istenebilir hale gelmez. Bu sebeple dava tarihinden itibaren faiz tahakkuk ettirilmesi bozma sebebidir...” Y. 2. HD., 24.10.1994, E. 1994/ 9198, K. 1994/ 9985, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 134, Dip Not: 71, naklen.

2. HD., 24.10.1994, E. 1994/ 9198, K. 1994/ 9985

2002/1213)⁶¹ Dava tarihinde nafaka alacağı henüz muaccel olmamış olacağından dava tarihi itibariyle faize hükmedilemez.⁶²

J. Nafakanın Kamu Düzeni ile İlgili Olması

Kamu düzeni, toplumun huzurunu, menfaatini, güvenliğini, genel sağlığını, genel ahlakını ve her alandaki düzenini sağlamayı hedefleyen kurallar bütünüdür. Kamu düzeni ile ilgili konularda hâkim re'sen hareket eder.⁶³

⁶¹ “...Davacı dilekçesinde faiz isteğinde bulunmuştur. Nafaka alacakları hükmün kesinleşmesi ile muaccel hale gelir ve ödenebilir. Mahkemece bu yönde hüküm kurulması gerekirken olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesi isabetsizdir. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 438. maddesinin 7. fıkrasına göre, hükmün kesinleştiği tarihten itibaren kanuni faiz uygulanmasına ibaresinin ilavesi ile bu bölümün düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir...” Y. 2. HD., E. 2002/206, K. 2002/ 1213, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s.134, Dip Not: 72, naklen.

⁶² “...Faiz boşanma hükmünün kesinleşmesi ile muaccel hale geldiğinden faize boşanma hükmünün kesinleşme tarihinden itibaren hükmetmek gerekirken dava tarihinden itibaren hükmedilmesi kanuna aykırıdır...” Y. 2. HD., 16.12.2003, E. 2003/15594, K. 2003/ 16812, Özuğur, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 312.

Y. 2. HD., 16.12.2003, E. 2003/15594, K. 2003/ 16812

⁶³ Mecit, Demir, age, s. 26; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 110.

Nafaka kamu düzenine ilişkindir. Bu sebeple her iki taraf yabancı dahi olsa Türk mahkemeleri, davalının onayı gerekmeksizin, nafaka davasına bakmakta yetkilidir. (YHGK., 22.11.1967, E. 1967/ 2-804, K. 1967/ 553)⁶⁴

IV. NAFAKANIN TÜRLERİ

Türk Medeni Kanunu'nda farklı nafaka türleri düzenlenmiştir. Bu nafaka türleri doktrinde bakım nafakası ve yardım nafakası olmak üzere iki ayrı kategoride değerlendirilmektedir. Bakım nafakaları; yoksulluk, tedbir ve iştirak nafakası olmak üzere üç türdür. İki nafaka türü arasında kapsam, yükümlülükler, hukuki sebep ve yetkili mahkeme açısından birçok fark vardır.⁶⁵ Çalışmamızın ileriki aşamalarında tüm nafaka türleri açıklanacak ve farklılıklara değinilecektir.

⁶⁴ Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 453; Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, **Aile Hukuku**, Üçüncü Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 390.

“...Nafaka davası kamu düzeni ile ilgilidir. Nafaka davasında her iki taraf yabancı olsa bile Türk mahkemeleri, davalının muvafakatını aramaksızın yetkilidir...” YHGK., 22.11.1967, E. 1967/ 2-804, K. 1967/ 553, *“...Tarafların İngiliz vatandaşı bulundukları ve davalının bu davanın mahalli mahkemede görülmesine rıza ve muvafakatının bulunmadığı cihetle, işbu davanın İngiliz Devlet Mahkemelerinde görülmesi icap ettiğinden bahisle bu noktadan davanın reddine dair verilen hüküm, davacı tarafından temyiz edilmekle, nafaka istemleri kamu düzenini ilgilendirdiğinden davaya mahalli mahkeme tarafından bakılabileceği düşünülmeden davanın reddine karar verilmesi yolsuz olduğundan hükmün bozulmasına karar verilmiştir...”* Y. 2. HD., 05.07.1965, E. 1965/ 3653, K. 1965/ 3604, Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s.135, Dip Not: 74, naklen.

⁶⁵ Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 444; Daşkın, Şakir, **Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerden Takibi ve Tahsili (Uluslararası Nafaka Alacağı)**, Adalet Yayınevi, Ocak 2008, s. 1.

A. Yardım Nafakası

Kişilerin muhtaç yakınlarına yardım etmesi, toplumsal bir ödevdir. Bu ödev, Türk Medeni Kanunu'nda belli hısımlar için hukuki ödev haline getirilmiştir.⁶⁶ TMK'nın "Nafaka yükümlüleri" başlıklı 364. maddesi şu şekildedir; "Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür. Kardeşlerin nafaka yükümlülükleri, refah içinde bulunmalarına bağlıdır." Buna göre; üstsoy ve altsoyda derece sınırı olmaksızın, yansoyda ise kardeşle sınırlı olarak nafaka yükümlülüğü doğacaktır.⁶⁷ Fakat babanın nafaka yükümlülüğü için, karşılıklı tanıma ya da kişisel sonuçlarıyla babalığa hüküm ile çocuğun babaya bağlanmış olması gerekir. Aksi takdirde aralarında yardım nafakası ilişkisi doğmaz.⁶⁸

Nafaka yükümlülüğünün doğması için hısım olmak dışında başka şartlar da mevcuttur. İlk olarak nafaka talep edecek olan yönünden aranan şart, talep edenin başkasının yardımı olmadığı takdirde zarurete düşecek olması, zarurete düşme

⁶⁶ Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, age, s. 379; Kaneti, Selim/ Köprülü, Bülent, age, s. 289.

⁶⁷ "...Medeni Kanunu'nun 364. maddesi gereğince 'Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür.' Davacı gelin ile davalı kayınpeder arasında böylesi bir soy bağı ilişkisi bulunmadığından, davacı hakkında nafaka takdirine ilişkin kararda bir isabet bulunmamaktadır..." 3. HD., 06.05.2008, E. 2008/ 7185, K. 2008/ 8276, Kırmızı, Mustafa, **İçtihatlı Aile Hukuku**, İlya Yayınevi, İzmir, Mayıs 2009, s. 537.

⁶⁸ Tekinay, Selâhattin Sulfi, **Türk Aile Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3. Bası, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1978, s. 551.

tehlikesinin bulunmasıdır.⁶⁹ Zarurete düşme durumu sübjektif değil objektif bir değerlendirme ile tespit edilmelidir. Şöyle ki, kişinin hayat standartlarında düşüş olması bir zarurete düşme durumu değildir. Kişinin yaşamı ve geçimi için gerekli vasıtalarla kendi emeği, malı mülkü ile ulaşamıyor olması zaruret halidir. Kişi ihtiyaçlarını öncelikle kendi malvarlığı varsa bundan karşılamalıdır.⁷⁰ Burada nafaka isteyen iyi niyeti de önemlidir. Kişi geçimini sağlamak için gösterdiği bütün çabaya rağmen zaruret haline düşmüş olmalıdır. Gerekli çabayı göstermediği için zarurete düşen kişi yardım nafakası isteyemez.⁷¹ Nafaka talep eden, geçimini bedensel veya ruhsal sakatlığı sebebiyle sağlayamıyorsa, bu sakatlık kendi kusuru ya da tedbirsizliği sonucu oluşmuş olsa bile, yardım nafakası isteyebilir. Önemli olan nafaka talep edenin iyi niyetli olmasıdır.⁷² Nafaka alacaklısı sırf nafaka alabilmek için veya nafaka borçlusunu zarara sokmak için

⁶⁹ “...Yardım edilmediği takdirde esaslı surette geçim sıkıntısına düşecek ana, çocuklarından yardım nafakası isteyebilir...” Y. 2. HD., 11.02.1992, E. 1992/ 1238, K. 1992/ 1515, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 99, Dip not: 25, naklen.

⁷⁰ Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 510; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 1211.

“...Yardım nafakasına hükmedilebilmesi için davacının yardım edilmediği takdirde zarurete düşeceğinin gerçekleşmesi gerekir. Davacının özel arabası, cep telefonu ve kendi üzerine kayıtlı arsası olduğuna göre, Kanunda aranan koşullar oluşmadığından, davanın reddi gerekirken yazılı şekilde nafakaya hükmolunması doğru değildir...” Y. 2. HD., 18.06.2001, E. 2001/ 7943, K. 2001/ 9588, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 99, Dip not: 24, naklen.

⁷¹ “...Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle davalı fikri ve bedeni kabiliyetine uygun iş aradığını ve bulamadığını ispata yarar bir delil getirmemiş bulunmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA...” Y. 2. HD., 08.03.2002, E. 2002/ 2223, K. 2002/ 3245, Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 519.

⁷² Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, **Türk Medeni Hukuku**, C. 2, Aile Hukuku, Cüz 2, Beşinci Bası, Nurgök Matbaası, 1965, s. 458.

hareket etmişse iyi niyetten söz edilemez.⁷³ Bununla birlikte bakım nafakasının talep edilebilir olduğu durumlarda öncelikle ona başvurulmalıdır ancak bakım nafakasının yeterli olmaması halinde yardım nafakası istenebilir. Yardım nafakasına kıyasla bakım nafakası önde gelen bir yükümlülüktür.⁷⁴ Bakım nafakası ilerde açıklanacaktır.

İkinci olarak talep edilen yönünden aranan şart ise; nafaka talep edilenin altsoy-üstsoy ya da kardeş olmasına göre değişiklik göstermektedir. Altsoy veya üstsoyun nafaka talep edilen olması halinde bunların ödeme gücünün bulunması yeterli olacaktır. Ödeme gücünden anlaşılması gereken; talep edilenin, mali gücünü zorlamadan, yardım edebiliyor olmasıdır. Mahkeme tarafından nafakaya karar verilmeden önce nafaka talep edilenin ödeme gücü araştırılmalı ve buna göre bir karar verilmelidir. Kardeşten nafaka talep edilebilmesi için ise aranan şart kardeşin refah içinde olmasıdır. Refah hali, kişinin kendisinin ve ailesinin ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra bile elinde istediği gibi harcayabileceği miktarda parasının kalıyor olmasıdır. Diğer bir deyişle, nafaka yükümlüsü kendi yaşantısından kısıntı yapmadan istenilen nafakayı verebilecek bollukta mali güce sahip olmalıdır. Bu da nafakaya hükmedilirken mahkemece araştırılmalıdır.⁷⁵

⁷³ Kaneti, Selim/ Köprülü, Bülent, age, s. 291; Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, **Aile Hukuku**, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1979, s. 663.

⁷⁴ Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, age, s. 382; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 1212.

⁷⁵ Kaneti, Selim/ Köprülü, Bülent, age, s. 292; Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, age, s. 384, Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, age, s. 666; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 1214.

“...Kardeşin kardeşten nafaka isteyebilmesi için, nafaka ile yükümlü tutulmak istenenin refah içinde olması gerekir. (MK md. 316/ TMK md. 364) Kanunda refah tarif edilmemiş, bunun takdiri mahkemeye bırakılmıştır. Geliri, çevresine ve sosyal durumuna göre lüks sayılabilecek şeyleri sağlamaya elverişli bulunan ve ihtiyaçları dışında bir bolluk ve zenginlik içinde olan kimse refah halinde sayılır. Sonuç olarak refah, bir kimsenin geleceği için kaygı duymadan toplumun lüks kabul ettiği ihtiyaçları da dahil olmak üzere bütün ihtiyaçlarını karşılayabilmesi halidir...” Y. 2.

TMK’da 364. maddenin devamında “Dava hakkı” başlığıyla 365. Madde düzenlenmiştir. İlk fıkrası; “Nafaka davası, mirasçılıktaki sıra göz önünde tutularak açılır.” maddede sıra öngörülmesindeki amaç; birden fazla nafaka borçlusu olması durumunda kimin, hangi oranda yükümlü olacağının tespitini sağlamaktır. Bunun tespiti için de miras hükümlerine atıf yapılmıştır. Miras Hukuku, Türk Medeni Kanunu’nun üçüncü kitabında düzenlenmiştir. Yasal mirasçılar ise birinci kısım birinci bölümde “yasal mirasçılar” başlığıyla 495 ile 501. maddeler arasında düzenlenmiştir. Bu maddelere göre; nafaka alacaklısı öncelikle en yakın derecesine başvuracaktır. Miras alacaklısı ancak en yakın derecesinden nafaka alamadığı takdirde diğer derecelere başvurabilir. Daha öndeki sıralara başvurmadıkça ya da başvurup sonuç alamadıkça bir sonraki sırada yer alanlara başvuramaz.⁷⁶

365. maddenin ikinci fıkrası; “Dava, davacının geçinmesi için gerekli ve karşı tarafın mali gücüne uygun bir yardım isteminden ibarettir.” Buna göre; nafaka, alacaklının geçimi için gerekli olan miktardır. Fakat nafaka hesaplanırken tek ölçü nafaka alacaklısının ihtiyacı değildir, nafaka yükümlüsün mali gücü de nafakanın belirlenmesinde dikkate alınır. Diğer bir deyişle, mahkemenin nafakayı belirlerken göz önünde bulunduracağı iki ölçüt vardır. Bunlardan ilki, nafakanın üst sınırını oluşturacak olan, nafaka alacaklısının geçimi için gerekli olan miktardır. İkincisi ise, nafakanın alt sınırını oluşturacak olan, nafaka yükümlüsünün mali gücüdür. Bu sebeple hâkim nafakayı

HD., 23.03.1974, E. 1974/ 1921, K. 1974/ 1961, Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, age, s. 667, Dip Not: 30, naklen.

⁷⁶ Kılıçoğlu, Ahmet M., **Aile Hukuku (Aile Hukuku)**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2015, s. 665; Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 446.

belirlerken, ülkenin ekonomik gerçeklerini, bulunduğu dönemin geçim şartlarını araştırmalı ve hakkaniyete uygun bir karar vermelidir⁷⁷

B. Bakım Nafakası

Bakım nafakaları, evlilik birliğinden kaynaklanan nafaka türleridir. Şöyle ki, eşlerin birbirlerine ve çocuklara bakma ve aileyi geçindirme yükümlülüğüne bağlı olan nafaka türleri bakım nafakalarını oluşturur.⁷⁸ Bakım nafakaları, sosyal yaşamın temelini oluşturan aile düzenini korumak ve aile bireylerinin muhtaciyetinin önüne geçmek için

⁷⁷ Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 666; Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 451; Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, age, s. 459-460.

“...Tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumlarına, nafakanın niteliğine, günün ekonomik koşullarına ve hakkaniyet ilkelerine uygun nafakaya hükmedilmesi gerekir...” Y. 2. HD., 27.01.1998, E. 1998/ 561, K. 1998/ 928, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 113, Dip not: 109, naklen.

“...Tarafların koşulları ve özellikle dava tarihinde paranın satın alma gücü ve davalının ekonomik durumuna göre hükmedilen nafaka çok yüksek olup, TMK’nın 4. Maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesine de uygun görülmemiştir...” Y. 3. HD., 02.03.2006, E. 2005/ 14400, K. 2006/ 1564, Yavuz, Nihat, age, s. 577.

“...Mahkemece, yukarıdaki kanun hükümleri çerçevesinde, tarafların özellikle de davalı babanın ekonomik ve mali durumu yeterince araştırılmadan, düşük miktarda nafakaya hükmedilmesi hakkaniyete aykırı bulunmuştur...” Y. 3. HD., 13.09.2005, E. 2005/ 8793, K. 2005/ 8807, Yavuz, Nihat, age, s. 597.

⁷⁸ Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 444; Daşkın, Şakir, age, s. 1; Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, age, s. 654.

düzenlenmiştir. Bakım nafakaları üç başlıkta incelenebilir; bunlar tedbir, iştirak ve yoksulluk nafakasıdır.

1. Tedbir Nafakası

Tedbir nafakasına evlilik birliğinin korunması amacıyla mali destek olarak, evlilik devam ederken karar verilebileceği gibi ayrılık, boşanma, evliliğin iptali davası açılması durumunda da karar verilebilir.⁷⁹

Tedbir nafakasına ilişkin Türk Medeni Kanunu'ndaki maddelerden ilki, 169. maddedir ve “Geçici önlemler” başlığıyla düzenlenmiştir, dava süresince hükmedilen nafakaya ilişkindir; “Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re’sen alır.” Bu maddedeki düzenlemeye uygulamada “geçici tedbir nafakası” da denilmektedir.⁸⁰ Mahkeme, boşanma veyahut ayrılık davası açılmış ise bu davaların devamı boyunca eşlerin barınması, geçimi, mallarının yönetimi ve çocukların bakım ve korunması konularında geçici önlemleri alır. Davanın kimin tarafından açıldığı önemli değildir.⁸¹ Maddede önlemin re’sen alınacağı düzenlenmiştir yani koşulları oluşmuşsa talep

⁷⁹ Bozdağ, Gonca Gülfem, **Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka (Doktora Tezi)**, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2014, s. 16; Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, age, s. 654.

⁸⁰ Gençcan, Ömer Uğur, **6100 sayılı HMK Hükümlerine Göre Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku (Boşanma Hukuku)** (Bilimsel Açıklama ve Son İçtihatlar), Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 852.

⁸¹ Özügür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 24.

aranmaksızın nafakaya hükmedilmesi zorunludur.⁸² Bu düzenleme emredici hukuk kuralıdır. Mahkemece re'sen alınan tedbirler, dava sonuçlanıncaya kadar diğer bir ifadeyle verilen karar kesinleşinceye kadar devam edecektir.⁸³ Bu nafakanın takdirinde, kusurun etkisi yoktur. Diğer bir deyişle lehine nafakaya hükmedilecek eş, çok kusurlu olabileceği gibi tamamen kusurlu da olabilir.⁸⁴ Nafakanın takdirinde önemli olan,

⁸² “...İstek olmasa bile davanın devamı süresince gerekli tedbirlerin davaya bakan yargıç tarafından kendiliğinden alınması zorunludur. (TMK 169) O halde dava tarihinden geçerli olmak üzere, kadın ve yanındaki çocukları yararına uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi yasaya aykırıdır.” Y. 2. HD., 06.06.2002, E. 2002/ 6573, K. 2002/ 7649, İnal, Nihat, **Örnek Karar ve Dilekçelerle Açıklamalı Boşanma Nafaka Davaları**, Yazarın Kendi Yayını, Ankara, 2018, s. 456.

“...İstek olmasa bile davanın devamı süresince gerekli tedbirlerin davaya bakan hâkim tarafından kendiliğinden (re'sen) alınması zorunludur. (MK md. 137)(TMK md. 169) O halde dava tarihinden geçerli olmak üzere, 1994 doğumlu müşterek çocuk Ersan için uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır.” Y. 2. HD., 21.04.2004, E. 2004/ 4252, K. 2004/ 5085, Girgin, Yasin, **Evlilik Birliğinin Sona Ermesi**, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş., Ankara, 2013, s. 150.

⁸³ Girgin, Yasin, age, s. 147; Yavuz, Nihat, age, s. 3.

⁸⁴ Ertürk, Erkan, **4721 Sayılı Yeni Medeni Kanun’a Göre Uygulamada Nafaka Davaları**, Kazancı Yayınları, İstanbul, Mayıs 2005, s. 3; Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, age, 136.

“...Boşanma davası neticesinde kusurlu olduğu tespit edilen davalı karı için, boşanma davasının devamı sırasında aile birliği devam ettiğinden, uygun tedbir nafakasının takdiri gerekir...” Y. 2. HD., 28.03.1952, E. 1952/ 1325, K. 1952/ 1934, Ruhi, Ahmet Cemal, **Türk Hukukunda Nafaka**, s. 31, Dip not: 60, naklen.

“...TMK'nın 169. maddesinde, hâkimin geçici bir önlem olarak tedbir nafakasına hükmedilebilmesi için tarafların kusurlu olup olmamaları bir unsur olarak yer almamakta, hangisinin daha az ya da çok kusurlu olduğunun belirlenmesi yönünde bir koşul

tarafların malvarlığı ve gelir durumu ile ergin olmayan çocuğun hangi eşin yanında bulunduğudur.⁸⁵ Mal varlığı ve geliri bulunmayan taraf aleyhine nafakaya hükmolunamaz.⁸⁶ Ayrıca belirtmelidir ki bu nafakanın takdiri için ayrı yaşamın haklılığının ispatı gerekmemektedir. Zira boşanma davası açılmakla eşlerin ayrı yaşama hakkı doğacaktır.⁸⁷

öngörülmemektedir...” Y. 2. HD., 17.10.2012, E. 2012/ 5273, K. 2012/ 24956, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 856.

⁸⁵ Özüğür, Ali İhsan, **Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri (Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları)**, Son Yargıtay Kararlarıyla Güncelleştirilmiş 3. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, Şubat 2008, s. 588.

“...Boşanma veya ayrılık davası açılınca yargıç re’sen gerekli tedbirleri almak ve dava tarihinde geliri olmayan, mal varlığı bulunmayan davalı eş ve yanındaki çocuk için uygun tedbir nafakasına hükmetmelidir...” Y. 2. HD., 18.03.2002, E. 2002/ 3356, K. 2002/ 3814, İnal, Nihat, age, s. 453.

“...Velayeti davacı anneye verilen tarafların müşterek evliliklerinden olma küçük N.’nin dava sırasında baba yanında oluşu nazara alınmadan çocuk için ana lehine tedbir nafakası takdiri doğru görülmemiştir...” Y. 2. HD., 28.05.2002, E. 2002/ 4230, K. 2002/ 7182, İnal, Nihat, age, s. 455.

⁸⁶ “...Davalının askerlik hizmetini yaptığı, gelir ve malvarlığı olmadığı anlaşılmaktadır. Askerlik başlangıç ve bitiş tarihleri tespit edilerek bu sürenin bitiminden başlayacak şekilde nafaka takdiri gerekirken yazılı olduğu şekilde hüküm kurulması doğru değildir...” Y. 2. HD., 27.02.2006, E. 2006/ 17848, K. 2007/ 2257, Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, s. 598-599.

⁸⁷ “...Davacının somut olayda aleyhine açılmış bulunan boşanma davası sebebiyle artık ayrı yaşamakta haklı olduğunun kabulünün hakkaniyete uygun düşeceği aşıkardır. O sebeple de mahkemece davacı kadının ayrı yaşamakta haklı olduğu belirtilmek suretiyle, yararına nafaka

Tedbir nafakasının diğer halleri ise TMK 196 ve 197. maddelerde düzenlenmiştir. Bunlardan 196. madde, eşlerin birlikte yaşadığı hale ilişkindir ve “Eşler birlikte yaşarken” başlığıyla düzenlenmiştir; “Eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkısı belirler.” Burada TMK 169’da olduğu gibi re’sen yapılacak bir müdahaleden söz edilmemiştir. Evlilik birliğinin devamı sırasında ve taraflar birlikte yaşarken eşlerden biri ailenin geçimi için katkıda bulunmuyorsa hâkim diğer eşin talebi üzerine tedbir nafakasına karar verir.⁸⁸ Talep halinde hâkim, eşlerin evin geçimine olan katkılarını tespit eder. Burada belirleme yapılırken; eşin ev işlerini görmesi, karşılıksız olarak çalışması veya çocuklara bakması da katkı olarak değerlendirilecektir. (TMK md. 196/2) Hâkim, bunların değerlendirilmesinde ve alınan tedbirlerin denetiminde görevli uzmanların görüş ve önerilerinden yararlanabilecektir.⁸⁹ Geçime katkı nafakası, istem tarihinden geriye doğru bir yıl için ve de gelecek yıllar için istenebilecektir. (TMK md. 196/3) Geçmiş bir yıldan daha eski tarihler için talep edilmesi halinde hâkim, geçen bir yıl için karar verecek, bir yıldan geriye uzanan talebi ise reddedecektir.

TMK 197. madde eşlerin ayrı yaşadığı hale ilişkindir ve “Birlikte yaşamaya ara verilmesi” başlığı ile düzenleme bulmuştur. Bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkrası şu şekildedir; “Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden

tayin edilmesi kural olarak doğrudur...” YHGK., 07.12.1994, E. 1994/ 2- 565, K. 1994/ 830, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 30, Dip not: 55, naklen.

“...Boşanma davası açılmakla, ayrı yaşama hakkı kazanan davalı kadın için dava tarihinden başlamak ve hüküm kesinleşinceye kadar devam etmek üzere uygun bir tedbir nafakası takdir edilmemesi isabetsizdir...” Y. 2. HD., 09.04.1985, E. 1985/ 1499, K. 1985/ 3387, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 30, Dip not: 56, naklen.

⁸⁸ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 25.

⁸⁹ Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 32.

birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır.

Eşlerden biri, haklı bir sebep olmaksızın diğerinin birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hale gelmesi üzerine de yukarıdaki istemlerde bulunabilir.” Burada da 196. maddede olduğu gibi isteğe bağlı bir düzenleme yapılmıştır. Hâkim re’sen karar veremez. Fakat 196. maddeden farklı olarak 197. Madde gereğince takdir edilecek nafaka için süre kısıtlaması yapılmamıştır. Ayrı yaşamakta haklılık sürdüğü müddetçe devam eder.⁹⁰

Söz konusu düzenleme, 169. Maddeden ayrılmaktadır. 197. madde eşlerin aralarında boşanma, ayrılık, evliliğin butlanı gibi herhangi bir dava söz konusu değilken ayrı yaşamalarına ilişkindir.⁹¹

Bu nafakanın tespitinde esas kriter, ortak yaşama ara verilmesindeki haklılık unsurudur. Ortak yaşam sonucu, eşlerden birisinin huzuru, ekonomik güvenliği veyahut kişiliği ciddi ve objektif olarak tehlikeye düşüyorsa ortak yaşama ara verilmesinde haklı olduğu kabul edilir.⁹² Buradaki takdir hâkime aittir. Eşin ayrı yaşamakta haklı olunduğunun tespiti halinde, talep de mevcutsa, hâkim maddede belirtilen önlemleri alır

⁹⁰ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 40.

“...TMK’nın 197. maddesine göre ayrı yaşamakta haklılık nedenine dayanan tedbir nafakasına süresiz olarak hükmedileceği, toplanan deliller ve dosya içeriğine göre de; davacının ayrı yaşamda haklı olduğu gözetilerek, tarafların ekonomik ve sosyal durumlarına göre hakkaniyete uygun bir miktarda nafakaya hükmetmek gerekirken yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde davanın reddi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir...” Y. 3. HD., 20.03.2006, E. 2006/ 2334, K. 2006/ 2698, Yavuz, Nihat, age, s. 28-29.

⁹¹ Özügür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 45.

⁹² Yavuz, Nihat, age, s. 7-8; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 27.

ve nafakaya hükmeder.⁹³ Fakat ayrı yaşamakta haklılığı tespit edilmezse veya nafaka talep eden haklılığını kanıtlayamazsa tedbir nafakası talebi hâkim tarafından reddedilir.⁹⁴ Ayrı yaşamın haklılığı her türlü delille ispatlanabilir.⁹⁵ Hâkim haklılık durumunu araştırmalı, konuya ilişkin ileri sürülen delilleri toplamalı akabinde karar vermelidir.⁹⁶

Eşlerden birisinin haklı bir sebep olmaksızın beraber yaşamaktan kaçınması halinde de diğer eş, ortak yaşamı haksız yere terk eden eşten nafaka isteyebilir. Eşlerden

⁹³ “...Toplanan delillerden davalının birlik görevlerini yerine getirmediği, güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu, eşine şiddet uyguladığı ve onu evden kovduğu anlaşılmaktadır. TMK’nın 197. madde koşulları olduğundan davacı için uygun tedbir nafakası verilmesi gerekir...” Y. 2. HD., 20.02.2006, E. 2005/ 17760, K. 2006/ 1863, Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, s. 599.

⁹⁴ “...TMK’nın 197. Maddesi gereğince nafakaya hükmolunması için davacının ayrı yaşamakta haklı olduğunu kanıtlaması gerekir. Nafaka alacaklısı bu hususta bir delil ibraz etmediği gibi ayrı yaşamakta haklı olduğunu gösteren bir olgu da ileri sürmemiştir. Toplanan delillere göre kadının nafaka davasının reddi gerekirken kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır...” Y. 2. HD., 23.02.2004, E. 2004/ 491, K. 2004/ 2097, Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 62.

⁹⁵ Ergün, Zafer, **Boşanma Davaları**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Nisan 2009, s. 1228.

⁹⁶ “...Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa yargıç, eşlerden birinin istemi üzerine, eşlerden birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya veya eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır (TMK 197/2) ... Davacı boşanma davası açılması sebebi dışında diğer sebeplerle eşinden ayrı yaşamakta haklı olduğunu iddia ile yasada gösterilen tedbirinin alınmasını istemiştir. Mahkemece davanın bu yöndeki delilleri sorulup toplanmadan yazılı şekilde karar verilmesi yasaya aykırıdır...” Y. 2. HD., 08.03.2002, E. 2002/ 2066, K. 2002/ 3219, İnal, Nihat, age, s. 452.

birinin diğeri eşi ortak yaşamı terk etmeye zorlaması da aynı şekilde değerlendirilir. Eşin diğeri eşi evden kovması bu duruma örnek verilebilir.⁹⁷

2. İştirak Nafakası

Türk Medeni Kanunu çocuğun bakım ve yetiştirilmesi masraflarının tek başına çocuğun velayet hakkının bırakıldığı eşe yüklenmesini istememiştir. Bu sebeple diğeri eşe mali gücü ile orantılı olarak çocuğun bakım ve eğitim masraflarına katılma zorunluğu yüklemiştir. TMK md. 182'nin ikinci fıkrası bu doğrultuda düzenlenmiştir; "Velayetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır." Bu nafaka türüne uygulamada iştirak nafakası adı verilmektedir. Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına göre, mahkeme talep aranmaksızın kendiliğinden bu nafakaya hükmeder.⁹⁸ İştirak

⁹⁷ "...Kocanın eşini kovması kadına ayrı yaşama ve nafaka isteme hakkı verir. Sonradan davet edilme bu hakkı ortadan kaldırmaz..." Y. 2. HD., 28.03.1996, E. 1996/ 1989, K. 1996/ 3343, Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 49.

⁹⁸ Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 316; Yavuz, Nihat, age, s. 437; Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, s. 1070; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 47.

"...Boşanma veya ayrılık vukuunda çocuk kendisine tevdi edilmemiş taraf gücüne göre onun bakım ve eğitim giderlerine katılmakla yükümlüdür. (TMK md. 182) Bu hususu hâkim görevi gereği kendiliğinden dikkate alması gerekmektedir. O halde velayeti temyiz edene tevdi edilen çocuk için iştirak nafakasına hükmedilmemesi usul ve yasaya aykırıdır..." Y. 07.02.2007, E. 2006/ 13695, K. 2007/ 1421, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1374.

nafakası çocuğun korunması içindir, bu sebeple tayin ve takdiri kamu düzenine ilişkindir.⁹⁹

Nafaka miktarı tespit edilirken çocuğun yaşı, sağlık durumu, ihtiyaçları, varsa geliri, ana ve babanın mali güçleri, sosyal durumları ve hayat şartları ayrı ayrı araştırılmalı ve değerlendirilmelidir.¹⁰⁰ İştirak nafakası yükümlüsünün mali gücü hesaplanırken

“...Velayet kendisine verilememiş olan tarafın kudretine göre onun infak ve terbiye masraflarına iştirak etmesi gerekir. Velayetin düzenlenmesi ve kişisel ilişki kurulmasında olduğu gibi iştirak nafakasına karar verilmesi için de istem gerekli değildir. Hâkim bu konuda kendiliğinden karar vermek zorundadır. Bütün bu düşüncelerde amaç, çocuğun sağlıklı yetişmesidir...” Y. 2. HD., 03.06.1991, E. 1991/ 5998, K. 1991/ 8653, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 54-55, Dip Not: 174, naklen.

⁹⁹ Özuğur, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 186; Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1369; Tutumlu, Mehmet Akif, **Yeni Türk Medeni Kanunu’nun Hükümlerine Göre Evliliğin Butlanı, Boşanma Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2006, s. 628; Çelikel, Serdar, **Çocuk Haklarına Dair Uluslararası Sözleşmeler Işığında Boşanmanın Çocuklara İlişkin Hukuki Sonuçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, Ocak 2012, s. 135.

¹⁰⁰ Ertürk, Erkan, age, s. 213; Çelikel, Serdar, age, s. 137-138.; Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 629; Özuğur, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 188; Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, age, s. 439.

“...İştirak nafakası, velayet hakkı kendisine bırakılmayan eşin, velayet hakkı verilen eşe çocuğun bakım ve eğitim giderleri karşılığı gücü oranında yapacağı parasal katkıdır. Bu nedenle, iştirak nafakası takdir edilirken küçüğün yaşı, okul durumu ve zorunlu ihtiyaçları ile tarafların ekonomik ve sosyal durumları dikkate alınarak ‘hakkaniyete’ uygun bir miktara hükmetmek gerekmektedir...” Y. 3. HD., 03.02.2005, E. 2005/ 15173, K. 2005/ 772, Ertürk, Erkan, age, s. 223.

alacaklısı ve borçlusı olduğu diğer nafakalar da dikkate alınmalıdır.¹⁰¹ Eğer yoksulluk nafakası alacaklısı ise iştirak nafakasına hükmolunamaz.¹⁰²

İştirak nafakası, boşanma veya ayrılık davasının kesinleştiği tarihten itibaren başlar.¹⁰³ Re'sen verilmesi kuraldır ancak bir şekilde verilmemişse kesinleşme sonrasında bağımsız başka bir davayla talep edilmesi de mümkündür. Söz konusu durumda nafaka dava tarihi itibarıyla başlatılır.¹⁰⁴ Fakat çocuğa fiilen bakılıyor olması bu nafakanın takdirinde önemlidir. Çocuk belirtilen tarihlerden ileriki bir tarihte teslim alınmışsa iştirak nafakasının başlangıcı çocuğun teslim alınıp bakılmaya başlandığı tarihtir. Şayet velayet

¹⁰¹ Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 316.

¹⁰² Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, s. 1072.

“...Lehine yoksulluk nafakası takdir edilen kimseden iştirak nafakası istenemez...” Y. 2. HD., 19.06.1997, E. 1997/ 6117, K.1997/ 7160, Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, s. 1081.

“...Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni geciktirici sebeplere ve özellikle yoksulluğa düşeceği kabul edilerek lehine yoksulluk nafakası takdir edilen davacı kadının iştirak nafakası ile sorumlu tutulmasının mümkün olmadığına anlaşılmaya göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına...” Y. 2. HD., 20.12.2012, E. 2012/ 9910, K. 2012/ 31042, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1387.

¹⁰³ “İştirak nafakasına boşanma hükmünün kesinleştiği tarihten itibaren hükmolunur. Buna rağmen iştirak nafakasının dava tarihinden itibaren hükmedilmiş olması isabetsizdir...” Y. 2. HD., 14.01.1985, E. 1984/ 1065, K. 1985/ 72, Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 275.

¹⁰⁴ Ceylan, Ebru, age, s. 184; Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1379.

“...Boşanma hükmünün kesinleşmesinden sonra açılan iştirak nafakası davalarında, iştirak nafakasına davanın açıldığı tarihten itibaren hükmolunur...” Y. 2. HD., 08.10.1971, E. 1970/ 5966, K. 1971/ 5811, Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, s. 1082.

hakkı kendisinde verilen anne veya baba çocuğa fiilen bakmıyorsa iştirak nafakası isteyemez.¹⁰⁵

Çocuğun ergin olduğu tarihe dek iştirak nafakası devam edecektir.¹⁰⁶ Fakat çocuğun eğitimi sona ermemiş ise TMK'nın 328. maddesine göre, anne ve babanın kendilerinden beklenebilecek ölçüde çocuğa bakma yükümlülükleri devam edecektir. Bu bakma yükümlülüğünün uygulamaya yansımalarına ilişkin farklı görüşler mevcuttur. Akıntürk ve Ateş Karaman'a göre eğitimi devam eden ergin çocuğun iştirak nafakası kesilmez.¹⁰⁷ Feyzioğlu'na göre ergin çocuk iştirak nafakasının devam ettirilmesini

¹⁰⁵ Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1382.

"...İştirak nafakası velayetin eylemli olarak kullanılmasına bağlı bir alacak olduğundan velayet hakkını eylemli olarak kullanmayan ana veya baba diğerinden hükmedilen iştirak nafakasını isteyemez..." Y. 2. HD., 01.04.1997, E. 1997/ 3367, K. 1997/ 3566, Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 200.

¹⁰⁶ Çelikel, Serdar, age, s. 143.

"...Velayet çocuğun reşit olması ile kendiliğinden sona ereceğinden, reşit olan çocuğun eğitimine devam etmesi istisnası dışında iştirak nafakası da bu tarihte kendiliğinden sona erer. İştirak nafakası ancak boşanma kararının kesinleşmesi ile başlayan bir nafaka çeşididir, öncesi tedbir nafakasıdır..." Y. 2. HD., 07.07.2004, E. 2004/ 7813, K. 2004/ 9094, Oy, Osman, **Boşanmanın Hukuki Neticeleri Nafaka, Tazminat, Velayet Mal Paylaşımı ve Aile Konutu**, Beta Yayınları, İstanbul, Ağustos 2008, s. 100.

¹⁰⁷ Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 317.

"...Babanın sosyal durumu bakımından çocuğun okutulmasının gerekmesi halinde iştirak nafakasının çocuğun erginleşmesinden sonra da (okumaya devamı sebebiyle) ödenmesi, Medeni Kanun'un hükümlerindendir. Bu sebeple bozma kararı doğrudur. Zira evlilik birliğinin boşanma ile ortadan kalkmış olması ana ve babanın çocuğa karşı borçlarında bir değişiklik meydana getirmez. Diğer deyimle, ana ve babanın beraber yaşaması halinde nasıl her ikisi beraberce çaba göstererek çocuğu sosyal durumlarına göre okutmakla ödevli idiyseler, boşanmadan sonra dahi

isteyebilir.¹⁰⁸ Tekinay’a göre ise iştirak nafakası ergin olmayla kendiliğinden sona erer. Eğitime devam eden çocuğun TMK md. 364 ve devamı maddeleri uyarınca bağımsız bir dava açarak yardım nafakası talep etmesi gerekir.¹⁰⁹ Bu görüş uygulamaya yön vermektedir. Zira çocuk ergin olduktan sonra devam eden nafakayı yardım nafakası olarak kabul etmek Türk Medeni Kanunu’nun düzen ve sistemine daha uygun olacaktır.¹¹⁰

bu ödevleri sona ermez...” YHGK., 13.03.1963, E. 1962/ 99, K. 1963/ 21, Bozdağ, Gonca Gülfem, age, s. 59-60, Dip Not: 194, naklen.

¹⁰⁸ Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, age, s. 439.

¹⁰⁹ Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, age, s. 440, Dip Not: 334.

“...Davacı Öznur’a velayeten iştirak nafakası artışı talep etmiştir. Öznur dava tarihinde ergin olmuştur. Öznur tarafından Türk Medeni Kanunu’nun 364. maddesine göre açılmış bir dava olmadığı halde isteğin kabulü doğru değildir...” Y. 2. HD., 25.09.2006, E. 2006/ 5194, K. 2006/ 12312, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1389.

¹¹⁰ Yavuz, Nihat, age, s. 441.

“...Çocuk tarafından açılmış usulüne uygun olarak açılmış bir dava bulunmadığından istemin reddine dair yerel mahkeme kararının oyçokluğu ile onanmasına karar verilmiştir. (Sayın Nedim Turhan tarafından kaleme alınan muhalefet şerhinde önemli bir konuya işaret edilmiştir.) Asil veya vekilin velayet hakkına dayanarak istenen iştirak nafakası davası sürerken çocuğun ergin olması ve eğitime devam etmesi durumunda çocuğun veya vekilinin yazılı veya sözlü isteğinin bulunması halinde davanın yardım nafakası olarak sürdürülebileceği, yardım nafakası için yeniden dava açılmasının gerekmeyeceği kabul edilmiştir. Bu kabul davada çabukluk ve ucuzluk ilkelerine uygundur...” Y. 2. HD., 05.02.2001, E. 2001/ 1632, K. 2001/ 1916, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 64, Dip Not: 230, naklen.

3. Yoksulluk Nafakası

Yoksulluk nafakasına gelindiğinde; 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun “yoksulluk nafakası” başlıklı 175. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla boşanma davası boyunca veya boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren 1 yıl içinde açacağı bağımsız bir davayla geçimi için diğer tarafın mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Hâkim talep üzerine yoksulluk nafakasına hükmedebilir. Bu düzenlemeyle boşanma sonrasında yoksulluğa düşecek tarafın korunması amaçlanmıştır.¹¹¹

¹¹¹ Yoksulluk nafakası bir sonraki bölümde detaylı olarak açıklanacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFKASI, KOŞULLARI VE DÜZENLENMESİ

I. YOKSULLUK VE YOKSULLUK NAFKASI

A. Yoksulluk Kavramı

4721 sayılı TMK'nın "yoksulluk nafakası" 175. Maddesi başlıklı maddesi şu şekildedir; "Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer tarafın mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz." Madde başlığında ve madde metninde geçen yoksulluk kavramı Kanun'da tanımlanmamıştır. Kanun koyucu bu konuda takdiri hâkime bırakmıştır.¹¹² Hâkim ülkenin ve kişinin sosyal ve ekonomik durumunu araştırır, buna göre bir değerlendirme yapar.¹¹³

Bu değerlendirmesinde hâkime yol gösterici olabilecek nitelikte yoksulluk tanımları doktrinde ve Yargıtay kararlarında yapılmıştır. ÖZTAN'a göre yoksulluk, kişinin kendi malvarlığıyla, geliriyle, çalışmasıyla kısaca kendi imkanlarıyla geçimini

¹¹² Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 842.

¹¹³ Yavuz, Nihat, age, s. 263; Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 523.

"...Yoksulluğun hukuksal tanımı anılan yasa maddesinde (TMK md. 175) tanımlanmamıştır. Yeri gelmişken şunu belirtmek gerekir ki yoksulluk ekonomik ve sosyal koşullarla doğrudan ilgilidir. O nedenle bunu ülkenin ekonomik ve sosyal koşulları altında belirlemek gerekir..." YHGK., 07.10.1998, E. 1998/ 2-656, K. 1998/ 688, Ertürk, Erkan, age, s. 395-396.

sağlayamaması halidir.¹¹⁴ OĞUZMAN ve DURAL’a göre de yoksulluğa düşmekten anlaşılması gereken, kendi kaynakları ve çalışma gücü ile geçimini sağlamaktan yoksun olmaktır.¹¹⁵

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 1998 yılında verdiği kararında yoksulluğu şu şekilde tanımlamıştır; “...Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına sahiptir. (Anayasa md. 17/1, 55) Şu hâlde, bu temel hakkın tabii sonucu yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanları yoksul kabul etmek yerinde olur...”¹¹⁶ Aynı tanım Yargıtay’ın daha sonraki tarihli kararlarında da yapılmıştır.¹¹⁷ Yargıtay 1991 tarihli diğer bir kararında da yoksulluğun tespitinde esas alınan harcama kalemlerinin unsur kabul edildiği asgari ücretle somutlaştırılabileceğini söylemiştir; “...Temel hakkın tabii sonucu yeme, içme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım ve kültür gibi harcamaları karşılayacak geliri olmayanlara yoksul denebilir. Bu harcamaların unsur kabul edildiği asgari ücretle olayı somutlaştırmak mümkündür. Şu hâlde asgari ücretin altında geliri olanların yoksulluk içinde olduğunun kabulü gereklidir...”¹¹⁸ Hukuk Genel Kurul’u daha güncel bir başka

¹¹⁴ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 843.

¹¹⁵ Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, age, 146.

¹¹⁶ YHGK., 07.10.1998, E. 1998/ 2-656, K. 1998/ 688, Ertürk, Erkan, age, s. 395-396.

¹¹⁷ “...Yoksulluk kavramı yasamızda tanımlanmamış ise de yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanlar yoksul sayılır...” Y. 3. HD., 30.09.2003, E. 2003/ 10344, K. 2003/ 11326, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 543-544.

¹¹⁸ Y. 2. HD., 20.10.1991, E. 1991/ 9589, K. 1991/ 12321, Camcı, Ömer, **Boşanma Tazminatı ve Yoksulluk Nafakası**, Yazarın Kendi Yayını, İstanbul, 1996, s. 77.

kararında ise yoksulluğu “*insanca yaşayıp geçinme olanağı sağlayamayacak düzeyde olma*” şeklinde tanımlamıştır.¹¹⁹

B. Yoksulluk Nafakasının Tanımı, Amacı ve Hukuki Niteliği

Yoksulluk nafakası, boşanmanın mali sonuçlarından biridir.¹²⁰ 4721 sayılı TMK’nın 175 ve devamı maddelerinde düzenleme bulmuştur. Bu düzenlemelere göre, boşanma sonrası boşanma nedeniyle yoksulluk haline düşen ve daha ağır kusurlu olmayan eş ekonomik durumu iyi olan eş ekonomik gücünün oranında süresiz şekilde yardım eder. Yoksulluk nafakası, boşanma sonrasında taraflardan birinin yoksulluğa düşmesi halinde şartları oluşmuşsa karşı taraftan süresiz olarak talep edebileceği yardımdır.¹²¹ Yoksulluk nafakası ile TMK md. 186/3’te düzenlenen evlilik birliğindeki giderlere katılma yükümlülüğü evlilik birliği sona erse de kısmen devam eder.¹²²

Düzenlemedeki amaç, eşler arasındaki mali dayanışmanın ve yardımlaşmanın, evlilik birliği sona erdikten sonra da devam etmesidir.¹²³ Bu düzenlemeyle boşanma

¹¹⁹ YHGK., 10.11.2010, E. 2010/ 2-614, K. 2010/597, Okyar Karaosmanoğlu, Dilâ, **Yargıtay Kararları Işığında Yoksulluk Nafakası Ödeme Yükümlülüğünün Şartları ve Ortadan Kalkması**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayısı, C. 15. S. 2, Prof. Dr. M. İlhan Ulusana Armağan, C. II, s. 421-433, 2016, s. 427.

¹²⁰ Gençcan, Ömer Uğur, **Nafaka Hukuku (Nafaka Hukuku)** (Bilimsel Açıklama, En Son İçtihatlar), Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 451.

¹²¹ Ertürk, Erkan, age, s. 374.

¹²² Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 42; Okyar Karaosmanoğlu, Dilâ, age, s. 421.

¹²³ Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 302; Sağlam, İpek, **Turkish Family Law Engagement, Marriage, Divorce and the Consequences of Divorce**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Aralık 2019, s. 212.

nedeniyle ortaya çıkan yoksulluğu ortadan kaldırmak, boşanma sonucu yoksulluğa düşecek olan tarafı korumak hedeflenmektedir.¹²⁴ Yoksulluk nafakasının dayanağı sosyal dayanışma ile ahlaki düşüncelerdir.¹²⁵

Yoksulluk nafakası bir bakım nafakasıdır, hukuki niteliği ceza veya tazminat değildir.¹²⁶ Tazminat veya cezadan farklı olarak, yoksulluk nafakasının takdirinde kusur şartı aranmamaktadır. Tüm şartlar gerçekleştiğinde, kusursuz olsa dahi yoksulluk nafakası ödeme yükümlülüğü doğacaktır.¹²⁷ Kanundaki ifadeyle, nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz. YHGK'nın 2010 tarihli bir kararında da bu durum ifade edilmiştir; *"...Yoksulluk nafakası, boşanmadan sonra yoksulluğa düşecek olan tarafı koruma amacına yönelik olduğu içindir ki, boşanmış olan yoksul tarafa verilecek olan yoksulluk nafakası, hiçbir surette diğer tarafa yükletilen bir ceza veya tazminat niteliğinde değildir. Şayet böyle olsaydı, sadece boşanmada kusuru olan eşten istenebilmesi gerekirdi. Oysaki, ... kusursuz eş dahi yoksulluk nafakası ödemekle yükümlüdür. Yoksulluk nafakası, bir bakıma evlilik birliği devam ettiği sürece söz konusu olan karşılıklı bakım ve geçindirme ödevinin devam ettirilmesi anlamını taşımaktadır..."*¹²⁸

¹²⁴ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 832-833; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 42.

¹²⁵ Yavuz, Nihat, age, s. 262; Saleh, Muhsen Abdulkader, **Türk ve Irak Hukukunda Genel Sebeplere Dayanarak Boşanma ve Sonuçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, Ocak 2014, s. 154; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 69; Camcı, Ömer, age, s. 61;

¹²⁶ Akıntürk, Turgut, **Aile Hukuku Dersleri (Aile Hukuku Dersleri)**, Ankara, 1967, s. 230.

¹²⁷ Ceylan, Ebru, age, s. 104; Yavuz, Nihat, age, s. 262.

¹²⁸ YHGK., 10.11.2010, E. 2010/ 2-614, K. 2010/ 597, Demirbaş, Ali, **Güncel Tartışmalarla Yoksulluk Nafakası**, İMÜHFD, C. 5, S. 2, s. 219-235, 2018, s. 226-227. (https://openaccess.ihu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12154/618/Dr_Ogr_Uyesi_Ali_D_emirbas.pdf?sequence=1&isAllowed=y) (Er. T.: 03.04.2020)

Yoksulluk nafakası alacağı, aile hukukundan kaynaklanan kişiye bağlı yenilik doğuran bir haktır. Daha önceden de açıklandığı üzere; nafaka alacaklısının rızası olmadan takas edilemez, niteliği gereği temlik edilemez, üzerinde rehin tesis edilemez, mahkeme ilamına dayanıyorsa haczedilemez ve kural olarak mirasçılara geçemez.¹²⁹

II. YOKSULLUK NAFKASININ KOŞULLARI

TMK md. 175'teki düzenlemeye göre, yoksulluk nafakasının takdiri için bazı şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir. İlk olarak eşler arasında boşanma kararı verilmiş ve kararın kesinleşmiş olması gerekmektedir, boşanma davasının reddedilmesi halinde yoksulluk nafakasına hükmolunamaz. Zira yoksulluk nafakası boşanmanın fer'i sonucudur. İkinci koşul olarak, boşanma kararı sebebiyle eşlerden biri yoksulluğa düşecek olmalıdır. Aralarındaki illiyet bağı önemlidir. Üçüncü koşul ise kusura ilişkindir. Nafakayı talep eden eşin diğer eşten daha az veyahut diğer eş ile eşit kusurlu olması gerekmektedir.¹³⁰ Nafaka talep edilen eşin kusuru aranmayacağından bu eşin kusurlu olup olmadığı nafakanın takdirinde önemli değildir. Son koşul olarak, yoksulluk nafakasının yoksulluğa düşecek eş tarafından talep edilmiş olması gerekmektedir. Talep olmaması durumunda hâkim tarafından re'sen yoksulluk nafakasına hükmolunamaz. Hâkim yoksulluk nafakasına karar verirken bu koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırarak ve tüm koşullar gerçekleşmişse yoksulluk nafakasına karar verecektir.¹³¹ Her bir koşul aşağıda detaylı olarak açıklanacaktır.

¹²⁹ Okyar Karaosmanoğlu, Dilâ, age, s. 422.

¹³⁰ Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 284.

¹³¹ Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, age, s. 447.

A. Kesinleşmiş Boşanma Kararı Olması

TMK md. 175'teki düzenlemede “*Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf...*” denilmektedir. Düzenlemeden de anlaşılacağı üzere yoksulluk nafakası, boşanmanın fer’isi niteliğindedir.¹³² Diğer bir ifadeyle, yoksulluk nafakasının takdiri boşanmanın gerçekleşmesine ve boşanma kararının kesinleşmesine bağlıdır.¹³³ Bu sebeple boşanma davasının reddi halinde yoksulluk nafakasına hükmedilemez.¹³⁴ Yargıtay 2. Hukuk

¹³² Ceylan, Ebru, age, s. 106, Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 284; Demir, Mecit, age, s. 43.

“...*Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan geciktirici nedenlere ve özellikle, yoksulluk nafakasının bu konuda açılmış bağımsız bir davada değil, görülmekte olan boşanma davası içerisinde istenilmiş olmasına yoksulluk nafakası istemi hakkında verilecek kararın, boşanma istemi yönünden yapılacak değerlendirmeye ve kurulacak hükme doğrudan bağlı bulunmasına; yoksulluk nafakasının bu niteliğiyle boşanmanın fer’i durumunda olmasına; bu durum karşısında, salt hüküm altına alınan aylık yoksulluk nafakası tutarı gözetilmek suretiyle, hükmün miktar yönünden kesin olup olmadığının belirlenmesine olanak bulunmamasına; direnme kararında dayanan HGK kararının açıklanan nedenle somut olayda emsal niteliği taşımamasına göre, HGK’na da benimsenin Özel Daire bozma kararına uymak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır...*”

YHGK., 26.09.2001, E. 2001/ 2-628, K. 2001/ 634, Şahin, Emin, **Açıklamalı, İçtihatlı, Uygulamalı, Gerekçeli Aile Hukuku Davaları**, Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim 2012, s. 834-835.

¹³³ Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 283; Köseoğlu, Bilal/ Kocaağa, Köksal, **Aile Hukuku ve Uygulaması Bilimsel Görüşler, Yargı İçtihatları**, Ekin Yayınevi, Bursa, 2011, s. 186; Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 170; Çelikel, Serdar, age, s. 21; Ergün, Zafer, age, s. 1241.

¹³⁴ Çitak, Burçak, age, s. 243; Bulut, Harun, **Aile Hukukunda Velayet (Çocukla Kişisel İlişki Kurulması) ve Nafaka Davaları**, Beta Yayınları, İstanbul, Haziran 2007, s. 105; Özüğür, Ali

Dairesi'nin 1999 tarihli bir kararında da bu durum şu şekilde ifade edilmiştir; “...Yoksulluk nafakası ancak boşanma kararı verildiğinde ve yoksulluk nafakası hakkında miktar da belirtilip açık istek olması, Medeni Kanunu'nun 144. maddesi (TMK md. 175) koşulları olduğu takdirde verilebilir. Mahkemece boşanma kararı verilmediği halde yoksulluk nafakası verilmesi doğru değildir...”¹³⁵ Aynı şekilde YHGK da 2010 tarihli bir kararında bu koşulu “...Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için tarafın istekte bulunması gereklidir ancak bu isteğin mutlaka dava dilekçesinde bulunması gerekmez, yargılama aşamasında da yoksulluk nafakası isteği dile getirilebilir. Öte yandan yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için boşanmaya karar verilmiş olması zorunludur...” diyerek vurgulamıştır.¹³⁶ Bununla birlikte boşanma davasından sonra, başka bir ifadeyle boşanmaya ilişkin kararının kesinleşmesi sonrasında ayrı bir davayla yoksulluk nafakasının talep edilmesi durumu söz konusuysa bahsi geçen şartın gerçekleşmesi şartın niteliği ve içeriği gereğince aranmayacaktır.¹³⁷

İhsan, Nafaka Hukuku, s. 284; Özuğur, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, s. 1009; Oy, Osman, age, s. 9.

“...Boşanma davası reddedildiğinde yoksulluk ve iştirak nafakasına hükmolunamaz...” Y. 2. HD., 03.12.2001, E. 2001/ 15276, K. 2001/ 17072, Kaçak, Nazif, **Açıklamalı ve İçtihatlı Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ile Yoksulluk Nafakası**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 205.

“...Dava reddedildiği halde davalı kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmedilmesi doğru değildir. (TMK md. 175)...” Y. 2. HD., 02.05.2005, E. 2005/ 5186, K. 2005/ 7128, Ergün, Zafer, age, s. 1248.

¹³⁵ Y. 2. HD., 22.03.1999, E. 1999/ 646, K. 1999/ 2666, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 521.

¹³⁶ YHGK., 22.10.2010, E. 2010/ 2-649, K. 2010/ 683, Saleh, Muhsen Abdulkader, age, s. 155.

¹³⁷ Mecit, Demir, age, s. 43.

TMK md. 170'e göre boşanma sebebinin ispatı halinde, hâkim boşanma kararı verebileceği gibi ayrılık kararı da verebilir, bu karar hâkimin takdirindedir. Hâkimin ayrılık kararı vermesi durumunda boşanma şartı gerçekleşmemiş olacağından yoksulluk nafakasına hükmolunamaz. Ayrılık kararının kesinleşmesinden itibaren kararlaştırılan süre (bir yıl-üç yıl) geçmişse fakat ortak hayat kurulmamışsa eşler yeniden boşanma davası açabilir. (TMK md. 171-172) Bu dava sonucunda boşanma gerçekleşirse yoksulluk nafakası talep edilebilir.

Bir diğer ihtimal, evliliğin butlanla sonuçlanması halidir. Türk Medeni Kanunu 145 ve devamı maddelerinde mutlak butlan ve nisbi butlan sebepleri düzenlenmiştir. Bu sebeplerden birinin mevcut olması halinde hâkim tarafından evliliğin butlanına karar verilecektir. Böyle bir durumda koşulları oluşmuşsa TMK md. 158/2'deki atıf gereği yoksulluk nafakasına hükmedilebilecektir.¹³⁸ Zira Türk Medeni Kanunu'nun 158. maddesindeki düzenleme şu şekildedir; “*Evlenmenin butlanına karar verilirse, evlenirken iyiniyetli bulunan eş bu evlenme ile kazanmış olduğu kişisel durumunu korur. Eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi, tazminat, **nafaka** ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır.*”

Belirtilmesi gereken bir diğer husus da resmi bir evlilik birliği olmaksızın, örneğin dini merasime dayalı, beraber yaşayan çiftlerin durumuna ilişkindir. Burada TMK 175. maddenin açık lafzı gereği taraflar lehine yoksulluk nafakasına hükmedilemeyecektir.¹³⁹ Zira geçerli bir evlilik söz konusu olmadığından boşanma kararının verilmesi ve bu kararın kesinleşmesi şartı da sağlanamayacaktır.¹⁴⁰

¹³⁸ Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 170; Okyar Karaosmanoğlu, Dilâ, age, s. 424.

¹³⁹ Okyar Karaosmanoğlu, Dilâ, age, s. 424.

¹⁴⁰ Uzun, Mine, **Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararları Kapsamında Yoksulluk Nafakası**, Vedat Kitapçılık Yayınları, İstanbul, 2013, s. 28.

B. Yoksulluk Nafakası İsteyen Eşin Boşanma Sonrası Boşanma Kararı Yüzünden Yoksulluğa Düşecek Olması

Yoksulluk nafakasının talep edilebilmesi için evlilik birliğinin kesinleşen boşanma kararıyla sona ermesi yeterli değildir. Aynı zamanda boşanmanın sonrasında bu boşanma sebebiyle eşlerden birinin yoksulluğa düşecek olması gerekir. Bu durum 175. maddede “*boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf*” şeklinde ifade edilmiştir.¹⁴¹ Bu ifadeden anlaşıldığı üzere eşin henüz yoksulluğa düşmediği fakat ilerleyen zamanlarda yoksulluğa düşmesi tehlikesinin bulunduğu durumlarda da yoksulluk nafakası talep edilebilir.¹⁴²

Burada önemli olan yoksulluğun boşanma sonucu gerçekleşmiş olması, yoksulluğa boşanmanın sebebiyet vermiş olmasıdır. Diğer bir deyişle, yoksulluk ile boşanma arasında illiyet (nedensellik) bağının mevcut olması gerekmektedir.¹⁴³ Yoksulluk hali boşanmadan kaynaklanmıyorsa yoksulluk nafakasına hükmedilemez. Örneğin eşlerden biri iflas, kumar veya trafik kazası sonucu çalışma gücünün kaybı sebebiyle yoksulluğa düşmüş ise bu eş lehine yoksulluk nafakası takdiri mümkün değildir.¹⁴⁴ Aynı şekilde çalışma gücüne sahip olduğu halde kendi isteği ile işten ayrılan

¹⁴¹ Demirbaş, Ali, age, s. 228.

¹⁴² Ceylan, Ebru, age, s. 107; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 70; Kaçak, Nazif, age, s. 145; Oy, Osman, age, s. 10.

¹⁴³ Bulut, Harun, age, s. 103; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 43; Öztan, Bilge, **Aile Hukuku (Aile Hukuku)**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, **1979**, s. 305; Köseoğlu, Bilal/ Kocaağa, Köksal, age, s. 187.

¹⁴⁴ Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, age, s. 448; Okyar Karaosmanoğlu, Dilâ, age, s. 426.

akabinde yoksulluğa düşen eş lehine de nafakaya hükmedilemez.¹⁴⁵ Şayet boşanma davası devam ederken yoksulluk nafakası talep eden eş işten ayrılmışsa bu durum incelenir ve sırf nafaka alabilmek için hareket etmişse eş lehine nafakaya hükmedilmez. Burada önemli olan eşin işten ayrılmasındaki sebeptir.¹⁴⁶ Somut olayda bu husus göz önünde bulundurulmalıdır.

Bir diğer önemli noktaysa yoksulluk halinin hangi durumlarda oluşacağının kabulü hususudur. TMK md. 175'te hangi hallerde yoksulluğa düşülmüş sayılacağı

¹⁴⁵ Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 43; Ceylan, Ebru, age, s. 109; Bulut, Harun, age, s. 104.

"...Davacı kadının 23.06.2012 tarihinde kendi rızasıyla iş akdini feshettiği anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında 4721 sayılı TMK'nın 175. madde koşullarının kadın yararına gerçekleştiğinden söz edilemez. O halde, davacı kadının yoksulluk nafakasının isteğinin reddine karar verilmesi gerekirken..." Y. 2. HD., 10.11.2014, E. 2014/ 23048, K. 2014/ 22220, Erdem, Mehmet, Aile Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara, Ocak 2018, s. 200, Dip Not: 340, naklen.

"...Davacı (kadın) yargılama sırasında kendi isteği ile çalıştığı işten ayrılmıştır. Gerçekleşen bu durum karşısında davacının boşanma ile yoksulluğa düşeceğinden söz edilemeyeceği nazara alınmadan yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir..." Y. 2. HD., 22.09.2003, E. 2003/ 10497, K. 2003/ 11847, Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 326.

¹⁴⁶ *"...Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusur daha ağır olmamak koşuluyla, geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. (TMK md. 175/1) Davacının mali ve içtimai durumuyla ilgili bir araştırma bulunmamaktadır. Davacı, 20.02.2003 tarihli ilk oturumda '...çalışmakta olduğu tekstil fabrikasından yeni ayrıldığını, halen işsiz olduğunu...' bildirmiştir. Davacının mali ve içtimai durumunun kolluk vasıtasıyla araştırılması, son çalıştığı firmadan kendi isteğiyle mi, yoksa işveren tarafından iş akdinin feshedilmesi suretiyle mi aşıldığının tespiti ve ayrılma tarihinin belirlenmesi, hasıl olacak sonuç uyarınca karar verilmesi gerekirken eksik tahkikatla hüküm doğru görülmemiştir..."* Y. 2. HD., 09.10.2003, E. 2003/ 11671, K. 2003/ 13141, Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 322.

düzenlenmemiştir. Öncelikle nafaka talep eden eşin hayat standartlarının boşanmadan önceki haline göre düşüş göstermesi nafaka takdiri için yeterli değildir. Yoksulluk halinden anlaşılması gereken, nafaka talep eden eşin boşanma sebebiyle günlük, olağan ve zorunlu ihtiyaçlarını kendi çalışma gücüyle ve kendine ait ekonomik kaynaklarla karşılayamaz durumda olmasıdır.¹⁴⁷ Hâkim tarafından yoksulluk talebinde bulunan eşin, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşüp düşmediği ya da ileriki bir tarihte düşme tehlikesinin mevcut olup olmadığı araştırılmalı ve buna ilişkin deliller sorulup toplanmalıdır.¹⁴⁸

Yargıtay'ın çeşitli durumlardaki yoksulluk nafakasının takdirine ilişkin vermiş olduğu kararlar mevcuttur. Bunlardan biri nafaka talep eden eşin gelir ve malvarlığının bulunması halidir. Böyle bir durumda nafaka talep eden eş lehine yoksulluk nafakasına hükmedilemez. Bu konuda Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 1990 yılında vermiş olduğu kararı şu şekildedir; *"...Geliri ve taşınmaz malı bulunan davalının boşanma nedeniyle yoksulluğa düşmesi söz konusu (olamaz)..."*¹⁴⁹ Elbette her somut olayın kendi içerisinde

¹⁴⁷ Ceylan, Ebru, age, s. 108; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 72; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 1979, s. 305; Köseoğlu, Bilal/ Kocaağa, Köksal, age, s. 187; Oğuzman, Kemal, **Aile Hukuku Dersleri I** (Giriş-Nişanlanma-Evlenme-Boşanma), Filiz Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1990, s. 165; Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 303; Sağlam, İpek, age, s. 214.

¹⁴⁸ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 71; Ertürk, Erkan, age, s. 373; Çelikel, Serdar, age, s. 22; Ergün, Zafer, age, s. 1242.

"...Davacı yararına yoksulluk nafakası takdir edilebilmesi için boşanma sonucu yoksulluğa düşeceğinin gerçekleşmiş olması gerekir. (TMK md. 175) Mahkemece, kadının boşanma sonucu yoksulluğa düşüp düşmeyeceği araştırılmadan yazılı şekilde nafaka takdir edilmesi de yerinde değildir..." Y. 2. HD., 02.06.2003, E. 2003/ 7302, K. 2003/ 8076, Kaçak, Nazif, age, s. 145-146.

¹⁴⁹ Y. 2. HD., 17.12.1990, E. 1990/ 6709, K. 1990/ 13220, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 524.

değerlendirilmesi gerektiği kuralı da unutulmamalıdır. Kişinin sahip olduğu malvarlığının kişiyi yoksulluğa düşmekten kurtaracak miktarda olup olmadığı incelenmelidir. Sahip olduğu malvarlığı veya gelirin kişinin ihtiyaçlarını karşılamaya yeter miktarda olması gerekir.¹⁵⁰

Bu husus eşler arasındaki mal tasfiyesi açısından da önemlidir. TMK md. 202 gereğince TMK'nın yürürlük tarihi olan 01.01.2002'den sonraki evliliklerde “edinilmiş mallara katılma rejimi” nin uygulanması asıldır. Bunun sonucu olarak, evlilik birliği içinde edinilen mallar paylaşılır. Bu paylaşım sonucunda edinilenler eşleri yoksulluğa düşmekten kurtarıyor ise yoksulluk nafakasından söz edilemez.¹⁵¹

Boşanma sebebiyle yoksulluğa düşen eşin maddi veya manevi tazminat talep etmiş olması yoksulluk nafakası talep etme imkanını ortadan kaldırmaz. Eş gerektiğinde hem tazminat hem de yoksulluk nafakasını birlikte isteyebilir.¹⁵² Fakat bu durumda hâkim maddi veya manevi tazminat ile yoksulluk nafakası talep eden eşin yoksulluğunun ortadan kalkıp kalkmayacağını araştırmalı ve buna göre karar vermelidir.¹⁵³ Aynı şekilde yardım nafakası isteme olanağının olması da yoksulluk nafakası talep edebilme imkanını

¹⁵⁰ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 70.

¹⁵¹ Arkan Serim, Azra, **Yoksulluk Nafakası**, İÜHFM, C. LXV, S. 1, s. 285-302, 2007, s. 290; Erdem, Mehmet, age, s. 200; Burcuoğlu, Haluk, **Boşanmada Kusur ve Yoksulluk Nafakası ile İlgili Gözlemler**, İAÜHFD, C. 4, S. 2, s. 1-12, Aralık 2018, s. 10. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/669423>”) (Er. T.: 14.04.2020)

¹⁵² Oğuzman, Kemal, age, s. 165.

¹⁵³ Okyar Karaosmanoğlu, Dilâ, age, s. 428; Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, age, 147; Arkan Serim, Azra, age, s. 291; Ruhi, Ahmet Cemal, age, s. 74; Ruhi, Ahmet Cemal, age, s. 44; Kaçak, Nazif, age, s. 152.

ortadan kaldırmaz.¹⁵⁴ Zira bakım nafakası niteliğinde olan yoksulluk nafakası yardım nafakasına göre önceliğe sahiptir.¹⁵⁵

Yoksulluk nafakasını talep eden eşin yeter miktarda düzenli geliri mevcutsa yoksulluk nafakası talebi reddedilir.¹⁵⁶ Bu gelir, nafaka talep eden eşi yoksulluktan

¹⁵⁴ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 839; Ceylan, Ebru, age, s. 109; Erdem, Mehmet, age, s. 200.

¹⁵⁵ Okyar Karaosmanoğlu, Dilâ, age, s. 428.

“...Yoksulluk nafakası yardım nafakası ilişkisinde ilk sorumlu olan boşanmış olduğu eşidir. Baba sonra gelir...” Y. 2. HD., 20.02.1995, E. 1995/ 1430, K. 1995/ 2026, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 72, Dip Not: 274, naklen.

“...Boşanan kadının yoksulluğa düşmesi halinde kan hısımlarından nafaka isteme hakkının bulunması, boşanma sonucu düştüğü yoksulluk sebebiyle eşinden nafaka isteyebilmesine engel değildir. Davalının yaptığı el işi ile kazancının ne olduğunun araştırılarak, bu kazancın yoksulluğu kaldırarak nitelikte olup olmadığının belirlenmesi gerekir...” Y. 2. HD., 19.02.1990, E. 1990/ 10680, K. 1990/ 1999, Kaçak, Nazif, age, s. 210.

¹⁵⁶ Ruhi, Ahmet Cemal, age, s. 43.

“...Yoksulluk nafakasının reddedilebilmesi için, nafaka isteyen eşin düzenli, devamlı ve yeterli gelire sahip olması gerekir...” Y. 2. HD., 16.10.1998, E. 1998/ 9252, K. 1998/ 10984, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 523.

“...Davacının Karabük Belediyesi’nde memur olarak çalıştığı ve buradan düzenli olarak 90.000.000 lira gelir elde ettiği anlaşılmaktadır. Bu gelir düzeyindeki davacı yoksul kabul edilemez...” Y. 2. HD., 05.11.2000, E. 2000/ 11701, K. 2000/ 13816, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 523.

“...Davalı vekili 23.09.2004 ve 26.10.2004 tarihli dilekçelerinde müvekkilinin çalıştığını ve düzenli bir işi olduğunu bildirmiş ve müvekkiline ait sigortalı işe giriş bildirgesinin örneğini sunmuştur. Bu duruma göre davalının 01.09.2004 tarihinden beri çalıştığı ve gelirinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda yoksulluk nafakası isteğinin reddi gerekirken yazılı şekilde

kurtaracak seviyede değilse talep mahkemece kabul edilmelidir. Zira Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin kararı da bu doğrultudadır; “...Kadının mevcut geliri onu yoksulluktan kurtaracak seviyede değildir. Bu husus da nazara alınarak kadın yararına uygun miktarda yoksulluk nafakası takdiri gerekirken isteğin reddi doğru değildir. (TMK md. 175)...”¹⁵⁷

Yoksulluk nafakası talep eden eş asgari ücretle çalışıyorsa yoksulluk nafakasının takdiri için eşlerin ekonomik durumları incelenir. Asgari ücretle çalışması başlı başına nafaka talebinin reddi için yeterli değildir.¹⁵⁸ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da yerleşik kararlarında bunu vurgulamıştır. Bunlardan biri de 2001 yılında verdiği karardır; “...Asgari ücretle çalışılmakta bulunulması yoksulluk nafakası bağlanmasını olanaksız kılan bir olgu kabul edilmemiştir...”¹⁵⁹ Bu durum nafakanın miktarının tespitinde göz önünde tutulur.¹⁶⁰ Eşlerin karşılıklı gelir dengeleri de değerlendirilir. Eşlerin gelir seviyelerinin birbirine yakın olması durumunda yoksulluk nafakasına hükmedilemez. Fakat eşlerden biri asgari ücretle çalışmaktayken nafaka talep edilen eş asgari ücretin çok üzerinde bir gelire sahipse ve nafaka takdiri için aranan diğer koşullar da gerçekleşmişse nafakaya hükmedilmesi gerekir.¹⁶¹

yoksulluk nafakasına hükmedilmesi doğru görülmemiştir...” Y. 2. HD., 12.04.2005, E. 2005/ 4014, K. 2005/ 5884, İnal, Nihat, age, s. 489.

¹⁵⁷ Y. 2. HD., 05.05.2005, E. 2005/ 6466, K. 2005/ 7457, Köseoğlu, Bilal/ Kocağa, Köksal, age, s. 205.

¹⁵⁸ Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 43; Okyar Karaosmanoğlu, Dilâ, age, s. 427.

¹⁵⁹ YHGK., 26.12.2001, E. 2001/ 2-1158, K. 2001/ 1185, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 523.

¹⁶⁰ Y. 3. HD., 17.05.2005, E. 2005/ 5132, K. 2005/ 5696, İnal, Nihat, age, s. 491.

¹⁶¹ Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 43; Oy, Osman, age, s. 11.

“...Her dava açıldığı tarihteki şartlara tabidir, önceki nafaka 11.07.2000 tarihinden itibaren hükmedilmiş olup işbu dava tarihi olan 2004'e kadar tarafların sosyal ve ekonomik durumları

Yoksulluk nafakası talep eden eşin ailesinin gelir seviyesinin yüksek olması yoksulluk nafakasının takdirine engel olmaz. Asıl göz önünde bulundurulması gereken husus, ailesinden kalan mirasın nafaka talep eden eşi yoksulluktan kurtarıp kurtaramayacağıdır.¹⁶² Buna ilişkin araştırma ve tespit yapıldıktan sonra karar verilmesi gerekir. Yargıtay 2. HD'nin 1991 tarihli kararı da bu duruma ilişkindir; “...*Toplanan delillerden davacının hisseli evi ve 13 parça gayri menkulü bulunduğu ve müşterek muristen kalma 2 parça dükkânı olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda uzman bilirkişiler eli ile bu taşınmazların ve senelik gelirlerinin ve davacıya isabet eden miktarlarının tespiti, belirlenecek aylık gelirinin davacıyı yoksulluktan kurtaracak seviyede olup olmadığının araştırılması, sonucuna göre karar verilmesi gerekir. Bu yönün gözetilmemesi usul ve kanuna aykırıdır...*”¹⁶³

Dul aylığı bağlanan eşin nafaka talep etmesi durumunda da bu aylığın kişiyi yoksulluktan kurtarmaya yetecek miktarda olup olmadığı mahkemece araştırılmalıdır.

değişmiş, davacının ihtiyaçları da doğal olarak artmıştır. İlk nafaka kararından sonra sigortalı olarak işe başlamış olması tek başına yoksulluğu ortadan kaldıracı bir durum olarak değerlendirilemez. Hemen belirtmek gerekir ki; Hukuk Genel Kurulu'nun yerleşik kararlarında 'asgari ücret düzeyinde gelire sahip olunması' yoksulluğu ortadan kaldıracı bir olgu olarak kabul edilmemiştir. (YHGK. 07.10.1998 gün 2-656 E., 688 K., 26.12.2001 gün 2-1158 E., 1185 K. Ve 01.05.2002 gün 2-397 E., 339. K. Sayılı ilamları gibi” Y. 3. HD., 17.05.2005, E. 2005/ 5132, K. 2005/ 5696, Kaçak, Nazif, age, s. 149, Dip Not: 80, naklen.

¹⁶² Ergün, Zafer, age, s. 1242.

“...*Kadının taşınmazı ve miras yolu ile gelen taşınmazda hissesi bulunduğu belirlenmiştir. Bu taşınmaz hisse değer ve gelirini onu yoksulluktan kurtarıp kurtarmayacağı araştırılmadan eksik araştırma ile inceleme ile yoksulluk nafakasına da hükmolunması bozmayı gerektirmiştir...*” Y. 2. HD., 14.02.2005, E. 2004/ 16986, K. 2005/ 1911, İnal, Nihat, age, s. 487.

¹⁶³ Y. 2. HD., 26.11.1991, E. 1991/ 12499, K. 1991/ 14707, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 524.

Buna ilişkin yapılan araştırmanın sonucuna göre karar verilir. Yargıtay'ın 2002 tarihli 1960 Esas, 3043 Karar sayılı konuya ilişkin kararı şu şekildedir; “...Davacının babasından dul aylığı aldığı iddia edilmiştir. Dava tarihine göre bu aylığın kurumdan araştırılması, davacıyı yoksulluktan kurtarıp kurtarmayacağının takdiri sonucuna göre karar verilmesi gerekir. Bu yön gözetilmeden eksik araştırma ve inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır...”¹⁶⁴

C. Nafakayı Talep Eden Eşin Nafaka Talep Edilen Eşten Daha Ağır Kusurlu Olmaması

TMK md. 175'nin devamında “...kusuru daha ağır olmamak koşuluyla...” denilmektedir. Bu düzenlemeye göre, talepte bulunan ile talepte bulunulan eşin eşit kusurlu olması halinde¹⁶⁵, talepte bulunan eşin talepte bulunulan eşten daha az kusurlu

¹⁶⁴ Y. 2. HD., 07.03.2002, E. 2002/ 1906, K. 2002/ 3043, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 575-576.

¹⁶⁵ Ceylan, Ebru, age, s. 111.

“...Boşanmaya neden olan olaylarda tarafların eşit kusurlu olduğu kesinleşmiştir. Türk Medeni Kanunu 175. maddesi koşulları oluştuğundan sürekli işi ve geliri bulunmayan kadın yararına uygun miktarda yoksulluk nafakası takdiri gerekir. Yoksulluk nafakası talebinin reddi bozmayı gerektirmiştir...” Y. 2. HD., 26.11.2007, E. 2006/ 21907, K. 2007/ 16462, “...Boşanmaya neden olan olaylarda taraflar eşit kusurludur. Toplanan delillerden davalı kadının boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği anlaşılmaktadır. Uygun miktarda nafaka takdiri gerekirken isteğin reddi usul ve yasaya aykırıdır...” Y. 2. HD., 20.09.2004, E. 2004/ 9118, K. 2004/ 10229, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1098.

olması halinde ve talepte bulunan eşin tamamen kusursuz olması halinde¹⁶⁶ diğer şartlar da oluşmuşsa yoksulluk nafakasına hükmedilir.¹⁶⁷ Şayet talepte bulunan eş, talepte bulunulan eşten daha ağır kusurlu ise¹⁶⁸ veya tam kusurlu ise¹⁶⁹ diğer koşullar gerçekleşmiş olsa dahi nafaka talebi reddedilir.

¹⁶⁶ “...Davalının bir mesleği ve gelirinin olmadığı boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği, boşanmaya neden olan olaylarda hiçbir kusurunun olmadığı gerçekleşmiştir. Davalı yararına Türk Medeni Kanunu’nun 175. maddesi koşulları gerçekleştirdiği halde yoksulluk nafakası isteğinin reddi usul ve yasaya aykırı olduğundan kararın bozulması gerekmektedir...” Y. 2. HD., 24.05.2004, E. 2004/ 5790, K. 2004/ 6575, Gençcan, Ömer Uğur, Nafaka Hukuku, s. 456.

¹⁶⁷ Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1095.

¹⁶⁸ Demir, Mecit, age, s. 54-55.

“...Ağır kusurlu davalı kadın yararına yoksulluk nafakası hükmedilmesi doğru değildir...” YHGK., 30.01.2008, E. 2008/ 2-32, K. 2008/ 86, Gençcan, Ömer Uğur, Nafaka Hukuku, s. 455.

“...Ağır kusurlu kadın lehine yoksulluk nafakası takdir edilemez. Türk Medeni Kanunu’nun 175. maddesi koşulları oluşmamıştır. Davacı kadının yoksulluk nafakası isteminin reddi gerekirken kabulü usul ve yasaya aykırıdır...” Y. 2. HD., 10.03.2005, E. 2005/ 1657, K. 2005/ 3658, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1098.

“...Evlilik temelinden sarsılmasına neden olan olaylarda kusurun ağırlığı kadındadır. Ağır kusurlu eş yararına yoksulluk nafakasına hükmedilemez. (TMK md. 175) Davacı-davalı kadının yoksulluk nafakası isteminin reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde yoksulluk nafakasına hükmedilmesi doğru bulunmamıştır...” Y. 2. HD., 14.04.2004, E. 2004/ 3712, K. 2004/ 4765, Kaçak, Nazif, age, s. 197.

¹⁶⁹ “...Mahkemenin de kabulünde olduğu üzere boşanmaya neden olan olaylarda davalı kadının tamamen kusurlu olduğu anlaşılmaktadır. Tam kusurlu eş yararına yoksulluk nafakası verilemeyeceği (TMK md. 175) nazara alınmadan yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamıştır...” Y. 2. HD., 15.11.2012, E. 2012/ 7689, K. 2012/ 27277, “...Davalının tam kusurlu olması nedeniyle 175. madde koşulları oluşmamıştır. Davalı yararına tedbir ve yoksulluk nafakası takdiri doğru

Yargıtay kararlarında, evlilik devam ederken başka birisiyle gayri resmi ilişkiye giren veya başkası ile fiilen evli gibi yaşayan eş daha ağır kusurlu kabul edilmiştir.¹⁷⁰ Yargıtay'ın buna ilişkin bir kararı şu şekildedir; “...Boşanmaya neden olaylarda başka erkeklerle ilişki kuran kadın daha ziyade kusurludur. Davalı lehine tedbir ve yoksulluk nafakası verilmesi doğru değildir...”¹⁷¹ Terk nedeniyle açılan ve kabul edilen boşanma davalarındaysa Yargıtay, terk eden eşi tam kusurlu kabul etmiştir. Yargıtay'ın buna ilişkin kararlarından biriye şöyledir; “...Dava terk hukuki nedenine dayanılarak açılmış olup mahkemece dava kabul edilerek boşanmaya karar vermiştir. Boşanmaya neden olan olaylarda davalı tam kusurludur. Türk Medeni Kanunu'nun 174/1 ve 175. maddesi koşulları oluşmamıştır. Davalının yoksulluk nafakası ve maddi tazminat isteklerinin reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır...”¹⁷²

Yoksulluk nafakası, devam etmekte olan boşanma davasında talep edilebileceği gibi boşanmaya ilişkin kararının kesinleşmesinden sonra açılan yoksulluk nafakası davasında da talep edilebilir. Boşanma davası esnasında yoksulluk nafakasının talebi halinde, eşlerin boşanmaya sebep olan olaylardaki kusur durumları incelenir.¹⁷³ Boşanma

değildir...” Y. 2. HD., 19.09.2005, E. 2005/ 9774, K. 2005/ 12231, Gençcan, Ömer Uğur, Nafaka Hukuku, s. 457.

¹⁷⁰ Ceylan, Ebru, age, s. 110.

¹⁷¹ Y. 2. HD., 07.04.2005, E. 2005/ 3611, K. 2005/ 5595, Gençcan, Ömer Uğur, Nafaka Hukuku, s. 454.

¹⁷² Y. 2. HD., 14.04.2005, E. 2005/ 3889, K. 2005/ 6045, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1100.

¹⁷³ “...Toplanan delillerden boşanmaya neden olan olaylarda eski eşi ile yaşayan davalı kadının ağır kusurlu olduğu anlaşılmaktadır. Ağır kusurlu eş yararına yoksulluk nafakası hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir...” Y. 2. HD., 13.09.2004, E. 2004/ 7652, K. 2004/ 9888, Gençcan, Ömer Uğur, Nafaka Hukuku, s. 454.

davasından sonra açılan yoksulluk nafakası davasında ise boşanma davasındaki delillere göre kusur durumları incelenir. Kesinleşen boşanma kararının gerekçesi de bu incelemede dikkate alınır.¹⁷⁴ Kusur durumunun takdiri mahkemeye aittir. Hâkim sunulan delilleri toplar, bunları değerlendirir ve karşılıklı kusur durumunu takdir eder.¹⁷⁵ Somut olayın özelliğine göre kusur araştırması yapılır.

Kusura ilişkin bir diğer konu, nafakanın takdiri için nafaka talep edilen eşin kusurunun aranmıyor oluşudur.¹⁷⁶ Diğer bir deyişle, nafaka talep edilen eş kusurlu olmasa dahi eğer koşullar oluşmuşsa aleyhine yoksulluk nafakasına hükmedilebilir.¹⁷⁷ TMK md.

¹⁷⁴ “...Davalı kadın yoksulluk nafakası isteminde bulunmuştur. Türk Medeni Kanunu’nun 175. maddesinde yoksulluğa düşecek tarafın ağır kusurlu olmaması gerektiği öngörülmüştür. Dosya kapsamından davalı kadının daha ağır kusurlu kabul edilerek boşanma hükmü verildiği ve hükmün boşanma yönünden 13.09.2006 tarihinde kesinleşmiş olduğu anlaşılmaktadır. Türk Medeni Kanunu’nun 175. maddesi koşullarının davalı kadın yararına oluşmadığı halde yoksulluk nafakası talebinin kabulü yönünde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır...” Y. 2. HD., 21.09.2007, E. 2007/ 59, K. 2007/ 12346, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1102.

¹⁷⁵ “...Toplanan delillerden, geçimsizlikteki kusurun ağırlığının kimde olduğu anlaşılmamaktadır. Mahkemece yapılacak iş, münhasıran bu konuya ilişkin olarak, tarafların gösterecekleri delillerin toplanması ve hasıl olacak sonuca göre karar verilmesinden ibarettir...” Y. 2. HD., 18.11.1991, E. 1991/ 11783, K. 1991/ 14290, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 526.

¹⁷⁶ Hatemi/ Oğuztürk, Kalkan, **Aile Hukuku Ders Kitabı**, 3. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Mart 2014, s. 131; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 1979, s. 305; Oğuzman, Kemal, age, s. 165.

¹⁷⁷ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 839; Akıntürk, Turgut, **Aile Hukuku (Aile Hukuku)**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş İkinci Bası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1975, s. 235-236.

“...Yoksulluk nafakasında, nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz. (TMK md. 175/2) Boşanma yüzünden davalının yoksulluğa düşeceği belirlenmiştir. Türk Medeni Kanunu’nun 175. maddesinin koşulları oluştuğu halde davalı yararına uygun yoksulluk nafakası takdiri gerekirken

175/2’de “*Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.*” denilmek suretiyle bu durum net şekilde ifade edilmiştir. Elbette ilk fıkradaki düzenleme gereğince, nafaka talep eden eşin kusurunun daha ağır olması durumunda nafakaya hükmedilemez.¹⁷⁸ Bu sebeple ancak nafaka talep eşin de kusursuz olması halinde eş lehine nafakaya hükmedilebilir. Aksi durumda daha ağır kusurlu olmuş olacağından nafaka talebinin reddi gerekecektir.¹⁷⁹ Bu düzenleme dolayısıyla boşanma sebebinin akıl hastalığı olduğu durumlarda, akıl hastası eşe kusur atfedilmese dahi kusur aranmayacağı için diğer koşullar da oluşmuşsa aleyhine nafakaya hükmedilebilir.¹⁸⁰ Aynı şekilde akıl hastası olan eş de tüm koşullar oluştuysa diğer eşten yoksulluk nafakası isteyebilir.¹⁸¹ Bu konu Yargıtay’ın 2000 yılında verdiği

bu yöndeki talebin reddi de bozmayı gerektirmiştir...” Y. 2. HD., 21.06.2004, E. 2004/ 7479, K. 2004/ 8108, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1100.

¹⁷⁸ Arkan Serim, Azra, age, s. 292.

¹⁷⁹ Şahin, Mustafa, **Türk-İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Evlilik Sonrası Katkının (Yoksulluk Nafakasının) Şartları (TMK m. 175-ZGB m. 125)**, AHBVÜ-HFD, C. XXII, S. 1, s. 75-107, Ocak 2018, s. 85. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/788942>”) (Er. T.: 12.04.2020)

¹⁸⁰ Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, age, s. 449; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 839; Oğuzoğlu, H. Cahit, **Medeni Hukuk II (Aile Hukuku)**, İkinci Basım, Güney Matbaacılık, Ankara, 1949, s. 130; Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 303.

¹⁸¹ Gençcan, Ömer Uğur, Nafaka Hukuku, s. 457.

“...Dava akıl hastalığına dayanılarak açılmıştır. Davalının hareketlerinin iradi olmadığı anlaşılmamasına göre davalıya kusur yüklenmesi mümkün değildir. Öte yandan yoksulluk nafakasına hükmedilmesi için nafaka yükümlüsünün kusuru da aranmaz. (TMK md. 175/2) Toplanan delillere göre davalının boşanma ile birlikte yoksulluğa düşeceği belirlendiğinden davalı yararına uygun bir yoksulluk nafakasına hükmedilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde isteğin tümüyle reddi doğru değildir...” Y. 2. HD., 12.01.2004, E. 2003/ 16606, K. 2004/ 46, Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 309.

kararda vurgulanmıştır; “...Boşanmaya yol açan akıl hastalığı iradi bir davranış olmadığından davalı daha ziyade kusurlu kabul edilemez. Davalının boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği anlaşılmıştır. Kanundaki şartlar oluşmuştur. Davalı yararına uygun yoksulluk nafakası tayini gerektiğinin düşünülmemesi doğru değildir...”¹⁸²

D. Yoksulluk Nafakasının Talep Edilmiş Olması

Tüm koşullar oluşmuş olsa dahi yoksulluk nafakasının takdiri için mutlaka talep gerekir.¹⁸³ Talebin varlığının kabulü için illaki “Yoksulluk nafakası istiyorum.” denilmesi şart değildir. Bu anlama gelebilecek olan “sürekli nafaka, yaşam (ömür) boyu nafaka, boşandığımda geçimimi yapacak durumum yoktur.” gibi ibareler kullanılmışsa da yoksulluk nafakası talebi olduğunun kabulü gerekir.¹⁸⁴ Nitekim YHGK’nin 2013 yılında verdiği kararı da buna ilişkindir; “...Somut uyuşmazlıkta davalı kadın, 10.02.2010 tarihli oturumda ‘...boşanmak istiyorum, ayrıca davacıdan aylık 250 TL nafaka talep ediyorum...’ şeklinde beyanda bulunmuş, 03.01.2012 tarihli temyiz dilekçesinde de bu talebinin yoksulluk nafakasına ilişkin olduğunu belirtmiştir. Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlere ve özellikle davacı vekilinin 03.01.2012 tarih dilekçesinde taleplerinin

¹⁸² Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 76, Dip Not: 289.

¹⁸³ Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, age, s. 450; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 79.

¹⁸⁴ Uzun, Mine, age, s. 60; Demir, Mecit, age, s. 46; Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 520; Kaçak, Nazif, age, s. 145.

“...Dava dilekçesindeki ‘davacı ev hanımıdır, bir işi ya da yapabileceği bir mesleği yoktur’ şeklindeki sözler yoksulluk nafakası talebini içermekte olup boşanma ile birlikte davacı kadının yoksulluğa düşeceği anlaşıldığı halde yoksulluk nafakası takdir edilmemesi doğru değildir...” Y. 2. HD., 03.02.2003, E. 2003/ 156, K. 2003/ 1423, Köseoğlu, Bilal/ Kocaağa, Köksal, age, s. 214.

*yoksulluk nafakasına ilişkin olduğunu belirtmiş olmasına göre, Hukuk Genel Kurulu'na benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulması gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır...*¹⁸⁵

Şayet “gelirim yok, açım vb.” ifadeler kullanılmışsa ve bunun yoksulluk nafakası talebi olduğuna ilişkin tereddüt varsa, hâkim beyan sahibine isteğini açıklattırmalıdır.¹⁸⁶ Aynı şekilde nafaka talep edilmişse fakat talep edilen nafakanın miktarı belirtilmemişse bu da beyan sahibine sorularak açıklattırılmalıdır.¹⁸⁷ Yargıtay kararında da bu durumu ifade etmiştir; “...TMK’nın 175. Maddesinde ifadesini bulan yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için yargılama sırasında miktar da belirtilerek açık isteğin bulunması zorunludur. Davacı yoksulluk nafakası istemişse de miktarını açıklamamıştır. Mahkemece yapılacak iş davacı kadından istediği yoksulluk nafakası miktarını açıklattırarak sonucuna göre işlem yapmaktan ibarettir. Bu yön dikkate alınmadan davacı kadın yararına yoksulluk nafakası takdiri doğru olmamıştır...”¹⁸⁸

Hâkim yoksulluk nafakası talebi olmadan re’sen yoksulluk nafakasına karar veremez.¹⁸⁹ Nitekim TMK md. 175’te “...nafaka isteyebilir.” denilmiştir. Mutlaka talep

¹⁸⁵ YHGK., 18.09.2013, E. 2013/ 2-231, K. 1370, Doğan, İzzet, **Türk Medeni Kanunu’nun Düzenlemelerine Göre Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası**, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C. 35, S. 1, s. 59-95, 2015., s. 77-78. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/411002>”) (Er. T.: 15.04.2020)

¹⁸⁶ Demir, Mecit, age, s. 45.

¹⁸⁷ Ceylan, Ebru, age, s. 107; Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 520; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 79.

¹⁸⁸ Y. 2. HD., 07.05.2007, E. 2006/ 18856, K. 2007/ 7452, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1139-1140.

¹⁸⁹ İnal, Nihat, age, s. 482; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 1979, s. 305; Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku, s. 235; Sağlam, İpek, age, s. 213.

mevcut olmalıdır.¹⁹⁰ Talep olmaksızın yoksulluk nafakasına ilişkin olumlu veya olumsuz herhangi bir karar verilemez.¹⁹¹ Buna ilişkin YHGK'nın 1995 yılında verdiği karar açıklayıcıdır; *"...Hemen belirtmek gerekir ki boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek eşin kusuru daha ağır olmamak şartıyla, geçimi için diğer eşten mali gücü oranında, süresiz olarak yoksulluk nafakası isteyebilmesi için öncelikle bu konuda bir talebin bulunması gerekir. Oysa olayda davalı kadının yoksulluk nafakası tayininde ilişkin bir isteği mevcut değildir. Bu yön gözetilmeksizin davalı yararına yoksulluk nafakasına karar verilmesi isabetsizdir..."*¹⁹²

¹⁹⁰ Demir, Mecit, age, s. 44; Ceylan, Ebru, age, s. 107; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 78; Köseoğlu, Bilal/ Kocaağa, Köksal, age, s. 190.

"...Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için diğer yasal koşulların yanında öncelikle miktarı da belirtilmek suretiyle bu konuda açık talebin bulunması zorunludur. Yoksulluk nafakası ile ilgili talep bulunmadığı halde istek dışına çıkılarak nafakaya hükmedilmesi hatalıdır..." YHGK., 26.12.2001, E. 2001/ 2-1152, K. 2001/ 1169, Saleh, Muhsen Abdulkader, age, s. 156.

¹⁹¹ Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 171; Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 303.

"...Davalının yoksulluk nafakasına (TMK md. 175) ilişkin bir talebi bulunmadığı ve hâkim talep sonucuyla bağlı olduğu (HUMK md. 74; HMK md. 26) halde; kesin hüküm oluşturacak şekilde davalı yönünden yoksulluk nafakası talebinin reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olmuş, bozmayı gerektirmiştir..." Y. 2. HD., 20.09.2012, E. 2012/ 2208, K. 2012/ 21949, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1142.

"...Davalı kadının yoksulluk nafakası talebi bulunmadığı halde, kesin hüküm oluşturacak şekilde yoksulluk nafakası talebinin reddine karar verilmesi doğru bulunmamıştır..." Y. 2. HD., 30.03.2004, E. 2004/ 806, K. 2004/ 3999, Özuğur, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 305.

¹⁹² YHGK., 22.02.1995, E. 1995/ 2-876, K. 1995/ 95, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 520.

Talep, boşanma davası devam ederken dilekçe ile yazılı yapılabileceği gibi duruşma tutanağına geçirilmek üzere sözlü de yapılabilir.¹⁹³ YHGK bir kararında bu durumu “...Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için tarafın istekte bulunması gereklidir ancak bu isteğin mutlaka dava dilekçesinde bulunması gerekmez yargılama aşamasında da yoksulluk nafakası isteği dile getirilebilir...” diyerek vurgulamıştır.¹⁹⁴

Yoksulluk nafakası, boşanma davasında talep edilebileceği gibi boşanmaya ilişkin hüküm kesinleştikten sonra bir yıl içinde açılacak ayrı bir davayla da istenebilir.¹⁹⁵ Bu

¹⁹³ Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, age, s. 450; Arkan Serim, Azra, age, s. 288; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 46; Köseoğlu, Bilal/ Kocağa, Köksal, age, s. 190.

“...Görülmekte olan boşanma davası sırasında yoksulluk nafakası isteminde bulunan eşin, duruşma tutanağına alınan bu beyanı, yoksulluk nafakasına dair istem için yeterlidir...” YHGK., 30.05.1990, E. 1990/ 2-223, K. 1990/ 334, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 78, Dip Not: 300, naklen.

¹⁹⁴ YHGK., 22.12.2010, E. 2010/ 2-649, K. 2010/ 683, Ersöz, Oğuz, **Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi**, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl 6, S. 12, Aralık 2018, s. 469, Dip Not: 25. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/596337>”) (Er. T.: 15.04.2020)

¹⁹⁵ “...Dava, boşanma kararından sonra yoksulluk nafakası istenemeyeceğinden reddedilmiştir. 22.01.1988 gün 5/1 sayılı Yargıtay Büyük Genel Kurulunca oluşturulan İnançları Birleştirme kararında boşanmanın eki (fer’i) niteliğindeki isteklerin, boşanma kararından sonra dermeyanını engelleyen bir kanun hükmü bulunmadığı ortaya konmuştur. Benzetme yolu ile boşanmanın eki niteliğinde bulunan maddi ödençe ve yoksulluk nafakaları için de bu kararın uygulanabilirliği öğretide açıklanmış, Yargıtay’ın yerleşmiş görüşü de bu yönde olmuştur. (Y. 2. HD’nin 04.03.1998 tarihli 1421-2560 sayılı 22.10.1998 tarihli 9785-11257 sayılı 04.03.1999 tarihli 44332-1685 sayılı, YHGK’nın 30.03.1994 tarihli 2/31-1935 sayılar 05.02.1995 tarihli 2/795-52 sayılı kararları) Öğreti ve yargı kararlarında belirtilen bu görüşün aksine gerekçede isabet bulunmamaktadır...” Y. 2. HD., 18.02.2000, E. 2000/ 1605, K. 2000/ 2026, Kaçak, Nazif, age, s. 198.

süre içerisinde talep edilmezse zamanaşımına uğrar ve davalı zamanaşımı defini ileri sürebilir.¹⁹⁶ Zira TMK madde 178’de “*Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.*” denilmek suretiyle bu husus açık bir şekilde düzenlenmiştir.¹⁹⁷

Talep olması durumunda hâkim muhakkak talebi karara bağlamalıdır.¹⁹⁸ Olumlu veya olumsuz herhangi bir karar verilmemesi hukuka aykırıdır.¹⁹⁹

Eşler TMK 166/4’e göre anlaşmalı boşanmada yoksulluk nafakası talep etmeyecekleri yönünde de anlaşabilirler. Bu anlaşmanın hâkim tarafından onaylanması halinde, anlaşma eşler için kesin hüküm teşkil eder. Bu sebeple eşler sonradan yoksulluk

¹⁹⁶ Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 521; Köseoğlu, Bilal/ Kocaağa, Köksal, age, s. 191.

¹⁹⁷ Kulaklı, Emrah, **Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasının Süre Bağlamında Bir Mukayeseli Hukuk İncelemesi**, İMÜHFD, C. 5, S. 2, s. 237-268, 2018, s. 244. (“http://en.medipol.edu.tr/Document/Galeri/Dokuman/BasinOdasi/HukukDergisi/Sayi_10_Cilt5_Guz2018.pdf#page=237”) (Er. T.: 14.04.2020)

¹⁹⁸ “...Yoksulluk nafakası talebi konusunda olumlu veya olumsuz bir karar verilmelidir...” Y. 2. HD., 11.06.2002, E. 2002/ 5126, K. 2002/ 5949, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 79, Dip Not: 306.

¹⁹⁹ “...Davalı kadının tedbir ve yoksulluk nafakası istemi hakkında olumlu olumsuz karar verilmemesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir...” Y. 2. HD., 16.02.2005, E. 2005/ 317, K. 2005/ 2180, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1140.

“...Davalının yoksulluk nafakası talebi konusunda olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesi doğru değildir...” Y. 2. HD., 20.10.2003, E. 2003/ 12878, K. 2003/ 13818, Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 318.

nafakası talep edemezler.²⁰⁰ Aynı şekilde boşanma davası sürerken yoksulluk nafakası hakkından feragat eden eş de sonradan yoksulluk nafakası talebinde bulunamaz.²⁰¹

²⁰⁰ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 80; Ergün, Zafer, age, s. 1243.

“...Tarafların EMK 134/3 (TMK 166/3) maddesi gereğince boşanmaları ve yaptıkları protokolde yoksulluk nafakası istenmediğine ilişkin beyan bulunduğu takdirde, bu beyan tarafları bağlayıcı olup buna dayanılarak oluşturulan kararda boşanan eşler arasında kesin hükmü teşkil eder...”

Y. 3. HD., 23.02.2006, E. 2005/ 14864, K. 2006/ 1276, Yavuz, Nihat, age, s. 293.

“...Taraflar boşanma davasında mali konularda anlaşmışlar ve bu anlaşmayı hâkim huzurunda da kabul etmişlerdir. Bu nedenle davacı Belîğa kendisi için nafaka ve tazminat talebinden vazgeçmiş ve bu karar kesinleşmiştir. TMK’nın 175. maddesine göre; boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olan eş yoksulluk nafakası isteyebilir ise de davacı yönünden kesinleşen bu hüküm yoksulluğa düşmediği yönünde kesin hüküm oluşturur. O halde, davacının artık yoksulluk nafakası talebinde bulunamayacağı düşünülmeyen talebin bu kısmen kabulü cihetine gidilmesi doğru görülmemiştir...” Y. 3. HD., 26.02.2004, E. 2004/ 889, K. 2004/ 1319, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 582.

“...Anlaşmalı boşanma sırasında yoksulluk nafakası talep etmeyen eş daha sonra talep edemez...” Y. 2. HD., 30.10.2000, E. 2000/ 11193, K. 2000/ 13239, Kaçak, Nazif, age, s. 207.

²⁰¹ *“...Davacı kadın dava dilekçesinde ‘... nafaka ve sair hiçbir şey istemiyorum ...’ açıklamasında bulunmuştur. Bu beyan yoksulluk nafakası yönünden feragat niteliğinde olup feragatten dönülemez. Bu yön gözetilmeden davacı kadın yararına yoksulluk nafakası takdiri usul ve yasaya aykırıdır...”* Y. 2. HD., 28.12.2011, E. 2011/ 3612, K. 2011/ 23912, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1142.

E. Takdir Edilecek Nafakanın Nafaka Yükümlüsü Eşin Mali Gücü ile Orantılı Olması

Tüm koşullar gerçekleşmiş ise yoksulluk nafakasına hükmolunur. Yoksulluk nafakası miktarı takdir edilirken aleyhine nafaka hükmedilen nafaka yükümlüsünün mali gücü göz önünde bulundurulur.²⁰² Nitekim TMK md. 175'te "... *diğer taraftan mali gücü oranında ...*" denilmektedir.²⁰³ Nafaka miktarının tayininde mahkeme, nafaka borçlusunun ekonomik gücüyle nafaka alacaklısının zorunlu ihtiyaçları arasında bir denge kurmalıdır.²⁰⁴ Takdir edilen nafaka, nafaka borçlusunun ekonomik gücüyle orantılı olmalıdır.²⁰⁵ Tespit edilen nafaka miktarı öncelikle nafaka alacaklısının yoksulluğunu gidermeye yönelik olmalıdır.²⁰⁶

Burada nafaka yükümlüsünün mali imkanları geniş olabileceği gibi kısıtlı da olabilir. Aleyhine nafaka hükmedilebilmesi için nafaka yükümlüsünün refah halinde

²⁰² Hatemi, age, s. 118; Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, age, 147; Hatemi/ Oğuztürk, Kalkan, age, s. 132; Arkan Serim, Azra, age, s. 292; Yavuz, Nihat, age, s. 258; İnal, Nihat, age, s. 482; Camcı, Ömer, age, s. 64; Oğuzoğlu, H. Cahit, age, s. 131.

²⁰³ Ceylan, Ebru, age, s. 111; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 76; Kaçak, Nazif, age, s. 154.

²⁰⁴ Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin, age, s. 449; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 840; Ceylan, Ebru, age, s. 111; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 76; Köseoğlu, Bilal/ Kocaağa, Köksal, age, s. 192; Kaçak, Nazif, age, s. 154.

"...Kocayı ödeme sıkıntısına düşürecek miktarda yoksulluk nafakasına hükmolunması doğru değildir..." Y. 2. HD., 19.01.1993, E. 1992/ 12860, K. 1993/ 104, Camcı, Ömer, age, s. 80.

²⁰⁵ Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku, s. 236; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 1979, s. 306; Oğuzman, Kemal, age, s. 165; Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku Dersleri, s. 231; Ergün, Zafer, age, s. 1243.

²⁰⁶ Ertürk, Erkan, age, s. 379; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 45; Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 304.

olması aranmaz.²⁰⁷ Şayet nafaka yükümlüsün mali imkanları kısıtlı ise, kendi geçimini sağlamakta dahi zorlanıyor ise ne karar verileceği tartışmalıdır.²⁰⁸ Bir görüşe göre; nafaka yükümlüsünün kendi asgari geçimini sağlayamıyor olması durumunda, nafakaya hükmedilmemelidir.²⁰⁹ Bir diğer ifadeyle, gerçek anlamda yoksul olan veya yoksulluk nafakası ödeyememesine ilişkin kanuni mazereti olan eş aleyhine nafakaya hükmedilmemelidir.²¹⁰ Nafakaya hükmedilebilmesi için nafaka yükümlüsünün mali gücü

²⁰⁷ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 1979, s. 306.

²⁰⁸ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 841.

²⁰⁹ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 76; Yıldırım, Abdulkadir, Türk Aile Hukuku, s. 90; Saleh, Muhsen Abdulkader, age, s. 158; Çelikel, Serdar, age, s. 23.

²¹⁰ Kaçak, Nazif, age, s. 155; Ergün, Zafer, age, s. 1243; Sağlam, İpek, age, s. 215.

“...Toplanan delillerden kadının mal varlığı ve gelirin olmadığı kendisinin yoksul olduğu anlaşılmaktadır. Yoksul olan bir kimseden yazılı şekilde yoksulluk nafakası tahsiline karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır...” Y. 2. HD., 25.02.2004, E. 2004/ 968, K. 2004/ 2219, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 582.

“...Davalının, 19.11.2001 tarihinde askerlik görevi nedeni ile çalıştığı işten ayrıldığı, 21.11.2001 tarihinde de er olarak askere sevk edildiği, ücreti dışında başka bir gelirin veya servetinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. 12.12.1966 tarihli ve 5/11 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca askerlik süresince davalı kocanın tedbir ve yoksulluk nafakası ile sorumlu tutulamayacağı gözetilmeden, dava tarihinden, kocanın askere sevk edildiği tarihe kadar tedbir nafakasına hükmedilmesi ve askerlik süresince yoksulluk nafakasına hükmedilmemesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi bozmayı gerektirmiştir...” Y. 2. HD., 06.02.2003, E. 2003/ 670, K. 2003/ 1770, Kaçak, Nazif, age, s. 199.

“...Kendisi yoksul olan koca, yoksulluk nafakası ödemekle sorumlu tutulamaz...” Y. 2. HD., 01.03.1999, E. 1999/ 660, K. 1999/ 1692, Kaçak, Nazif, age, s. 207.

asgari geçim haddini aşıyor olmalıdır. Diğer bir görüşe göre ise; yoksulluğa düşecek olan eş lehine her durumda hakkaniyete uygun miktarda bir nafakaya hükmedilmelidir.²¹¹

III. GÜNCEL MEVZUATTA YOKSULLUK NAFAKASI

A. Yoksulluk Nafakasının Başlangıcı

“Yoksulluk nafakasının koşulları” kısmında da açıklandığı üzere; yoksulluk nafakası boşanma davası boyunca istenebileceği gibi boşanma kararı kesinleştikten sonra da istenebilir.²¹² TMK md. 178’deki düzenleme gereği yoksulluk nafakası, boşanma hükmünün kesinleşmesinden sonra en geç bir yıl içerisinde açılacak ayrı bir davayla talep edilebilir. Aksi halde nafaka talep edilen eş, zamanaşımı def’ini ileri sürebilecektir.²¹³

²¹¹ “...Yoksulluk nafakası koşulları oluştuğuna göre davacıya nafakaya hükmedilmelidir. (TMK md. 175) Davalının mali durumunun zayıflığı sonucu değiştirmez...” Y. 2. HD., 11.04.2012, E. 2011/ 13625, K. 2012/ 9291, İnal, Nihat, age, s. 492.

²¹² Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 81.

“...Boşanmaya ilişkin davada davalı kadın yoksulluk nafakası talebinden feragat etmiş değildir. Davalı kadın yoksulluk nafakası isteğini boşanma davası içinde isteyebileceği gibi, boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde bağımsız bir dava ile de isteyebilir...” YHGK., 12.06.2013, E. 2012/ 3-1706, K. 2013/ 814, Erdem, Mehmet, age, s. 207.

²¹³ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 82; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 49; Erdem, Mehmet, age, s. 209.

“...Türk Medeni Kanunu’nun 175. maddesine dayanan yoksulluk nafakası boşanma davası içinde istenebileceği gibi o dava devam ederken veya sonuçlandıktan sonra ayrı bir dava şeklinde de istenebilir. Davanın açılması; 743 sayılı yasada bir süreye tabi tutulmamıştır. 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 178. maddesinde ise 1 yıllık

Boşanma davası esnasında talep edilen yoksulluk nafakasına, boşanmaya ilişkin kararlar birlikte hükmolunur.²¹⁴ Davanın reddolunması durumunda nafakaya hükmedilemez.²¹⁵ TMK md. 175'teki koşullar, başta boşanma davasının kabulü koşulu olduğu takdirde yoksulluk nafakasına hükmedilir. Bu durumda yoksulluk nafakasının başlangıcı, boşanmaya ve yoksulluk nafakasına ilişkin kararın kesinleştiği andır.²¹⁶

Diğer bir durum olan, boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde açılan yoksulluk nafakası davasıdaysa nafakanın başlangıç anı ilk durumdan farklıdır. Burada yoksulluk nafakasının başlangıcı, kararın kesinleştiği an değildir. Sonradan açılan yoksulluk nafakası davasında yoksulluk nafakasına davanın açıldığı tarihten itibaren

'zamanaşımı' süresi öngörülmüştür. Maddeye göre, evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar..." Y. 3. HD., 24.11.2005, E. 2004/ 13171, K. 2005/ 12550, Yavuz, Nihat, age, s. 278.

²¹⁴ Ceylan, Ebru, age, s. 114; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 82.

²¹⁵ Ceylan, Ebru, age, s. 114; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 83; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 48.

²¹⁶ Şahin, Emin, age, s. 816; Camcı, Ömer, age, s. 66.

"...Yoksulluk nafakası boşanma davası içinde istendiği takdirde nafakaya boşanma hükmünün kesinleştiği tarihten itibaren karar verilir..." Y. 2. HD., 14.05.1999, E. 1999/ 4344, K. 1999/ 5177, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 82, Dip Not: 324, naklen.

"...Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 07.05.1992 gün ve 5056-5215 sayılı ilamı: '... yoksulluk nafakasının başlangıç tarihinin hükmün kesinleşmesi tarihi yerine dava tarihi olarak kabul edilmesi usul ve kanuna aykırıdır..." YHGK., 03.02.1993, E. 1992/ 2-724, K. 1993/ 24, Şahin, Emin age, s. 841.

"...Taraflar arasındaki boşanma hükmü 20.11.1990 tarihinde kesinleşmiştir. Bu durumda yoksulluk nafakasının 20.11.1990 tarihinden itibaren geçerli olarak takdir edilmesi gerekir..." Y. 2. HD., 15.09.1992, E. 1992/ 7565, K. 1992/ 7939, Camcı, Ömer, age, s. 79.

hükmedilir. Diğer bir ifadeyle, boşanma kararının kesinleşmesinden sonra bir yıl içinde açılmış olan yoksulluk nafakası davasında nafakaya hükmedilirse; yoksulluk nafakasının başladığı tarih, ilgili davanın açılış tarihi olacaktır.²¹⁷

B. Yoksulluk Nafakasının Miktarı, Artırılması veya Azaltılması

1. Yoksulluk Nafakasının Miktarı ve Ödenme Biçimi

Yoksulluk nafakasının tüm şartlarının oluşması halinde mahkemece yoksulluk nafakasına hükmedilir. Yoksulluk nafakasının miktarı ise hâkimin takdirindedir. Hâkim eşlerin evli kaldığı süreyi, yaşlarını, ekonomik ve sağlık durumlarını²¹⁸, nafaka yükümlüsünün mali gücünü²¹⁹, nafaka alacaklısının zaruri geçim ihtiyaçlarını²²⁰,

²¹⁷ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 83; Şahin, Emin, age, s. 816.

²¹⁸ Ceylan, Ebru, age, s. 113.

²¹⁹ Ceylan, Ebru, age, s. 111; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 83.

“...Toplanan delillerden davacı kocanın Ziraat Bankası’nda memur olarak çalıştığı aylık gelirin 1.100.000 TL olduğu anlaşılmış, davalı kadının ise geliri olduğu iddia ve ispat edilmemiştir. Mahkemece EMK md. 144. (TMK md. 175) gereğince davalı kadın lehine yoksulluk nafakası takdiri doğru ise de davacı kocanın mali durumu karşısında takdir edilen aylık 500.000 TL yoksulluk nafakası, miktarı itibarı ile kocayı zarurete düşürecek nitelikte olduğundan fazla görülmüştür...” Y. 2. HD., 19.01.1993, E. 1992/ 12860, K. 1993/ 104, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 528.

²²⁰ Arkan Serim, Azra, age, s. 293; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 84; Köseoğlu, Bilal/ Kocağa, Köksal, age, s. 192.

müşterek çocukları olup olmamasını ve varsa yaşlarını dikkate alarak nafaka alacaklısı eşin yoksulluğunu ortadan kaldıracak miktarda²²¹ nafakaya hükmeder.²²²

Fakat miktarın tespitinde hâkimin takdir hakkı sınırsız değildir. 6100 sayılı HMK madde 26’da “taleple bağıllık ilkesi” düzenleme bulmuştur. Düzenlemeye göre; mahkeme, tarafların talebinin azına hükmedebilir fakat fazlasına hükmedemez.²²³ Bu yüzden şayet talep edilen miktar açık değilse talep edene bu husus açıklattırılmalıdır.²²⁴

Nafaka alacaklısı eş lehine maddi veya manevi tazminata hükmedilmişse, bu tazminatın nafaka alacaklısı eşi yoksulluk kurtaracak miktarda olup olmadığı araştırılır.²²⁵ Tazminata rağmen yoksulluğa düşme hali söz konusuysa hakkaniyete uygun miktarda yoksulluk nafakasına hükmedilir.

Eşler nafaka miktarını emredici hukuk kurallarına, ahlaka ve kamu düzenine uygun olmak şartıyla belirleyebilirler. Bu durumda kararlaştırılan yoksulluk nafakası

²²¹ Çelikel, Serdar, age, s. 23.

²²² “...Mahkemece, davacı kadın ve müşterek çocuğun geçimi için gerekli, davalının ödemede mali durumunu zorlamayacak, onu zarurete düşürmeyecek şekilde, TMK’nın 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de dikkate alınarak uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekir...” Y. 3. HD., 22.11.2005, E. 2002/ 12604, K. 2005/ 12200, Yavuz, Nihat, age, s. 286.

²²³ Ceylan, Ebru, age, s. 111; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 51; Şahin, Emin, age, s. 816.

“...Davacı dava dilekçesinde 200.000.000 TL yoksulluk nafakası isteğinde bulunmuştur. Mahkemece Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 74. maddesi (HMK md. 26) göz ardı edilerek talep aşılma suretiyle yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsizdir...” Y. 2. HD., 02.03.2005, E. 2005/ 915, K. 2005/ 3137, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 560.

²²⁴ Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 527.

²²⁵ Kaçak, Nazif, age, s. 152.

miktının geçerlilik kazanması mahkemece onaylanmasına bağlıdır.²²⁶ TMK madde 184/5'te de bu durum ifade edilmiştir; *“Boşanma ve veya ayrılığın fer'i sonuçlarına ilişkin anlaşmalar, hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz.”*²²⁷

TMK md. 175'in devamında, “tazminat ve nafakanın ödenme biçimi” başlıklı 176. maddede, nafakanın ödeme şekli belirlenmiştir. Birinci fıkrasına göre; yoksulluk nafakasının toptan veyahut irat biçiminde ödenmesine karar verilmesi mümkündür. Buna ilişkin kararı verme yetkisi davaya bakmakta olan hâkime aittir.²²⁸

Hâkim nafaka borçlusunun ekonomik ve mali gücünü, tarafların evlenme ihtimallerini, ortalama yaşam sürelerini, karşılıklı yararlarını ve hakkaniyet ilkesini göz önünde bulundurarak karar verir.²²⁹ Nitekim Yargıtay tarafından 1998 yılında verilen bir

²²⁶ Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 51.

“...Boşanma veya ayrılığın yan sonuçlarıyla ilgili olarak iki yan arasında yapılan sözleşmeler yargıcın onayından geçmedikçe geçerli değildir...” Y. 11. HD., 05.02.1981, E. 1981/ 20, K. 1981/ 410, Özkan, Hasan, **Açıklamalı, İctihatlı Aile Hukuku Davaları ve Tatbikatı**, Legal Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2005, s. 758.

²²⁷ Çitak, Burçak, age, s. 244.

²²⁸ Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 287; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 847; Demir, Mecit, age, s. 83.

“...Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle yoksulluk nafakasının toptan ödenmesinin hâkimin takdirinde olmasına (TMK 176/1) göre yerinde bulunmayan temyiz isteğini reddiyle...” Y. 2. HD., 28.02.2007, E. 2006/ 16408, K. 2007/ 2942, Köseoğlu, Bilal/ Kocaağa, Köksal, age, s. 200.

²²⁹ Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 54; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 1979, s. 307; Camcı, Ömer, age, s. 65; Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, s. 1011; Demir, Mecit, age, s. 83.

“...4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 176. maddesinin birinci fıkrasında, yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenmesine karar

kararda da bu kriterlere işaret edilmiştir.²³⁰ Bu doğrultuda Yargıtay 2005 tarihli bir kararında, asgari ücretten başka geliri olamayan eşe yüklenen toptan nafakayı yasaya aykırı bulmuş ve yoksulluk nafakasına irat şeklinde karar verilmesi gerektiğini belirlemiştir.²³¹ 2000 yılında verdiği başka bir kararında ise davalının evlenme ihtimalinin

verilebileceği öngörülmüştür. Bu noktada, yoksulluk nafakasının toptan ya da irat biçiminde ödenmesine karar verilebilmesi için, tarafların ekonomik ve sosyal durumları ile ödeme gücü ve isteklerinin göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır. Dava dilekçesinde ve aşamalarda davacı kadın, boşanma sonucunda yoksulluğa düşeceği konusunda beyanda bulunmuş; davacı vekili, yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar verilmesini istemiştir. Davacının gelir durumu, yaşı, bedeni ve fıkri kabiliyeti ile evlenme ihtimalinin az olması, öte yandan davalı kocanın ödeme gücü değerlendirildiğinde, somut olayın özelliği itibarıyla boşanan eşler arasında mali ilişkisinin uzamasının sakıncalı olduğu sonucuna varılmıştır. Hal böyle olunca, Yerel Mahkemece yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar verilmesi usul ve yasaya uygundur. Bu nedenle direnme kararı onanmalıdır.” YHGK., 29.03.2006, E. 2006/ 2-69, K. 2006/ 117, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1174.

²³⁰ Y. 2. HD., 15.05.1998, E. 1998/ 3820, K. 1998/ 6007, Uzun, Mine, age, s. 96-97.

²³¹ “...Davacı erkeğin işçi olduğu, asgari ücretten başkaca bir geliri olmadığı anlaşılmaktadır. Davacı kadın için aylık 100.000.000 TL yoksulluk nafakasına hükmedilmesi uygun görülmüş ise de bu nafakanın toplu ödenmesinin yerinde olacağı kanaatine varıldığından, kadının ve velayeti altında bulunan küçüğün yaşı ve sosyal durumu dikkate alındığında, davalının sekiz yıl süre ile yoksulluk nafakası alabileceği gerekçesiyle sekiz yıllık nafaka tutarının toplu ödeme nedeni ile %85'i olan 8.160.000.000 TL toplu yoksulluk nafakası takdir edilmesi yasaya aykırıdır. İrat şeklinde yoksulluk nafakasına karar verilmesi gerekir...” Y. 2. HD., 11.04.2005, E. 2005/ 3947, K. 2005/ 5714, İnal, Nihat, age, s. 489.

yüksek olması sebebiyle yoksulluk nafakasına irat şeklinde karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir.²³²

İrat şeklinde ödenmesine karar verildiği takdirde, tarafların durumunda meydana gelen değişikliklere göre nafakada değişiklik söz konusu olabilir. (TMK md. 176/4) Bu değişiklik halleri ileride detaylı açıklanacaktır. Fakat toptan ödenmesine karar verildiği takdirde böyle bir değişiklik söz konusu olamayacaktır.²³³ Bir defada ödenmekle borç sona erer. Bu sebeple yaygın olarak irat şeklinde (dönemsel gelir) ödemeye karar verilmektedir, toptan ödeme (sermaye) ise istisnai niteliktedir.²³⁴ Toptan ödemeye karar verilmesi halinde bunun gerekçesi kararda açıklanmalıdır.²³⁵

²³² “...Davalının sosyal durumu ve yaşı itibariyle evlenme şansı yüksektir. Önceki hükmolunan tazminat da nazara alındığında yoksulluk nafakasına irat şeklinde hükmolunması ve uygun miktarda yoksulluk nafakası takdiri gerekir. Bu yön gözetilmeden toptan yoksulluk nafakasına hükmolunması doğru bulunmamıştır...” Y. 2. HD., 19.12.2000, E. 2000/ 12305, K. 2000/ 16115, Kaçak, Nazif, age, s. 209.

²³³ Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin, age, s. 451; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 51.

²³⁴ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 846; Arkan Serim, Azra, age, s. 295; Ceylan, Ebru, age, s. 117; Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku Dersleri, s. 232; Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, s. 1012.

²³⁵ Demir, Mecit, age, s. 83.

“...Davacı, aylık irat biçiminde yoksulluk nafakası istemiş, mahkeme yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar vermiştir. Gerekçesi ve gerektirici sebepleri gösterilmeden yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar verilmesi de doğru görülmemiştir...” Y. 2. HD., 05.04.2005, E. 2005/ 3639, K. 2005/ 5458, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 533.

Nafakanın ne şekilde ödeneceği hususunda da eşler aralarında anlaşabilirler. Bu hususun da miktarda olduğu gibi geçerli olması, mahkemece onaylanmasına bağlıdır.²³⁶ (TMK madde 184/5)

2. Yoksulluk Nafakasının Artırılması veya Azaltılması

TMK madde 176/4'teki düzenlemeye göre, tarafların ekonomik durumundaki değişiklikler veyahut hakkaniyetin gerektirmesi sebebiyle irat şeklinde karar verilen yoksulluk nafakasının artırılmasına veya azaltılmasına karar verilebilir.²³⁷ Diğer bir ifadeyle, taraflar yoksulluk nafakasının artırılmasını veya azaltılmasını, koşullar olduğu takdirde mahkemeden talep edebilirler.²³⁸ Hâkim tarafların ekonomik ve sosyal durumlarının, hayat koşullarının, ödeme güçlerinin, ihtiyaçlarının, sağlık durumlarının değişip değişmediğini, nafaka alacaklısının yoksulluk halinin ortadan kalkıp kalkmadığını araştırır ve taraflardan elde ettiği delilleri değerlendirir.²³⁹

Nafaka miktarı, tarafların ekonomik ve sosyal durumlarında boşanma anında öngörülmesi mümkün olmayan büyük ve sürekli bir değişiklik meydana gelmişse

²³⁶ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 848; Ceylan, Ebru, age, s. 117; Ertürk, Erkan, age, s. 380; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 53; Oğuzman, Kemal, age, s. 168; Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku Dersleri, s. 232; Sağlam, İpek, age, s. 217.

²³⁷ Oğuzman, Kemal, age, s. 167.

“...Yoksulluk nafakası, zaman içerisinde tarafların ekonomik durumlarındaki değişim dikkate alınarak artırılıp azaltılabilir. Miktarı takdir edilirken de hakkaniyet kuralı dikkate alınmalıdır...”

Y. 2. HD., 01.02.2002, E. 2002/ 50, K. 2002/ 993, Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 84, Dip Not: 336.

²³⁸ Çitak, Burçak, age, s. 248; Bulut, Harun, age, s. 105.

²³⁹ Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 292.

değiştirilebilir.²⁴⁰ Geçici, az miktarda veya etkisi kısa süren değişikliklerde nafaka miktarının artırılması ya da azaltılması talebi kabul edilemez.²⁴¹ Nafaka miktarında artırma veya azaltmaya gidilebilmesi ve yeni nafaka miktarının takdiri için hakkaniyetin de bunu gerektiriyor olması gerekir.²⁴²

²⁴⁰ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 849; Ceylan, Ebru, age, s. 121; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 86; Ertürk, Erkan, age, s. 380; Özkan, Hasan, age, s. 752.

“...Tarafların mali durumlarının değişmesi de iradın artırılmasını veya azaltılmasını gerektirebilir. Örneğin, alacaklının (davalının) yoksulluğu azalmış veya büsbütün ortadan kalkmıştır ya da borçlunun (davacının) mali veya gelir durumu kötüleşmiştir. Burada iradın takdirine (veya kararlaştırılmasına) esas olan şartları ortadan kaldıracak önemde bir değişiklik olması aranacaktır...” Y. 3. HD., 04.03.2003, E. 2003/ 1941, K. 2003/ 2097, Kaçak, Nazif, age, s. 212.

²⁴¹ Çitak, Burçak, age, s. 248.

“...Taraflar 07.05.2002’de boşanmış, davacı (kadın) yararına yirmi beş milyon yoksulluk nafakasına hükmedilmiş, karar temyiz edilmeyerek 13.06.2002’de kesinleşmiştir. Yoksulluk nafakasının artırılmasına yönelik bu dava ise aradan on sekiz gün geçtikten sonra 01.07.2002’de açılmıştır. Geçen on sekiz günlük süre içerisinde tarafların sosyal ve ekonomik durumlarında ciddi bir değişikliğin olduğu ispat edilmemiştir. Mahkemece isteğin reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır...” Y. 2. HD., 13.09.2004, E. 2004/ 8652, K. 2002/ 9863, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1165.

²⁴² *“...Davacı daha önce tayin olunan yoksulluk nafakasının artırılmasını istemiştir. Artırmaya karar verilebilmesi için davacının yoksulluğunun devam etmesi ve değişen durumların, hakkaniyetin buna elvermesi gerekir...”* Y. 2. HD., 11.03.2002, E. 2002/ 2746, K. 2002/ 3314, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1167.

“...Davadaki istem yoksulluk nafakasının artırılmasına ilişkin olup bu tür isteklerin gelişip değişen ekonomik şartlar ve hakkaniyet çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir...” Y. 3. HD., 11.07.2005, E. 2005/ 7515, K. 2005/ 7785, Yavuz, Nihat, age, s. 301.

Nafaka yükümlüsü, kendi ekonomik durumunun büyük oranda kötüleşmesi nedeniyle nafaka miktarının azaltılmasını talep edebilir.²⁴³ Talebin kabulü için, söz konusu kötüleşme nafaka yükümlüsünün kendi kastı veya ağır ihmali sonucu gerçekleşmemiş olmalıdır.²⁴⁴ Bu düşünüş nafaka yükümlüsünün iflas etmesi, hastalanması, emekli olması gibi gelirini azaltan sebeplerden kaynaklanmış olabileceği gibi yeniden evlenmesi, çocuk sahibi olması gibi giderini artıran sebeplerden de kaynaklanmış olabilir.²⁴⁵ Nafaka alacaklısının, yoksulluk hali ortadan kalkmamakla birlikte, ekonomik durumunun iyileşmesi (örneğin miras kalması veya gelir getiren bir işe girmesi) halinde de nafaka yükümlüsü nafaka miktarının azaltılmasını talep edebilir.²⁴⁶

Öte yandan, nafaka alacaklısı çalışma gücünün azalması, hastalanması ya da ihtiyaçlarının ciddi oranda artması sebebiyle giderlerini karşılayamaması halinde geçen sürede nafaka yükümlüsünün de mali gücü artış göstermişse²⁴⁷, nafakanın artırılmasını

²⁴³ Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku Dersleri, s. 232; Oğuzoğlu, H. Cahit, age, s. 131.

²⁴⁴ Ceylan, Ebru, age, s. 123; Ertürk, Erkan, age, s. 380.

²⁴⁵ Camcı, Ömer, age, s. 68; Erdem, Mehmet, age, s. 205; Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, s. 1015.

²⁴⁶ Bulut, Harun, age, s. 107; Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 177; Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, s. 1015.

“...Davada, davalının işe girmesi gerekçe gösterilerek nafakanın kaldırılması istenilmiştir. Oysa davalı kadının mali durumunda değişme olması ancak yoksulluk nafakasının bir miktar indirilmesine neden olabilir. Bu durumda davalının özel bir şirkette asgari ücretle çalışması onun geçimini sağlamaya yetmeyeceğine göre gerekirse yoksulluk nafakasında uygun bir miktar indirim yapılabileceği düşünülmeyen, mahkemece yoksulluk nafakasının tamamen kaldırılmasına karar verilmesi doğru görülmemiştir...” Y. 3. HD., 14.06.2005, E. 2005/ 6270, K. 2005/ 6460, Yavuz, Nihat, age, s. 304.

²⁴⁷ Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 292; Ergün, Zafer, age, s. 1244.

talep edilebilir.²⁴⁸ Nafaka alacaklısının paranın alım gücünün azalması nedeniyle ihtiyaçlarını karşılayamaması hali de nafaka miktarının artırılmasında etkilidir.²⁴⁹

TMK md. 176/5'e göre, hâkim talep olması durumunda²⁵⁰ nafakanın ilerleyen senelerde tarafların sosyal ve/veya mali vaziyetlerine bağlı olarak hangi miktarda

²⁴⁸ Camcı, Ömer, age, s. 68; Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 177; Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, s. 1015.

“...O halde mahkemece 1 yıl 4 ay öncesi için takdir edilen yoksulluk nafakasının kadının ihtiyaçlarının artması, paranın satın alma gücünün azalması ve TMK 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de dikkate alınarak uygun bir miktarda artırılması gerekir. Kaldı ki mahkemenin kabulünün aksine davalının geliri (maaşı) önceki davaya göre aynı kalmamış, artmıştır...” Y. 3. HD., 22.09.2005, E. 2005/ 8695, K. 2005/ 8872, Yavuz, Nihat, age, s. 310.

²⁴⁹ *“...Somut olayda davacı (kadın) aylık 318 TL asgari ücret maaşı ile geçici bir işte çalışmaktadır. 90 TL nafaka almakta olup aylık toplam 408 TL gelire sahip bulunmakta olup 150 TL kira gideri mevcuttur. Bu haliyle davanın açıldığı tarihteki ekonomik şartlara göre yoksulluktan kurtulmuş değildir. Öte yandan, yaklaşık iki yıl önceki tarih itibarıyla artırılarak takdir edilen yoksulluk nafakasının; paranın yüksek enflasyon nedeniyle satın alma gücünü yitirmesi ve davacının (karşı davalının) ihtiyaçlarının doğal olarak artması sonucunda; en azından değerinin düştüğü bir gerçektir. Müşterek çocuğun davalı (kocanın) yanında bulunması, davalının gelir durumu ve maaşındaki artışın az olması nafakanın artırılması gerekliliğini büsbütün ortadan kaldırmaz. Hâkim, nafaka takdirinde, nafaka alacaklısı kadının ihtiyaçları ile nafaka yükümlüsü kocanın gelir durumu arasındaki dengeyi kurarak hakkaniyet ölçüsünde (az da olsa) nafakayı artırmalıdır...”* Y. 3. HD., 20.02.2006, E. 2006/ 784, K. 2006/ 1159, Yavuz, Nihat, age, s. 292.

²⁵⁰ *“...Davacının, yoksulluk nafakasının gelecek yıllarda artırılmasına ilişkin bir isteği bulunmadığı halde, yoksulluk nafakasının müteakip yıllarda TEFİ oranında artırılmasına hükmedilmesi usul ve yasaya aykırıdır...”* Y. 2. HD., 06.02.2008, E. 2007/ 4237, K. 2008/ 1046, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1172.

ödeneceğine karar verebilir.²⁵¹ Böyle bir karar verildiğinde ödenecek nafaka miktarı yeni bir mahkeme kararına gerek olmaksızın tarafların ekonomik durumlarına göre gelecek yıllar için de karara bağlanmış olacaktır.²⁵² Bu maddeyle uyarılama talebiyle açılacak davaların önüne geçilmiş olması usul ekonomisi açısından da faydalı olmuştur.²⁵³ Bu şekilde mahkemelerdeki iş yükü artışının ve gereksiz yapılacak masrafin önüne geçilmiştir.²⁵⁴

Anlaşmalı boşanma sonucu karşılıklı anlaşılan yoksulluk nafakasının azaltılmasının ya da artırılmasının boşanma gerçekleştikten çok kısa bir süre talep edilmesi hakkın kötüye kullanılması olarak nitelendirilebilir.²⁵⁵ Zira tarafların sadece boşanmayı sağlamak amacıyla, mali gücünün üzerinde veya ihtiyacının altında bir nafaka miktarını protokolle kabullenmesi, daha sonradan ise bu yükümlülüğün azaltılmasını veya miktarın artırılmasını talep etmesi dürüstlük, iyiniyet ve sözleşmeyle bağlılık ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.²⁵⁶ Nitekim Yargıtay'ın 2006 yılında verdiği bir kararında da konuya değinilmiştir.²⁵⁷ Aynı kararda sözleşmede dengenin umulmadık gelişmeler yüzünden bozulması halinde diğer bir ifadeyle sözleşme koşullarında ciddi değişikliklerin gerçekleşmesi halinde sözleşmenin değişen koşullara uyarlanabileceği ve bunun talep

²⁵¹ Ertürk, Erkan, age, s. 381; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 53; Özkan, Hasan, age, s. 752.

²⁵² Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 851; Arkan Serim, Azra, age, s. 296.

²⁵³ Çitak, Burçak, age, s. 248; Uzun, Mine, age, s. 69.

²⁵⁴ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 87; Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 178.

²⁵⁵ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 86.

²⁵⁶ Bulut, Harun, age, s. 106-107.

²⁵⁷ Y. 3. HD., 07.03.2006, E. 2006/ 189, K. 2006/ 1831, Uzun, Mine, age, s. 72-73.

edilmesinin de hakkın kötüye kullanılmasını oluşturmayaacağı belirtilmiştir.²⁵⁸ Yargıtay'ın 2004 yılında verdiği bir kararında da; *“...sözleşmenin yapıldığında karşılıklı edimler arasında mevcut olan denge sonradan şartların olağanüstü değişmesiyle tarafların biri aleyhine katlanılamayacak derecede bozulmuşsa, taraflar; artık o akitle bağlı tutulamazlar. Değişen bu koşullar karşısında Medeni Yasanın 2. maddesinden yararlanarak sözleşmenin yeniden düzenlenmesini mahkemeden isteyebilirler...”* denilmek suretiyle bu konu ifade edilmiştir.²⁵⁹

C. Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi

Toptan ödenme kararı verilmiş olan nafakalar bir seferde ödenmekle sona erecektir.²⁶⁰ İrat olarak ödenme kararı verilmiş olan nafakaların ise sona erme halleri 4721 sayılı TMK madde 176'nın 3. fıkrasında açıklanmıştır. Bu düzenlemeye göre; yoksulluk nafakası kendiliğinden (ipso iure) sona erebileceği gibi mahkeme kararıyla da sona erebilir. Sona erme halleri devamında detaylı şekilde açıklanacaktır.

1. Yoksulluk Nafakasının Kendiliğinden Sona Ermesi

TMK madde 176/3'daki düzenlemeye göre; irat şeklinde ödenme kararı verilmiş olan nafaka, alacaklısının yeniden evlenmesi ya da nafaka alacaklısının veya nafaka

²⁵⁸ Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 52; Kaçak, Nazif, age, s. 172.

²⁵⁹ Y. 3. HD., 21.06.2004, E. 2004/ 6609, K. 2004/ 6826, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1169.

²⁶⁰ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 88; Kaçak, Nazif, age, s. 173; Demir, Mecit, age, s. 97.

yükümlüsünün ölümü halinde kendiliğinden sona erer.²⁶¹ Bunun saptanması amaçlı dava açılabilir. Bu durumda mahkemenin yapacağı yeniden evlenmenin ya da ölümün gerçekleşip gerçekleşmediğini saptamak ve bunun sonucuna göre nafakanın sona erip ermediğini tespit etmektir. Bu durumda verilecek hüküm tespit niteliğindedir.²⁶²

1.a. Nafaka Alacaklısının veya Yükümlüsünün Ölümü

TMK madde 176/3'teki düzenleme “*nafaka ... taraflardan birinin ölümü halinde kendiliğinden kalkar*” şeklindedir. Bu düzenleme gereği, nafaka alacaklısının veya yükümlüsünün ölümü halinde²⁶³ yoksulluk nafakası kendiliğinden son bulur.²⁶⁴ Gaiplik kararında da kişilik sona ereceğinden ölüm gibi sonuç doğurmaktadır, bu sebeple bu durumda da yoksulluk nafakası kendiliğinden son bulacaktır.²⁶⁵ Bu durumlarda nafakanın kaldırılması talebiyle mahkemeye müracaat edilmesine ve dava açılmasına gerek yoktur.²⁶⁶ Nüfus müdürlüğünden temin edilen ölüm tarihini gösterir nüfus kaydının

²⁶¹ Çitak, Burçak, age, s. 254; Arkan Serim, Azra, age, s. 297; Ceylan, Ebru, age, s. 119; Uzun, Mine, age, s. 76; Sağlam, İpek, age, s. 219.

²⁶² Ersöz, Oğuz, age, s. 478. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/596337>”) (Er. T.: 07.05.2020); Bulut, Harun, age, s. 108.

²⁶³ Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 174.

²⁶⁴ “...Davalı kocanın boşanma kararı kesinleştikten sonra 09.12.2011 tarihinde öldüğü ve kesinleşme tarihinden ölüm tarihine kadar davalı kocanın yoksulluk nafakasından sorumlu olacağının anlaşılmasına göre tarafların yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına...” Y. 2. HD., 10.10.2012, E. 2012/ 1507, K. 2012/ 24142, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1154.

²⁶⁵ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 89; Okyar Karaosmanoğlu, Dilâ, age, s. 430.

²⁶⁶ Uzun, Mine, age, s. 77; Ergün, Zafer, age, s. 1245.

nafakayla alakalı takip dosyasına konulması için icra makamlarına verilmesi nafakanın kaldırılması için yeterlidir.²⁶⁷ Şayet ölüm tarihi herhangi bir nedenle nüfus kaydına işlenmemişse bu tarihin belirlenmesi ve nafakanın kaldırılması talebiyle dava açılır, açılan bu dava durumun tespiti niteliğindedir.²⁶⁸

Nafakanın özellikleri kısmında da açıklandığı gibi nafaka alacağı şahsa sıkı sıkıya bağlı bir haktır, alacaklının mirasçılara geçmez ve alacaklının ölümü halinde sona erer.²⁶⁹ Ölümden önce muaccel olmuş fakat henüz ödenmemiş nafaka alacakları ve borçları ise nafaka alacaklısının terekesinde alacak, nafaka yükümlüsünün terekesinde ise borç olarak yer alır. Tereke mirasçılara geçeceğinden bunlar varlığını sürdürmeye devam eder.²⁷⁰

²⁶⁷ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 90; Kaçak, Nazif, age, s. 174; Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 288.

²⁶⁸ Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, s. 1012.

²⁶⁹ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 852; Demir, Mecit, age, s. 99; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 89; Ertürk, Erkan, age, s. 381.

“...Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle davalı, hükmün boşanmaya ilişkin bölümünün kesinleşmesinden sonra 30.06.2012 tarihinde ölmüş olup davacı yararına aylık irat biçiminde takdir edilen yoksulluk nafakasının nafaka yükümlüsünün ölümüne kadar devam edeceğinin bu tarihte kendiliğinden kalkacağına (TMK md. 176/3) tabii olmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına...” Y. 2. HD., 19.09.2012, E. 2012/ 2738, K. 2012/ 21772, Bozdağ, Gonca Gülfem, age, s. 82, Dip Not: 279.

²⁷⁰ Demir, Mecit, age, s. 99; Oğuzman, Kemal, age, s. 166; Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 288.

1.b. Nafaka Alacaklısının Yeniden Evlenmesi

Nafakanın kendiliğinden sona ermesi nedenlerden diğeri, nafaka alacaklısının yeniden evlenmesidir. TMK 176/3'te “*nafaka ... alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ... halinde kendiliğinden kalkar*” denilmektedir.²⁷¹ Nafaka alacaklısının yeniden evlenmesi ile nafaka borçlusunun alacaklının yoksulluğunu giderme ve bakım yükümlülüğü ortadan kalkar, yeni eşe geçer.²⁷²

Nafaka alacaklısının veya yükümlüsünün ölümü halinde olduğu gibi burada da nafakanın kaldırılması için dava açılmasına gerek yoktur.²⁷³ Nafaka icra takibine konu ise nafaka alacaklısının resmen evlendiğini gösterir aile nüfus kaydının icra müdürlüğündeki icra dosyasına ibraz edilmesi nafakanın kaldırılması için yeterlidir.²⁷⁴ Bu konuda belirsizlik olması halinde açılan davada resmi bir evliliğin olup olmadığının tespiti yapılır ve sonucuna göre karar verilir. Bu karar tespit niteliğindedir.²⁷⁵

²⁷¹ Oğuzman, Kemal, age, s. 166; Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku Dersleri, s. 232; Oğuzoğlu, H. Cahit, age, s. 131.

“...Kadın lehine takdir edilen yoksulluk nafakasının Türk Medeni Kanunu'nun 176/3. maddesi gereğince evlenmekle kendiliğinden kalkacağına tabii bulunmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına...” Y. 2. HD., 21.03.2005, E. 2005/ 1614, K. 2005/ 4399, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1154.

²⁷² Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 174; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 853; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 54; Mecit, Demir, age, s. 101; Kaçak, Nazif, age, s. 173; Ergün, Zafer, age, s. 1245.

²⁷³ Uzun, Mine, age, s. 77; Oğuzman, Kemal, age, s. 167; Ergün, Zafer, age, s. 1245.

²⁷⁴ Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 288; Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 174; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 90; Kaçak, Nazif, age, s. 174.

²⁷⁵ Kaçak, Nazif, age, s. 171; Mecit, Demir, age, s. 101.

Nafaka yükümlüsünün yeniden evlenmesi ise yoksulluk nafakasının sona erme hallerinden biri değildir. Nafaka bu durumda varlığını sürdürmeye devam eder.²⁷⁶ Ancak bu durum nafakanın azaltılması kısmında anlatıldığı gibi nafakanın azaltılmasına neden olabilir.

2. Yoksulluk Nafakasının Mahkeme Kararı ile Sona Ermesi

TMK md. 176/3'te öngörülen bir diğer sona erme hali ise mahkeme kararıyla sona ermedir. Buna göre; alacaklının evlenme akdi olmaksızın fiilen evli hayatı yaşaması, yoksulluk halinin ortadan kalkması veya haysiyetsiz hayat sürmesi durumunda yoksulluk nafakası mahkemenin kararı ile kaldırılır.²⁷⁷ Bu durumlarda nafaka kendiliğinden sona ermez, sona erdirilmesi için öncelikle dava açılması zorunludur.²⁷⁸ Mahkemenin yoksulluk nafakasının sona ermesine ilişkin vereceği karar yenilik doğuran bir karardır.²⁷⁹ Ayrıca maddedeki düzenleme “*mahkeme kararıyla kaldırılır*” şeklindedir,

²⁷⁶ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 853; Çitak, Burçak, age, s. 297; Demir, Mecit, age, s. 101; Ertürk, Erkan, age, s. 381.

²⁷⁷ Çitak, Burçak, age, s. 254; Arkan Serim, Azra, age, s. 297; Ceylan, Ebru, age, s. 120; Şahin, Emin, age, s. 816; Hatemi/ Oğuztürk, Kalkan, age, s. 132; Yıldırım, Abdulkarim, Türk Aile Hukuku, s. 92.

²⁷⁸ Dede, İsmail, **Yoksulluk Nafakasının Fiili Birliktelik ve Haysiyetsiz Yaşam Sürme Sebebiyle Sona Ermesi**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayısı, C. 15. S. 2, Prof. Dr. M. İlhan Ulusana Armağan, C. I, s. 557-575, 2016, s. 559.

²⁷⁹ Ersöz, Oğuz, age, s. 478. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/596337>”) (Er. T.: 07.05.2020)

bu da demek oluyor ki bu hallerin ispatı halinde hâkimin nafakanın sona ermesine karar vermesi zorunludur. Hâkimin takdir yetkisi mevcut değildir.²⁸⁰

Mahkeme tarafından yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verilmesi durumunda, nafaka, davanın açılma anından başlayarak kaldırılmış olur. Bu durumda şayet dava tarihinden sonra nafaka ödemesi yapılmışsa yapılan ödeme sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde istenebilir. Ancak nafakanın kaldırılması koşulları olduğu halde dava açılmamışsa ve nafaka ödenmeye devam edilmişse yapılan bu ödeme geri istenemez.²⁸¹

2.a. Nafaka Alacaklısının Haysiyetsiz Hayat Sürmesi

Haysiyetsiz hayat sürme, özel boşanma sebeplerinden biri olan TMK md. 163'te düzenleme bulan soyut bir kavramdır ve kanunda tanımı yapılmamıştır. Yargıtay'a göre haysiyetsiz hayat sürme, eşlerin sosyal yaşamda toplumun genel değer yargılarıyla çelişen, olumsuz nitelendirilen davranışlarının devamlılık göstermesidir.²⁸²

Özüğür'a göre haysiyetsiz hayat sürme ile kastedilmekte olan kişinin toplumun ahlak ve namus anlayışına aykırı bir yaşam sürmesidir. Bu duruma örnek olarak; kişinin olay çıkarması, hırsızlık, dolandırıcılık gibi yüz kızartıcı suçlar işlemesi, başkalarının cinsel dokunulmazlığını ihlal etmesi, uyuşturucu kullanması veya ticaretini yapması

²⁸⁰ Demir, Mecit, age, s. 98.

²⁸¹ Bozdağ, Gonca Gülfem, age, s. 83; Bulut, Harun, age, s. 109.

²⁸² Y. 2. HD., 26.06.2012, E. 2011/ 22536, K. 2012/ 17686, Demir, Mecit, age, s. 102, Dip Not: 271.

verilebilir.²⁸³ Haysiyetsiz hayat sürmenin sona erme sebebi olarak kabul edilmesi için bu yaşam biçiminin devamlı ve sürekli bir şekilde sürmesi ve diğer eş için haysiyet kırıcı kabul edilmesi gerekir.²⁸⁴

TMK md. 176/3'ün açık lafzı gereği böyle bir durumda nafaka kendiliğinden sona ermez, mahkeme kararıyla kaldırılır. Bu sebeple nafakanın kaldırılması için nafaka yükümlüsünün nafakanın kaldırılması talebiyle dava açması gerekir.²⁸⁵ Hâkim 4787 sayılı Kanun'un²⁸⁶ "uzmanlardan yararlanma" başlıklı beşinci maddesi uyarınca görevlendireceği uzmanlar yardımı ile iddia edilen davranışın haysiyetsiz olup olmadığına ve bunun sonucuna göre nafakaya son verilip verilmeyeceğine karar verir.

2.b. Nafaka Alacaklısının Evlenme Akdi Olmaksızın Evlilik Hayatı Yaşaması

Yoksulluk nafakasının nafaka alacaklısının resmi olarak evlenmesi sonucu kendiliğinden sona ereceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye benzer şekilde²⁸⁷, nafaka alacaklısının resmi bir evlilik akdi olmaksızın fiilen evlilik hayatı yaşıyor olması halinde

²⁸³ Özuğur, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 290; Uzun, Mine, age, s. 80; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 90; Özuğur, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, s. 1014; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 56.

²⁸⁴ Demir, Mecit, age, s. 103; Uzun, Mine, age, s. 79; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 854; Ertürk, Erkan, age, s. 382.

²⁸⁵ Dede, İsmail, age, s. 559.

²⁸⁶ Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun

²⁸⁷ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 854; Ertürk, Erkan, age, s. 382; Erdem, Mehmet, age, s. 207.

de yoksulluk nafakası sona erecektir²⁸⁸ fakat bu durumda sona erme için mahkeme kararı gerekmektedir.²⁸⁹

Burada ispat külfeti, alacaklının resmi evlilik akdi bulunmaksızın fiiliyatta evlilik hayatı yaşadığını iddia eden nafaka yükümlüsü davacıdadır. Davacı, tanık dahil her türlü delille iddiasını ispatlayabilir.²⁹⁰ Hâkim konuya ilişkin bütün delilleri toplayarak değerlendirmelidir. Bu değerlendirmesi sonucunda nafaka alacaklısının fiilen evlilik hayatı yaşadığı sonucuna varırsa davayı kabul etmeli, bu durumun kanıtlanamaması halinde ise davayı reddetmelidir. Kabulü halinde nafakanın dava tarihinden itibaren kaldırılması kararı verilecektir.²⁹¹

Kişilerin evlilik akdi olmaksızın uzun süredir bir arada yaşıyor olmaları, yüzük taşımaları veya ortak ev almaları fiilen evlilik hayatı yaşadıklarını gösterir.²⁹² Tarafların dini nikahlı olmaları diğer bir ifadeyle evliliğin resmi memur yerine din görevlisi önünde gerçekleştirilmiş olması da aynı şekilde değerlendirilir.²⁹³

²⁸⁸ Oğuzman, Kemal, age, s. 166.

²⁸⁹ Özuğur, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 289; Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 175; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 55.

²⁹⁰ Bulut, Harun, age, s. 109.

²⁹¹ Özuğur, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 289; Özuğur, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, s. 1013.

²⁹² Demir, Mecit, age, s. 103; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 90; Ertürk, Erkan, age, s. 382.

²⁹³ Bulut, Harun, age, s. 108; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 854; Kaçak, Nazif, age, s. 174. “...Türk Medeni Kanunu’nun 176/3. maddesinde, yararına yoksulluk nafakası takdir edilen kadının evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması halinde mahkeme kararı ile nafakanın kaldırılacağı öngörülmüştür. Somut olayda; davalının ablası ve yeğeni olan şahıslar davacı tanığı sıfatıyla dinlenilmiş, bizzat davalının hoca nikahıyla evlendiğini kendilerine söylediğini,

2.c. Nafaka Alacaklısının Yoksulluğunun Ortadan Kalkması

Yoksulluk nafakasının mahkemedен kaldırılmasının talep edilebileceği bir değer hal ise nafaka alacaklısının yoksulluğunun ortadan kalması halidir.²⁹⁴ TMK md. 176/3'te “... nafaka, alacaklı tarafın ... yoksulluğunun ortadan kalkması ... halinde mahkeme kararıyla kaldırılır.” denilmek suretiyle bu husus düzenlenmiştir.

Yoksulluk nafakasına karar verildikten sonra, alacaklının düzenli gelir getiren işe girmiş olması, nafaka alacaklısına miras kalması, şans oyunlarından kazanç elde etmesi, kendisine bağış yapılmış olması gibi nedenlerle –gelirin kaynağı önemli değildir²⁹⁵– yoksulluğunun ortadan kalktığı ve nafakanın kaldırılması gerektiği iddiasıyla nafaka

hatta zaman zaman davalının bu kişi ile görüşmek için Antalya'ya gittiğini, o kişinin de davalının yaşadığı yere geldiğini ve para gönderdiğini beyan etmişlerdir. Davalının oğlu da annesinin imam nikahlı evli olduğunu söylediğini, Antalya'ya gittiklerinde de kendilerinin yanında bu adamla görüştüğünü beyan etmiştir. Bunlar dışında davacı tarafından davalının birlikte yaşadığı ileri sürülen şahısla çektiirdiği bir kısım fotoğraflar da delil olarak dosyaya sunulmuştur. Bir kısmı ev ortamında bir kısmı ise stüdyoda çekildiği anlaşılan fotoğraflarda davalı ile imam nikahı kıydırdığı iddia edilen şahıs arasındaki yakınlık davacı tanıklarının beyanlarını doğrular niteliktedir. Kaldı ki, tanık beyanlarının tümünden duyuma dayalı olduğu da söylenemez. O halde; davacı tarafın dayandığı delillerle davasını ispat ettiği nazara alınıp yoksulluk nafakasının da kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken delillerin hatalı değerlendirilerek istemin reddi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir...” YHGK., 22.12.2010, E. 2010/ 3-634, K. 2010/ 677, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1155.

²⁹⁴ Oğuzoğlu, H. Cahit, age, s. 131.

²⁹⁵ Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 175.

yükümlüsü tarafından dava açılabilir.²⁹⁶ Böyle bir durumda nafakanın kaldırılması için usulüne uygun bir davanın açılmış olması şarttır. Aksi halde yoksulluk ortadan kalmış olsa dahi kendiliğinden nafakaya son verilemez.²⁹⁷

Böyle bir talep söz konusu ise hâkim bu iddiaya ilişkin tanık dahil tüm delilleri toplar ve bu delilleri değerlendirir, bu durumda ispat yükü davacıdadır. Hâkim nafaka alacaklısının kazancının nafaka alacaklısının yoksulluğunu ortadan kaldırıp kaldırmadığını da araştırır.²⁹⁸ Yoksulluğun ortadan kalktığı sonucuna varırsa nafaka dava tarihinden itibaren sona erer.²⁹⁹ Yoksulluğun ortadan kalktığı ispatlanamazsa davanın reddine karar verilir.³⁰⁰ Alacaklının asgari ücret kazandığı bir işe girmiş olması nafaka bağlanmasını imkansız kılan bir durum olmadığı gibi nafakanın kaldırılması için de tek başına yeter bir hal değildir.³⁰¹

²⁹⁶ Özuğur, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 290; Demir, Mecit, age, s. 104; Özuğur, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, s. 1014; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 854; Ertürk, Erkan, age, s. 382.

²⁹⁷ Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 175; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 55; Kaçak, Nazif, age, s. 175.

“...Nafakanın yoksulluğun ortadan kalkması nedeniyle mahkemece sona erdirilebilmesi için usulüne uygun olarak açılmış bir davanın bulunması gerekir. Nafaka borçlusu olan davalı tarafından bu iddia ile açılmış bir dava bulunmamaktadır. O halde mahkemece sadece nafakanın artırılmasına karar verilmesi ile yetinilmesi gerekirken, ortada açılmış bir dava olmadan nafakanın kaldırılmasına da karar verilmiş olması doğru görülmemiştir...” Y. 3. HD., 23.03.2004, E. 2004/ 1930, K. 2004/ 2575, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1156.

²⁹⁸ Kaçak, Nazif, age, s. 173.

²⁹⁹ Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 55; Kaçak, Nazif, age, s. 174.

³⁰⁰ Özuğur, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 290; Bulut, Harun, age, s. 109; Özuğur, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, s. 1014.

³⁰¹ YHGK., 28.02.2007, E. 2007/ 3-84, K. 2007/95, Demir, Mecit, age, s. 107.

2.d. Anlaşmalı Boşanma Kararlaştırılan Nafaka Süresinin Sona Ermesi

Nafakanın sona ermesi, anlaşmalı boşanmada tarafların kararlaştırmasıyla da olabilir. Taraflar anlaşmalı boşanma esnasında yoksulluk nafakasının belli şartların oluşması halinde sona ereceğini aralarında karara bağlamış olabilir. Bu anlaşma doğrultusunda kararlaştırılan şart gerçekleştiği takdirde nafaka sona erer.³⁰² Fakat TMK 184/5 gereği yapacakları bu anlaşma hâkimin onayına bağlıdır.³⁰³ Hâkim anlaşmanın TMK 23/2'ye uygunluğunu inceler.³⁰⁴

Anlaşmalı boşanma ile kararlaştırılan yoksulluk nafakasının, TMK md. 176/3'te sayılan durumların oluşmuş olması halinde mahkemece kaldırılıp kaldırılamayacağı hususu ise tartışmalıdır. Burada Ruhi'nin de savunduğu bir görüşe göre, bu şekilde taraflar anlaşmış olsa dahi emredici hükme aykırı sözleşme kurulamayacağından (TBK md. 27)³⁰⁵ TMK 176/3'teki durumlardan biri olduğu ve de dava açıldığı takdirde nafaka kaldırılır.³⁰⁶ Özüğür'un da savunduğu diğer bir görüşe göre ise, TMK md. 176/3'teki durumların aksi taraflarca sözleşmede düzenlenmişse, diğer bir ifadeyle yukarıda açıklanan sona erme sebepleri gerçekleşse de nafakanın sona ermeyeceği eşler arasındaki

³⁰² Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 855.

³⁰³ Oğuzman, Kemal, age, s. 168.

³⁰⁴ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 851.

³⁰⁵ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu md. 27; *“Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür. Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur.”*

³⁰⁶ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 90; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 56.

sözleşmede belirtilmişse, bu durumlar gerçekleşse dahi nafaka kaldırılmaz ve açılmış olan dava reddedilir.³⁰⁷ Bu görüşün gerekçesi ise TBK md. 26³⁰⁸’da düzenlenen sözleşme serbestisi ve sözleşmeye verilen değerdir.³⁰⁹

IV. YOKSULLUK NAFAKASINDA SÜRE SORUNU

Yoksulluk nafakası ilk olarak mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinde “nafaka” başlığı altında 144. maddede düzenlenmiştir. Maddenin kanundaki düzenlenişi şu şekildedir; “Kabahatsız olan karı yahut koca, boşanma neticesi olarak büyük bir yoksulluğa düşerse, diğeri boşanmaya sebebiyet vermemiş olsa dahi kudreti ile mütenasip bir surette bir sene müddetle nafaka itasına mahkûm edilebilir.”³¹⁰ 743 sayılı Kanundaki düzenlemeye göre nafaka talep edebilecek eş kusursuz olmalıdır ve boşanma sonucunda büyük bir yoksulluğa düşmelidir. Bu durumda bir yıl için nafakaya hükmedilebilir.

Nafaka süresinin bir yıl ile sınırlı tutulması o dönem doktrinde oldukça eleştirilmiş ve nafakadan beklenen yararın nafakanın bir yılla sınırlı tutulması halinde sağlanamayacağı, İsviçre Medeni Kanununda da böyle bir sınırlamanın mevcut olmadığı

³⁰⁷ Özkan, Hasan, age, s. 751; Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 291.

³⁰⁸ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu md. 26; “*Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler.*”

³⁰⁹ Bozdağ, Gonca Gülfem, age, s. 84; Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, s. 1013.

³¹⁰ (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.743.pdf>) (Er. T.: 11.09.2020)

ifade edilmiştir.³¹¹ Bunun sonucunda 3444 sayılı Kanun'un³¹² 6. maddesi ile 144. madde 1988 yılında değiştirilmiştir. Madde başlığı “yoksulluk nafakası”, madde metni ise “Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek eş, kusuru daha ağır olmamak şartıyla geçimi için diğer eşten malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Ancak, erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için, kadının hali refahta bulunması gerekir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.” halini almıştır.³¹³ Bu haliyle 4721 sayılı TMK'daki mevcut düzenlemeye oldukça yaklaşmıştır. 2001 yılında yürürlüğe giren 4721 sayılı TMK'da madde metni büyük oranda korunmuş, sadece kadın-erkek eşitliğine aykırı olması sebebiyle kadından nafaka istenebilmesi için kadının hali refahta bulunması gerektiği koşulu kaldırılmıştır³¹⁴

Sonuç olarak, halen yürürlükte olan 4721 sayılı TMK md. 175'te yoksulluk nafakasının süresiz istenebileceğine ilişkin ifade varlığını sürdürmüştür. Bu ifade

³¹¹ Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, age, s. 450; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 1979, s. 307; Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku, s. 236; Erdem, Sabri, **Yerli-Yabancı İlmî ve Kazai İçtihatlarla Aile Hukuku (Evlenme-Boşanma-Nafaka)**, İstanbul Matbaacılık, İstanbul, 1966, s. 268; Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku Dersleri, s. 231-232; Arkan Serim, Azra, age, s. 294; Ceylan, Ebru, age, s. 115; Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 305.

³¹² 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin ve 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 49 uncu Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun

³¹³ (<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19812.pdf>) (Er. T.: 11.09.2020); Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, age, 147; Oğuzman, Kemal, age, s. 166; Okyar Karaosmanoğlu, Dilâ, age, s. 432; Camcı, Ömer, age, s. 66; Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 305; Uzun, Mine, age, s. 14; Demir, Mecit, age, s. 64; Kulaklı, Emrah, age, s. 251. (“https://en.medipol.edu.tr/Document/Galeri/Dokuman/BasinOdasi/HukukDergisi/Sayi_10_Cilt_5Guz2018.pdf#page=237”) (Er. T.: 14.09.2020)

³¹⁴ (<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss723m.htm>) (Er. T.: 11.09.2020)

güncelliğini yitirmeyen bir tartışma konusu haline gelmiştir. Uygulamada ve doktrinde çeşitli sebeplerle eleştirilmektedir. Bu tartışmalar elbette nafakanın irat olarak ödenmesi haline ilişkindir. Toptan ödenmesi halinde bu sorun gündeme gelmeyecektir.

Yoksulluk nafakası, nafaka alacaklısı tarafından süresiz talep edilebileceği gibi süreyle sınırlı olarak da talep edilebilir.³¹⁵ Belirli bir süre için yoksulluk nafakasının talep edilmesi halinde 6100 sayılı HMK madde 26’da düzenleme bulan taleple bağlılık ilkesi uyarınca mahkeme talep edilenden daha uzun süreyle yoksulluk nafakasına karar veremeyecektir.³¹⁶ Belirli süreyle verilen yoksulluk nafakası kararı kesinleştikten sonra yeniden yoksulluk nafakası talep edilmesi halinde yoksulluk nafakasına hükmedilemez zira bu karar kesin hüküm niteliğindedir.³¹⁷

³¹⁵ “...*Hak sahibi yoksulluk nafakasını süresiz isteyebileceği gibi belirli bir süreyle sınırlı olarak da isteyebilir. Hâkim bu konuda istekle bağlıdır...*” Y. 2. HD., 20.10.1995, E. 1995/ 10569, K. 1995/ 10750, Köseoğlu, Bilal/ Kocağa, Köksal, age, s. 193, Dip Not: 126.

³¹⁶ “...*Davalı iki yıl süreyle yoksulluk nafakası talep etmesine karşın istek dışına çıkılarak bu süreyle bağlı kalınmaksızın nafaka takdiri de isabetsizdir...*” Y. 2. HD., 11.05.2004, E. 2004/ 3009, K. 2004/ 6100, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 551; Çitak, Burçak, age, s. 253-254; Ceylan, Ebru, age, s. 116; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 77; Mecit, Demir, age, s. 64. “...*Davacı dava dilekçesinde, dava bittikten sonra bir yıl süreyle yoksulluk nafakası talebinde bulunmuş olduğu halde süreyle sınırlı ve geçerli olmak üzere yoksulluk nafakasına hükmetmek gerekirken istek dışına çıkılarak bu süreyle bağlı kalınmaksızın nafaka takdiri usul ve yasaya aykırı ise de; bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden hükmün bu yönde düzeltilerek onanması gerekmiştir.*” Y. 2. HD., 17.11.2009, E. 2009/ 14788, K. 2009/ 19943, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1150; Şahin, Mustafa, age, s. 88. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/788942>”) (Er. T.: 14.09.2020); Uzun, Mine, age, s. 103.

³¹⁷ Y. 2. HD., 20.10.1995, E. 1995/10569, K. 1995/ 10750, Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 845; Ertürk, Erkan, age, s. 379; Ceylan, Ebru, age, s.116; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda

Süresiz olarak yoksulluk nafakasının talep edilmesi halinde ise Yargıtay'ın mevcut ve süre gelen uygulaması sonucu hâkim sınırlı süre için yoksulluk nafakasına hükmedememektedir. Nitekim Yargıtay 2. HD. 1989 tarihinde yerel mahkemenin altı ay süreyle vermiş olduğu yoksulluk nafakası kararının bozulmasına karar vermiş ve yerel mahkemenin direnmesi üzerine YHGK özel dairenin görüşü doğrultusunda direnme kararının bozulması sonucuna ulaşmıştır.³¹⁸ Aynı şekilde Yargıtay 2. HD. 2017 yılında verdiği bir kararında da bunu açıkça ifade etmiştir; *“Davacı-karşı davalı kadın yararına aylık irat şeklinde yoksulluk nafakası takdir edilmiş, bu şekilde hükmedilen yoksulluk nafakası iki yıla sınırlandırılmıştır. Mahkeme, sınırlandırmanın gerekçesi olarak da tarafların evlilik süresi(ni), çocuklarının olmayışı(nı), bir daha birbirlerini görecekt pozisyonlarının bulunmaması(nı), kısa süren bu ikinci evlilik sebebiyle süresiz yoksulluk nafakasına karar vermenin Türk Medeni Kanununun 4. maddesine aykırı olacağı(nı), 175. maddesinde süresiz yoksulluk nafakası istenebileceğinin belirtildiği ancak istenir hükmü bulunmadığı(nı), arada çocukları olan uzun süreli evliliklerde bu hükmün uygulanması ve nafakanın süresiz olması mümkün görünmekte ise de boşandıktan sonra birbirlerini görmeyecek iki kişi arasında süresiz nafakaya karar verilmesinin adil olmayacağını göstermiştir. Yasa, yoksulluk nafakasını belirli bir süreyle*

Nafaka, s. 77; Bozdağ, Gonca Gülfem, age, s. 72; Arbek, Ömer, **Boşanmanın Mali Sonuçları**, AÜHFD, C. 54, S. 1, Aralık 2004, s. 145. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/628466>) (Er. T.: 13.09.2020); Uzun, Mine, age, s. 103.

“...Tarafların boşanmalarına dair kararda hükmedilen yoksulluk nafakası bir yıl ile sınırlı olarak verilmiş ve bu hüküm kesinleşmiştir. Bir yıllık süre dolmuş olmasına göre artık yoksulluk nafakasının artırılması talep edilemez...” Y. 2. HD., 17.10.1995, E. 1995/ 8655, K. 1995/ 10553, Köseoğlu, Bilal/ Kocağa, Köksal, age, s. 193, Dip Not: 126.

³¹⁸ Y. 2. HD., 31.03.1989, E. 1989/ 1245, K. 1989/ 3109, YHGK., 02.05.1990, 2-111/261, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 529.

sınırlandırmamış, bu nafakanın süresiz olarak istenebileceğini öngörmüştür. Amaç, boşanmadan dolayı yoksulluğa düşecek eşin, diğer eş tarafından koşulları bulunduğu sürece ekonomik yönden desteklenmesi ve asgari yaşam gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Bu bakımdan nafaka alacaklısı açıkça talep etmedikçe, yoksulluk nafakasının belirli bir süreyle sınırlandırılması yasada bulunmayan bir unsuru yasaya dahil etmek anlamına gelir. Kanunun, hâkime takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hakkaniyete göre karar verir...Kanun, yoksulluk nafakasının süresiyle ilgili hâkime herhangi bir takdir hakkı tanımamış, süresini durumun gerekleri ya da haklı sebepleri göz önünde tutarak belirlemeyi de emretmemiştir. Kanun, bu nafakanın süresiz olmasını açıkça öngördüğüne göre, takdir hakkına sığınarak nafakayı belirli bir süreyle sınırlamak kanuna açık aykırılık oluşturur. Öyleyse, aylık irat şeklinde takdir edilen yoksulluk nafakasının belirli bir süreyle sınırlandırılması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.”³¹⁹

³¹⁹ Y. 2. HD., 12.12.2017, E. 2017/ 8859, K. 2017/ 14407, Yağcı, Kürşad, **Yoksulluk Nafakasında “Süresizlik” Sorunu**, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 76, S. 1, s. 336-337, 2018. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/974822>”) (Er. T.:11.09.2020)

Benzer yönde 2012 tarihli bir karar; “*Davalı yararına aylık irat şeklinde yoksulluk nafakası takdir edilmiş, bu şekilde hükmedilen yoksulluk nafakası “dört yıla” sınırlandırılmıştır. Mahkeme sınırlandırmanın gerekçesi olarak, “süresiz olarak tayin edilmesinin hakkaniyete uygun düşmeyeceğini, tarafların yaşları da dikkate alınarak iradın dört yıla sınırlandırılmasının hak ve nesafete uygun olduğunu” göstermiştir. Yasa, yoksulluk nafakasını belirli bir süreyle sınırlandırmamış, bu nafakanın “süresiz” olarak istenebileceğini öngörmüştür. Amaç, boşanmadan dolayı yoksulluğa düşecek eşin, diğer eş tarafından koşulları bulunduğu sürece ekonomik yönden desteklenmesi ve asgari yaşam gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Bu bakımdan nafaka alacaklısı açıkça talep etmedikçe, yoksulluk nafakasının belirli bir süreyle*

Kestel Asliye Hukuk Mahkemesi³²⁰ 4721 sayılı TMK md. 175/1'deki "...süresiz olarak..." ibaresinin Anayasa'nın 2. (Cumhuriyet'in nitelikleri), 10. (kanun önünde eşitlik) ve 41. (ailenin korunması ve çocuk hakları) maddelerine aykırı olduğu savıyla iptali için AYM'ye başvurmuştur.³²¹ Başvuru kararında gerekçe olarak; nafakaya hangi hallerde hükmedileceğinin ve nafakanın hangi hallerde kaldırılmasının talep edilebileceğinin ayrıntılı olarak açıklanmamış oluşu, ispat güçlüğü, mahremiyet düşüncesi, hâkimin düşünce yapısı gibi sebeplerle kusur tespitinin isabetli yapılamayabileceği ve sağlam bir gerekçe olmaksızın karar verilen nafakanın sürekliliğinin adalet hissi ile bağdaşmayacağı, ömür boyu süren mali yükümlülüğün boşanan eşleri birbirine sürekli bağımlı kılarak boşanan eşlerin yeniden evlenmesini engelleyici mahiyette oluşu ve nafaka alacaklısını tembelliğe sürükleyeceği, ömür boyu sürecek nafaka korkusunun kişileri sorunlu evlilikleri sürdürmeye zorlayacağı, aynı zamanda İİK md. 344/1 gereği kişilerin özgürlüğünü kısıtlayıcı nitelikte oluşu gösterilmiştir.

AYM kararında; yoksulluk nafakasının 4721 sayılı TMK md. 176'te sayılan koşulların gerçekleşmesi halinde kaldırılacağı, tüm durumlarda ölünceye dek nafaka

sınırlandırması yasada bulunmayan bir unsuru yasaya dahil etmek anlamına gelir. ... (TMK md. 4)... Kanun, yoksulluk nafakasının süresiyle ilgili hâkime herhangi bir takdir hakkı tanımamış, süresini durumun gerekleri ya da haklı sebepleri göz önünde tutarak belirlemeyi de emretmemiştir. Kanun, bu nafakanın "süresiz" olmasını açıkça öngördüğüne göre, takdir hakkına sığınarak nafakayı belirli bir süreyle sınırlamak kanuna açık aykırılık oluşturur." Y. 2. HD., 11.07.2012, E. 2012/ 14283, K. 2012/ 19487, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1151.

³²⁰ Aile Mahkemesi Sıfatıyla

³²¹ AYM., 17.05.2012, E. 2011/136, K. 2012/ 72; RG, T. 26.06.2012, S. 28335.

("https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120626-25.htm") (Er. T.: 13.09.2020)

ödenmesi anlamını içermediği ifade edilmiş, “*süresiz olarak*” ibaresinin bulunmasının hedefinin boşanma yüzünden yoksulluk yaşayacak tarafın mali açıdan desteklenmesi ve minimum hayat ihtiyaçlarının sağlanması olduğu ve evlilik birliğindeki dayanışma ve yardımlaşma sorumluluğunun birliğin sonlanmasından sonra da kısmi olarak devamı niteliğindeki yoksulluk nafakasının özünde ahlaki ve sosyal dayanışma düşüncesinin yer aldığı belirtilmiştir. Bunun sonucunda mevcut nafaka yükümlülüğünün sosyal devlet ilkesinin gereği olduğu, Anayasa’nın 2. maddesine aykırılık taşımadığı, 10. ve 41. madde ile ise ilgisinin bulunmadığı bu sebeple istemin reddinin gerektiği ifade edilmiş ve itiraz oyçokluğuyla reddedilmiştir.

Bir üye tarafından yazılan karşı oyda özetle; yoksulluk nafakasının süresiz oluşunun Anayasa madde 2’de düzenlenen “sosyal devlet” ilkesine aykırı olduğunu, boşanan eşlerin arasında hukuki ilişkinin bitmiş olmasına rağmen sorumluluklarının ömür boyu devam etmesinin insafli ve hakkaniyete uygun olmadığını ve eşlerin nafakanın artırılması, azaltılması, kaldırılması koşullarının oluşup oluşmadığını denetlemek için birbirlerinin özel hayatlarına müdahale edeceğini, bu sebeplerle itiraz istemine konu kuralın iptalinin gerektiğini ve çoğunluk görüşüne katılmadığını ifade etmiştir. 2015 yılında aynı ifadenin bu sefer Anayasa madde 17’ye³²² aykırı olduğu savıyla dava açılmış fakat Anayasa md. 152/4’te düzenlenen “on yıl yasağı” sebebiyle başvuru reddedilmiştir.³²³

ARBEK’e göre; ömür boyu süren nafaka yükümlülüğü insafli olmadığı gibi hakkaniyete de aykırıdır. Zamanaşımı ile hak düşürücü sürelerin kabul edildiği hukuk sisteminde yoksulluk nafakasının mülkiyet hakkı gibi sürekli kılınması anlaşılır değildir. Ayrıca yoksulluk nafakasının sürekliliği boşanan eşlerin ilişkilerinin de sürekli hale

³²² Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi ve Manevi Varlığı

³²³ Okyar Karaosmanoğlu, Dilâ, age, s. 433.

gelmesine ve yoksulluk nafakasının kaldırılması şartlarının oluşup oluşmadığını öğrenmek amacıyla birbirlerinin özel hayatlarına müdahale etmelerine sebep olmaktadır. Bununla birlikte, yoksulluğun sorumluluğunun ömür boyu boşanan eşlerden birisine yüklenmesi hakkaniyete ve mantığa uygun olmadığı gibi yoksulluk nafakası alacaklısını da tembelliğe sevk edebilir. ARBEK'e göre kanun koyucu tarafından yoksulluk nafakası alacaklısının çalışmak yerine yoksulluk nafakası ile geçimini sağlaması ve kasıtlı olarak ihtiyaç halinde bulunmayı sürdürmesi halinin kanunda düzenlenmemiş olması bir eksikliktir.³²⁴

RUHİ'ye göre; yoksulluk nafakasının süresiz olarak düzenlenmesi adaletli değildir. Nafakanın süresi, hâkimin takdirine ve evli kalınan süreye bağlı olarak bir yıl ile üç yıl arasında sınırlandırılmalıdır. Diğer durumda, evlilik sona ermesine rağmen boşanan eşler arasındaki sun'i bağın sürmesi ve yeniden evlenen eşin eski eşe nafaka ödemeye devam ediyor olması hoş olmayan görüntülere sebebiyet vermektedir.³²⁵

GENÇCAN'a göre; yoksulluk nafakası sınırlı süre ile verilmelidir. Süresiz dayanışma ve yardımlaşma yükümlülüğü, insanın doğasına ve yaşamın gerçeklerine uygun değildir. Ömür boyu süren yoksulluk nafakası yeniden evlenen eşi âdeta iki eşli hale getirmektedir. Yoksul kişileri korumak ve gözetmek yoksulluk nafakası yükümlüsünün değil, öncelikle Devlet'in görevidir.³²⁶

PARLAK BÖRÜ'ye göre; yoksulluk nafakasının ne kadar süre boyunca ödenmesinin yerinde olacağının belirlenmesi, tarafların durumu, somut olayın özellikleri ve hakkaniyet çerçevesinde değerlendirme yapılmasını gerektiren bir durumdur. Ancak

³²⁴ Arbek, Ömer, age, s. 145-146; Uzun, Mine, age, s. 99.

³²⁵ Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 46; Demir, Mecit, age, s. 65; Uzun, Mine, age, s. 100.

³²⁶ Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1152.

hâkimin takdir yetkisinin kullanılması ile tüm ölçütlerin hepsi bir arada göz önünde tutularak bir değerlendirme yapılması mümkün olur.³²⁷

3444 sayılı Değişiklik Kanunu'nun 6. maddesinin gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, yoksulluk nafakasının süresiz olarak düzenlenmesinde eski İsviçre Medeni Kanunu md. 152 (ZGB Art. 152)³²⁸ esas alınmıştır.³²⁹ Nitekim 26.06.1998 tarihinde düzenlenen, 01.01.2000 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikten sonra ZGB Art. 125'te evlilikten sonraki nafaka yükümlülüğüne ilişkin ölçütler belirlenmiş ve hâkimin nafakaya hükmedip hükmetmeyeceğine, hükmedecek ise süresini ve miktarını belirlemesinde dikkate alacağı ölçütler ZGB Art. 125/II'de sekiz bentte düzenlenmiştir. Bunlar sırasıyla;

“ 1. Evlilik süresince eşlerin yükümlülükleri paylaşımı, 2. Evlilik süresi, 3. Evlilik süresindeki yaşam standardı, 4. Eşlerin yaşı ve sağlık durumu, 5. Eşlerin gelirleri ve malvarlıkları, 6. Müşterek çocukların bakımının kapsamı ve süresi, 7. Eşlerin mesleki

³²⁷ Parlak Börü, Şafak, **Süre Sarmalında Yoksulluk Nafakası**, AÜHF Hukukun Güncel Sorunları Sempozyumu-II Bildiri Özetleri Kitabı, Ankara, 2019, s. 7. (<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/69393/967.pdf?sequence=1&isAllowed=y>) (Er. T.: 09.08.2021)

³²⁸ (“https://archive.org/stream/cu31924071237147/cu31924071237147_djvu.txt”) (Er. T.: 14.09.2020)

³²⁹ 3444 sayılı Değişiklik Kanunu md. 6 gerekçesi; “Mevcut metindeki kusursuz eşin boşanma davası neticesinde yoksulluğa düşmesi halinde diğerinin ona bir sene süre ile nafaka ödemeye mahkum edileceği hükmü değiştirilerek bir yıllık kaydın adalete uygun düşmediği nazara alınıp kaynak İsviçre Medeni Kanunu'nun 152. maddesine uygun olarak süresiz nafaka mecburiyeti esası kabul edilmiştir.” Kulaklı, Emrah, age, s. 253, Dip Not: 57. (https://en.medipol.edu.tr/Document/Galeri/Dokuman/BasinOdasi/HukukDergisi/Sayi_10_Cilt_5Guz2018.pdf#page=237) (Er. T.: 14.09.2020)

*eğitim ve kariyer beklentileri ile çalışma hayatına yeniden uyum sağlamalarının muhtemel maliyeti, 8. Federal yaşlılık beklentisi, hayatta kalanın sigorta hakları ve emeklilik primi gelirleri dahil olmak üzere, mesleki veya diğer özel ya da devlet emeklilik gelirleri” şeklindedir.*³³⁰

Alman Medeni Kanunu’nda ise (Bürgerliches Gesetzbuch) BGB § 1569’a göre her eş kendi geçiminden sorumludur. Nafakaya hükmedilebilecek istisnai haller BGB § 1570 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Bunlar ortak çocuğun bakımı, nafaka talep eden eşin yaşı sebebiyle bakımı, nafaka talep eden eşin engelli veyahut hasta olması sebebiyle bakımı ve de nafaka talep eden eşin iş bulamaması gibi büyük ekonomik sıkıntı yaratan hallerdir.³³¹

Hollanda hukukunda ise yoksulluk nafakası için bir üst sınır belirlenmiştir. Hâkimin takdir hakkı belirli bir süreyle sınırlandırılmıştır. Burgerlijke Wetboek (BW) Art. 157’deki düzenlemeye göre, hâkimin takdir edeceği yoksulluk nafakasının süresi 12 yılı aşamaz. Evliliğin 5 yıldan az sürdüğü ve ortak çocuğun olmadığı hallerde ise bu süre

³³⁰ (“<https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19070042/index.html>”) (Er. T.: 14.09.2020); Kulaklı, Emrah, age, s. 255. (“https://en.medipol.edu.tr/Document/Galeri/Dokuman/BasinOdasi/HukukDergisi/Sayi_10_Cilt_5Guz2018.pdf#page=237”) (Er. T.: 14.09.2020); Yağcı, Kürşad, age, s. 327. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/974822>”) (Er. T.: 14.09.2020); Şahin, Mustafa, age, s. 92. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/788942>”) (Er. T.: 15.09.2020)

³³¹ (“<http://www.fd.ulisboa.pt/wp-content/uploads/2014/12/Codigo-Civil-Alemao-BGB-German-Civil-Code-BGB-english-version.pdf>”) (Er. T.: 14.09.2020); Yağcı, Kürşad, age, s. 329. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/974822>”) (Er. T.: 14.09.2020)

5 yılla sınırlıdır. Ancak talep sonucunda hâkim gerekli görmesi halinde bu süreyi uzatabilir.³³²

Yoksulluk nafakasına üst sınır getiren bir diğer ülke ise Belçika'dır. Belçika Medeni Kanunu'na göre (Bel. ZGB Art. 301, §4), yoksulluk nafakasının üst sınır evlilik süresi kadardır. Yoksulluk nafakası evli kalınan süresinden daha uzun süreli olamaz. Ancak nafaka alacaklısının talebi ve nafakanın kendi iradesinden bağımsız şekilde kendisini yoksulluktan kurtaramadığını ispat ettiği olağanüstü hallerde hâkim evlilik süresinden daha uzun süreli nafakaya hükmedebilmektedir.³³³

Görüldüğü üzere ülkemizle benzerlik taşıyan³³⁴ çağdaş hukuk sistemlerinde bizdeki uygulamanın aksine yoksulluk nafakasının süresini hâkim takdir etmekte ve somut olayın özelliklerine göre belirli süreli nafakaya hükmedebilmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin red kararında da yoksulluk nafakasının süresiz olarak düzenlenmiş olmasına ilişkin değerlendirme yapılmak yerine nafakaya her durumda süresiz hükmedilmediği nafakanın kaldırılması koşullarının somut olayda mevcut olabileceği

³³² ("<http://www.dutchcivillaw.com/civilcodebook01.htm>") (Er. T.: 14.09.2020); Kulaklı, Emrah, age, s. 260-261.

("(https://en.medipol.edu.tr/Document/Galeri/Dokuman/BasinOdasi/HukukDergisi/Sayi_10_Cilt_5Guz2018.pdf#page=237") (Er. T.: 14.09.2020)

³³³ Yağcı, Kürşad, age, s. 330. ("<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/974822>") (Er. T.: 14.09.2020); Kulaklı, Emrah, age, s. 260. ("https://en.medipol.edu.tr/Document/Galeri/Dokuman/BasinOdasi/HukukDergisi/Sayi_10_Cilt_5Guz2018.pdf#page=237") (Er. T.: 14.09.2020).

³³⁴ Kulaklı, Emrah, age, s. 256. ("https://en.medipol.edu.tr/Document/Galeri/Dokuman/BasinOdasi/HukukDergisi/Sayi_10_Cilt_5Guz2018.pdf#page=237") (Er. T.: 15.09.2020)

söylenmekle yetinilmiştir.³³⁵ Bir an için nafakanın kaldırılması koşullarının nafaka yükümlüsü lehine gerçekleşmediği bir durum düşünüldüğünde ömür boyu nafaka ödenecek olması sonucu kaçınılmaz olacaktır. Yoksulluk halinin her durumda boşanılan eşe yüklenecek ömür boyu nafaka ile giderilmeye çalışılması hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurmaya oldukça müsaittir. Her somut olay kendi içinde değerlendirilmeli ve somut olaya uygun adalet tesis edilmelidir. Bu da ancak hâkimin takdir hakkı ile mümkün olacaktır. Hâkime yol gösterici kriterlerin belirlenmesi ise uygulamada birliği kolaylaştıracaktır.

³³⁵ Demir, Mecit, age, s. 67; Yağcı, Kürşad, age, s. 334.

(“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/974822>”) (Er. T.: 15.09.2020)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFAKASINDA USUL HÜKÜMLERİ

I. YOKSULLUK NAFAKASI DAVASININ TARAFLARI

Yoksulluk nafakası davasında davacı taraf, boşanma sonucu yoksulluğa düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalan ve kusursuz olan veyahut kusuru daha ağır olmayan eştir. Davalı taraf ise, aleyhine yoksulluk nafakası davası açılan diğer eştir.³³⁶ 743 sayılı TMK madde 144'deki “*Ancak, erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için, kadının hâli refahta bulunması gerekir.*” düzenlemesi kadın-erkek eşitliği ilkesine aykırılık taşıdığı için 4721 sayılı TMK'da muhafaza edilmemiştir.³³⁷ Bu durumda herhangi ekonomik refah şartı aranmaksızın davalı taraf, kadın eş veya erkek eş olabilir.

Yoksulluk nafakası şahsa bağlı bir haktır. 6100 sayılı HMK'nın 51. maddesi gereği, dava ehliyeti fiil ehliyetine göre belirlenir. Diğer bir ifadeyle, fiil ehliyeti bulunan kişiler dava ehliyetine de sahiptir. Fiil ehliyeti sahibi eş, yoksulluk nafakası davasını bizzat yetkili ve görevli mahkeme başvurmak suretiyle açabilir. Aynı zamanda davasını vekil vasıtasıyla da açıp takip edebilir.³³⁸

4721 sayılı TMK md. 10'da fiil ehliyetinin koşulu olarak ayırt etme gücüne sahip olma belirtilmiştir. Bu durumda ayırt etme gücüne sahip olmayan ve boşanma sonucu

³³⁶ Demir, Mecit, age, s. 113.

³³⁷ Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1178.

³³⁸ Mecit, Demir, age, s. 113; Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 92; Bozdağ, Gonca Gülfem, age, s. 86.

yoksulluğa düşme tehlikesi olan eşin durumu ne olacaktır? Ayırt etme gücüne sahip olmayanların haklarının korunabilmesi ve adil olmayan sonuçların önüne geçilebilmesi maksadıyla bazı şahsi haklar temsil yoluyla kullanılabilir. Söz konusu durumda yoksulluk nafakası davası ayırt etme gücüne sahip olmayan eşin kanuni temsilcisi tarafından açılıp takip edilebilecektir.³³⁹

II. YOKSULLUK NAFAKASINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

4787 sayılı Kanun'un³⁴⁰ 4. maddesinde aile mahkemelerinde görülecek dava ve işler sayılmıştır. Bunlardan ilki aile hukukundan doğan dava ve işlerdir. Bu düzenlemeye göre, aile hukukundan kaynaklanan dava ve işlerde aile mahkemesi görevlidir. Nafaka davaları da 4721 sayılı TMK-İkinci Kitap-Aile Hukuku'nda düzenlenmiş olup aile hukukundan kaynaklanan dava ve işlerindendir. Bu sebeple aile mahkemelerinin görev alanına girmektedir. Boşanma davasıyla beraber veyahut boşanma kararı kesinleştikten sonra bağımsız olarak açılan yoksulluk nafakası davaları aile mahkemelerinde görülür.³⁴¹ Aile mahkemelerinin bulunmadığı yerlerde ise yoksulluk nafakası davalarına Hâkim ve Savcılar Kurulu'nun belirlediği asliye hukuk mahkemesi tarafından aile mahkemesi sıfatıyla bakılır.³⁴²

³³⁹ Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 56.

³⁴⁰ Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun

³⁴¹ Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 179; Uzun, Mine, age, s. 86-87; Ceylan, Ebru, age, s. 124; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 57; Demir, Mecit, age, s. 119.

³⁴² Özuğur, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 294; Arkan Serim, Azra, age, s. 299; Oy, Osman, age, s. 12; Bulut, Harun, age, s. 109; Demir, Mecit, age, s. 119.

“...Dava boşanma hükmünün kesinleşmesinden sonra açılan Türk Medeni Kanunu'nun 174 ve 175. maddelerine dayalı maddi, manevi tazminat ve yoksulluk nafakası isteğine ilişkindir. Görev

4721 sayılı TMK madde 177’de boşanma kararından sonra açılan yoksulluk nafakası davalarında yetkili mahkeme, genel yetki kuralının istisnası olarak, alacaklının yerleşim yeri mahkemesi olarak öngörülmüştür.³⁴³ Bu düzenlemeyle nafaka alacaklısının mali durumu göz önünde bulundurularak davalının yerleşim yerine gitme zorunluluğu ortadan kaldırılmıştır.³⁴⁴ Fakat belirtilmelidir ki, bu düzenleme özel yetki olmakla birlikte

kamu düzenine ilişkindir. Mahkemece yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınması gerekir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun’un 4. maddesi; 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (TMK md. 118-395) kaynaklanan bütün davaların aile mahkemesinde bakılacağını hükme bağlamıştır. Şu hâlde aile mahkemesi kurulmayan yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’na belirlenen asliye hukuk mahkemelerinde davanın aile mahkemesi sıfatı ile görülüp karara bağlanması gerekir. (HGK. 16.11.2005 tarih ve 2/673-617 sayılı kararı) Bu açıklama karşısında; davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakılması gerekirken, bu husus düşünülmeden asliye hukuk mahkemesi olarak yargılamaya devam edilip yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” Y. 2. HD., 09.03.2009, E. 2008/ 9935, K. 2009/ 4226, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1177-1178.

³⁴³ “...TMK’nın 177. Maddesine göre; ‘Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.’ O halde, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesinde açılan davada yetki itirazının reddi gerekirken kabulü ile yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.” Y. 3. HD., 02.06.2005, E. 2005/ 6015, K. 2005/ 6124, Yavuz, Nihat, age, s. 299.

³⁴⁴ Demir, Mecit, age, s. 120; Özuğur, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 294; Uzun, Mine, age, s. 89; Çitak, Burçak, age, s. 254; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 57.

“...Davalı Orhaneli ilçesi nüfusuna kayıtlıdır yerleşim yerini Bursa iline naklettiğini kanıtlayamamıştır. Boşanma davalarından sonra açılacak nafaka davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir. (TMK md. 177) Davalının yetki itirazında gösterdiği yetkili mahkemesi doğru değildir. (HUMK md. 23) Yetki ile itirazın reddi gerekirken

kesin yetki değildir. Davacının 6100 sayılı HMK madde 6’da düzenlenen genel yetkili mahkemede yani davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açma hakkı saklıdır.

Boşanma davası devam ederken ileri sürülen yoksulluk nafakası talepleri ise boşanma davasına bakan mahkeme tarafından incelenir ve karara bağlanır. Bu durumda boşanma davasını gören mahkeme, dava sırasında ileri sürülen yoksulluk nafakası talebini de incelemeye yetkilidir. TMK md. 168’de boşanma davalarında yetkili olan mahkemeler düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre; “*Boşanma veya ayrılık davalarında, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesi yetkili mahkemedir.*”³⁴⁵ Dolayısıyla yoksulluk nafakası davasında da yetkili mahkemedir.

III. ZAMANAŞIMI

4721 sayılı TMK’nın “zamanaşımı” başlıklı 178. maddesi şu şekildedir; “*Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.*” Bu düzenlemeye göre, boşanma davasının kesinleşmesinin itibaren en geç bir yıl içinde yoksulluk nafakası talep edilebilecektir. Bir yılın geçirilmiş olması halinde açılan yoksulluk nafakası davasında zamanaşımı def’i ileri sürülebilir.³⁴⁶ Zamanaşımı, hak düşürücü süreden farklı olarak, aile mahkemesi hâkimi tarafından re’sen göz önünde bulundurulmaz. Taraflarca ileri

kabulü ve yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.” Y. 2. HD., 18.02.2002, E. 2002/ 1181, K. 2002/ 2172, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1178.

³⁴⁵ Uzun, Mine, age, s. 88; Oy, Osman, age, s. 13; Bulut, Harun, age, s. 109; Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 57.

³⁴⁶ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 2015, s. 856; Arkan Serim, Azra, sge, s. 298; Bulut, Harun, age, s. 110; Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 309.

sürülmesi gerekmektedir.³⁴⁷ Bu durum, 6098 sayılı TBK'nın 161. Maddesinde *“Zamanaşımı ileri sürülmedikçe, hâkim bunu kendiliğinden göz önünü alamaz.”* denilmek suretiyle açıkça düzenlenmiştir.

4721 sayılı TMK'nın 178. maddesi ile boşanma davası kesinleştikten bir yıl sonra boşanan eşlerin arasındaki dava açılması ihtimalinin ve bunun yarattığı belirsizliğin ortadan kalkması hedeflenmiştir. Aynı zamanda boşanan eşlerin uzun zaman sonra karşı karşıya gelmelerinin, bunun sonucunda olumsuz olaylar yaşanmasının da önüne geçilmek istenmiştir.³⁴⁸ Nafakanın artırılması, azaltılması davalarında ise herhangi bir zamanaşımı

³⁴⁷ Uzun, Mine, age, s. 92; Oy, Osman, age, s. 12; Demir, Mecit, age, s. 118; Kaçak, Nazif, age, s. 176; Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, s. 1017.

“...Dava, boşanma kararının kesinleşmesinden sonra açılan, boşanma sebebiyle maddi ve manevi tazminat (TMK md. 174/1-2) ve yoksulluk nafakası (TMK md. 175) isteğine ilişkindir. Zamanaşımı, def'i olarak dermeyan edilmesi halinde nazara alınır. Dermeyan edilmediği surette hâkim, zamanaşımını kendiliğinden nazara alamaz. (TBK md. 161) Davalının, zamanaşımı def'i bulunmamaktadır. Bu yön gözetilmeden, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.”

Y. 2. HD., 21.02.2008, E. 2007/ 21667, K. 2008/ 2029, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1187.

“...Davanın açılması; 743 sayılı Yasada bir süreye tabi tutulmamıştır. 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 178. maddesinde ise 1 yıllık 'zamanaşımı' süresi öngörülmüştür. Maddeye göre, evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Somut olayda, davalı zamanaşımı itirazında bulunmamıştır. Bu durum karşısında işin esasına girilerek davaya bakılması gerekirken yanılığlı değerlendirme ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.” Y. 3. HD., 24.11.2005, E. 2004/ 13171, K. 2005/ 12550, Yavuz, Nihat, age, s. 278.

³⁴⁸ Uzun, Mine, age, s. 91; Arkan Serim, Azra, age, s. 298; Ceylan, Ebru, age, s. 125; Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, age, s. 310; Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 179; Özüğür,

süresi belirlenmemiştir. Diğer bir ifadeyle, 4721 sayılı TMK'nın 178. Maddesi nafakanın artırılması, azaltılması davaları için geçerli değildir.³⁴⁹ Bunun sebebi irat şekilde ödenen nafakanın koşullara göre artırılması veya azaltılması talebinin ancak koşullar oluştuğunda ileri sürülebilecek nitelikte olmasıdır. Bu davalar herhangi bir zamanaşımı söz konusu olmaksızın her zaman açılabilir.

İlama bağlanmış nafaka alacaklarında ise durum farklıdır. 2004 sayılı İİK'nın 39. maddesi gereği ilama dayalı nafaka alacakları on yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır.³⁵⁰

IV. HÜKMÜN İCRASI

HMK madde 350'nin 2. fıkrasına göre aile hukukuna ilişkin kararların yerine getirilebilmesi öncelikle kararın kesinleşmesine bağlıdır. Kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez. Bu sebeple boşanmanın eki niteliğinde olan yoksulluk nafakası da diğer bir deyişle boşanma davası devam ederken talep edilen ve karara bağlanan yoksulluk nafakası da karar kesinleşmedikçe yerine getirilemez. Buna ilişkin Yargıtay'ın verdiği kararında bu husus şu şekilde belirtilmiştir; “...boşanmanın eki olan nafaka ve

Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, s. 1017; Şanver, Şerafettin, **Boşanma Davaları El Kitabı**, Bilge Yayınevi, Ankara, Şubat 2009, s. 233; Demir, Sevgi, **Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Alanında 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler**, Kartal Yayınevi, Ankara, 2004, s. 47; Yıldırım, Abdülkerim, Türk Aile Hukuku, s. 92.

³⁴⁹ Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 294; Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, s. 180; Bulut, Harun, age, s. 110. Demir, Mecit, age, s. 119; Oy, Osman, age, s. 12; Kaçak, Nazif, age, s. 176.

³⁵⁰ Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, s. 1018.

*tazminatlar boşanma hükmü kesinleşmeden icra takibine konu edilemeyeceğinden; davalının icranın geri bırakılması talebi incelenmemiştir...*³⁵¹

Boşanma davasından ayrıca açılmış olan yoksulluk nafakası davasında karar verilen nafakanın icrası için ise kesinleşme şartı aranmamaktadır. 6100 sayılı HMK 350/1’de nafaka kararlarında icranın geri bırakılmasına karar verilemez, denilmektedir. Bu durumda nafaka kararı derhal icra edilecektir. Nafakaya ilişkin hükmün temyiz edilmesi icrayı ertelemeyiz.³⁵²

Kanun, nafakanın ödenmemesi haline ilişkin düzenlemeler yaparak nafaka alacaklısının alacağını garanti altına almak istemiştir. Alacaklının mahkeme ilamını icra takibine koyması, takip hukukuna ilişkin prosedürlerin tamamlanması ve nafaka borçlusunun borcu ödememesi halinde alacaklı borçlu aleyhine haczini tatbik ettirebilir.

³⁵¹ Y. 2. HD., 10.09.2012, E. 2012/ 3910, K. 2012/ 20665, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1194.

³⁵² Uzun, Mine, age, s. 103.

“...HUMK 443/4 maddesi gereğince aile ve şahsın hukuku ile ilgili hükümler kesinleşmedikçe takibe konu edilemez. Ayrıca, boşanma kararının ‘eklentisi’ olan yoksulluk ve iştirak nafakası da aynı kurallara tabi olup kararın kesinleşmesinden sonra takibe konu edilebilir. (HGK’nın 28.02.2001 tarih ve 2001/ 12-206 E. 2001/ 217 K.) Somut olayda taraflar arasında daha önce boşanmaya karar verildiği, takip dayanağı ilamda açıklanmıştır. Yoksulluk ve iştirak nafakası boşanma ilamının kesinleşmesinden sonra hüküm ifade eder. Bu durumda mahkemeye boşanma ilamının kesinleşip kesinleşmediği araştırılmalıdır. Boşanma davasının kesinleştiğinin belirlenmesi halinde, bu davadan müstakil olarak verilen nafaka kararının HUMK md. 443/3 maddesi gereğince kesinleşmeden takibe konulabileceği düşünüülerek itiraz reddedilmelidir, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir...” Y. 12. HD., 28.03.2005, E. 2005/ 2921, K. 2005/ 6494, Kaçak, Nazif, age, s. 176-177.

İİK'nın 344. maddesinde “*Nafakaya İlişkin Kararlara Uymayanların Cezası*” düzenlenmiştir. Buna göre, alacaklının şikâyeti sonucu nafakaya ilişkin kararın gereğini yapmayan borçlu aleyhine üç aya kadar tazyik hapsine hükmedilir. Bunun için mahkemece hükmedilmiş bir nafaka kararı olmalıdır, bu karar icra takibine koyulmuş, icra takibi kesinleşmiş ve icra emri borçlunun kendisine usulünce tebliğ edilmiş, buna rağmen tebliğden itibaren en az bir aydır ödenmemiş olmalıdır. Ayrıca İİK md. 344/2 gereği, nafakanın kaldırılması veya azaltılması talebiyle borçlu tarafından dava açılmamış olmalıdır. Bu durumda tazyik hapsinin uygulanması dava sonucuna bırakılacaktır.³⁵³ Nafaka borcunun yerine getirilmesi halinde tazyik hapsine son verilir ve borçlu tahliye edilir.

V. FAİZ

Nafakanın ortak özelliklerinde de anlatıldığı gibi, nafakaya faiz yürütülebilmesi muayyen ve muaccel nafaka alacağı olmasına bağlıdır. Bu nedenle dava tarihinde henüz muayyen ve muaccel olmayan nafaka alacağına dava tarihinden itibaren faiz yürütülemez. Keza nafaka hükmü inşai mahiyettedir.³⁵⁴ Yoksulluk nafakasının muaccel

³⁵³ Uyar, Talih, **Takip Hukukunda “Nafaka Borcunu Ödememe Suçu” (İİK Madde 344)**, TBB Dergisi, S. 90, 2010. (“<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-90-651>”) (Er. T.: 24.07.2020); Oy, Osman, age, s. 14; Demir, Mecit, age, s. 33; Uzun, Mine, age, s. 106.

³⁵⁴ Demir, Mecit, age, s. 124; Kaçak, Nazif, age, s. 160; Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, s. 1019.

“...Yoksulluk ve iştirak nafakalarına faiz ancak işlemiş ve muaccel hale gelmiş nafakalar yönünden yürütülebilir. Bu yön gözetilmeden yoksulluk ve iştirak nafakasına hükmün kesinleşmesi tarihinden itibaren faiz hükmedilmesi doğru değildir. Ne var ki bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden hükmün bu yönden düzeltilerek onanması

olduğu ve borçlunun temerrüdü düşürüldüğü andan itibaren talep olması durumunda faiz yürütülmesi mümkündür.³⁵⁵ Nafaka artırım davalarında da faizin talep edilmiş olması şartıyla karar tarihinden itibaren faiz yürütülebilecektir.³⁵⁶

gerekmıştır.” Y. 2. HD., 22.11.2004, E. 2004/ 12464, K. 2004/ 13550, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1176.

“...İşlemiş ve muaccel hale gelmiş nafaka olmadıkça, nafakalara faiz yürütülemez. Yoksulluk nafakasına kararın kesinleşme tarihinden itibaren faiz yürütülmesi usul ve yasaya aykırı oluş bozmayı gerektirmiştir...” Y. 2. HD., 08.06.2005, E. 2005/ 6390, K. 2005/ 8876, Ergün, Zafer, age, s. 1253.

³⁵⁵ Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 296; Ceylan, Ebru, age, s. 119; Bulut, Harun, age, s. 374.

“...İşlemiş ve muaccel hale gelmiş nafaka bulunmadıkça faize hükmedilemez. Kaldı ki davalı-davacı kadının nafakalara faiz istemi de yoktur. Talep aşılarak velayeti anneye bırakılan küçükler için nafakaya faiz yürütülmesi doğru olmamıştır. (HUMK md. 74)” Y. 2. HD., 12.01.2005, E. 2004/ 15162, K. 2005/ 265, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 555.

³⁵⁶ Demir, Mecit, age, s. 124.

“...Dava dilekçesinde faiz talebinde bulunulduğuna göre; hükmedilen (artırılan) nafaka bedeli için karar tarihinden itibaren faiz yürütülmesi gerekirken, faiz talebiyle ilgili bir hüküm kurulmamış olması doğru değilse de bu hususun gözetilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden bu yöne ilişkin temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün ikinci bendine ‘birikmiş nafaka alacağı için karar tarihinden itibaren yasal faiz yürütülmesine’ ifadesinin eklenmesi suretiyle hükmün düzeltilmesine ve düzeltilmiş bu şekliyle onanmasına, 01.11.2004 günü oybirliğiyle karar verildi.” Y. 3. HD., 01.11.2004, E. 2004/ 11566, K. 2004/ 11941, Kaçak, Nazif, age, s. 214.

VI. İSPAT YÜKÜ

İspat yüküne ilişkin genel düzenleme 4721 sayılı TMK madde 6 ila 6100 sayılı HMK madde 190'da "*ispat yükü*" başlığı altında yapılmıştır. Bu düzenlemelere göre, kanunda aksi düzenleme mevcut olmadıkça, taraflar hakkını dayandırdığı olguların mevcudiyetini ispat etmekle mükelleftir. Yoksulluk nafakası talebinin ispatına dair bu düzenlemenin aksine bir hüküm mevcut değildir. Bu nedenle yoksulluk nafakası talep eden eşin içinde bulunduğu yoksulluk halini ispatlaması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, yoksulluk nafakası talep eden eş, şayet nafakayı boşanma davası devam ederken talep etmişse, boşanma hükmünün kesinleşmesiyle yoksulluğa düşeceğini; boşanma kararı kesinleşmesinden sonra bağımsız bir davayla talep etmişse, boşanma kararının kesinleşmesi ile yoksulluğa düştüğünü ispat etmelidir. İspat için her türlü delilden yararlanılabilir.³⁵⁷

Kendisinden nafaka talep edilen eş, yoksulluk nafakası ödeyecek mali gücünün olmadığını veyahut nafaka talep eden eşin kusurunun daha ağır olduğunu iddia ediyorsa iddiasını ispatlamalıdır.³⁵⁸ Eğer nafaka yükümlüsü eş, yoksulluk nafakası talep eden eşin boşanmanın kesinleşmesi nedeniyle yoksulluğa düşmeyeceğini iddia ediyorsa bunu da ispat etmesi gerekmektedir. Aile hâkimi de uzmanların yardımıyla bu iddialara ilişkin gerekli araştırmaları yapar. Hâkim nafaka talep eden eşin çalışıp çalışmadığını,

³⁵⁷ Demir, Mecit, age, s. 114.

"...Yoksulluk nafakasına hükmedebilmek için, boşanma yüzünden yoksulluğa düştüğünün ispatı gerekir. Yoksulluk nafakası, boşanma davasında ve bu davanın kesinleşmesinden sonra açılmış ise bu halde boşanma davasının kesinleştiği tarihte yoksulluğa düşüp düşmeyeceğinin araştırılması gerekir..." Y. 2. HD., 01.04.1993, E. 1993/ 2422, K. 1993/ 3152, Kaçak, Nazif, age, s. 216.

³⁵⁸ Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka, s. 93; Kaçak, Nazif, age, s. 160.

çalışıyorsa sigortalı olup olmadığını, ne kadar ücret aldığını ve bunun düzenli olup olmadığını araştırır.³⁵⁹ Bu araştırma sonucunda nafaka talep eden eşin yoksulluğa düşme tehlikesinin mevcut olup olmadığına karar verir.

VII. HARÇ VE VEKALET ÜCRETİ

A. Harç

Daha önce de ifade edildiği üzere, yoksulluk nafakası talebi boşanma davası esnasında ileri sürülebileceği gibi boşanma davası kesinleştikten sonra bağımsız bir davayla da ileri sürülebilir. Fakat bu iki durum harç açısından farklılık göstermektedir. Boşanma davası boyunca talepte bulunulması durumunda, yoksulluk nafakası boşanma davasının fer'isi (boşanma davasının eki) niteliğinde olacağından harç ödenmeksizin karar verilecektir.³⁶⁰ Diğer bir durum olan boşanma davası karara bağlandıktan sonra bağımsız bir davayla yoksulluk nafakası talepte bulunulması durumunda (aynı şekilde nafakanın artırılmasının veya azaltılmasının talep edilmesi halinde) ise yoksulluk nafakası artık boşanma davasının fer'isi olmadığından yoksulluk nafakası talebi hakkında karar verilmesi için ayrı bir harç ödenmesi gerekecektir. Nitekim bu durumda nafaka

³⁵⁹ Ruhi, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, s. 58.

³⁶⁰ Demir, Mecit, age, s. 121; Bulut, Harun, age, s. 110; Kaçak, Nazif, age, s. 158.

“...Boşanma davası içerisinde, boşanma ile ilgili hüküm kesinleşinceye kadar istenen tazminatlar ve nafakalar boşanmanın eki niteliğinde olup ayrıca harca tabi değildir...” Y. 2. HD., 06.06.2005, E. 2005/ 5493, K. 2005/ 8685, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 546.

“...Boşanma davası içinde vaki ve boşanmanın fer'i niteliğinde olan yoksulluk nafakaları ile maddi ve manevi tazminat talepleri harca tabi değildir...” Y. 2. HD., 19.02.1990, E. 1989/ 13474, K. 1990/ 2077, Camcı, Ömer, age, s. 76.

talebi ayrı bir davanın konusudur.³⁶¹ Ödenecek tutar, 2020 yılı Yargı Harçları (1) sayılı Tarifesi'nde “III-Karar ve ilam harcı” kısmında düzenlenmiştir ve nisbi harç niteliğindedir.³⁶² Buna göre söz konusu miktar, bir senelik nafaka miktarının binde 11,38'i kadardır.

B. Vekalet Ücreti

Vekalet ücretinde de harçta olduğu gibi boşanma davası devam ederken yoksulluk nafakasının talep edilmesi ile sonradan yoksulluk nafakası davası açılması arasında fark bulunmaktadır. Boşanma davası devam ederken talep edilen yoksulluk nafakasında, boşanma davasının eki olan yoksulluk nafakası talebi için ayrıca vekalet ücretine

³⁶¹ “...Boşanma hükmü 03.07.2003 tarihinde kesinleşmiştir. Kadın 22.09.2003 günlü dilekçesiyle yoksulluk nafakası istemiştir. Kesinleşmesinden sonra istenilen yoksulluk nafakası talebi ayrı bir dava konusu olup ayrıca başvurma ve peşin nisbi harca tabidir. Kadının harcı yatırılarak açılmış bir davası yoktur. Bu nedenle yoksulluk nafakası isteğinin reddi gerekirken kabulü isabetsizdir...”

Y. 2. HD., 28.04.2004, E. 2004/ 4694, K. 2004/ 5483, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1179.

³⁶² “...Davacının maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakası davası boşanma hükmünün kesinleşmesinden sonra açılmıştır. Bu nedenle boşanmanın eki niteliğinde kabul edilemez. Dava nisbi peşin harca tabidir. Mahkemece nafaka ve tazminatlar yönünden ayrı ayrı nisbi peşin harcın tamamlanması için süre verilmesi, tamamlandığı takdirde gösterilen delillerin değerlendirilip sonucu uyarınca hüküm kurulması gerekirken bu yön göz önüne alınmadan yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır...” Y. 2. HD., 03.06.2010, E. 2019/ 8118, K. 2010/ 10984, Girgin, Yasin, age, s. 214-215.

hükmedilmez.³⁶³ Dava sonucunda sadece boşanma davası nedeniyle AAÜT’de düzenlenen vekalet ücretine hükmedilir.³⁶⁴

Boşanma kararının kesinleşmesinden sonra bağımsız bir davayla talep edilen yoksulluk nafakasında ve nafakanın artırılması veya azaltılması davalarında, artık talepler davanın eki olarak kabul edilmediğinden ayrıca vekalet ücretine hükmedilir. Davanın kabulü halinde AAÜT md. 9’a göre, hükmolunan yoksulluk nafakasının bir yıllık miktarı üzerinden tarifedeki üçüncü kısım uyarınca hesaplanan tutarın tamamına davacı lehine vekalet ücreti olarak karar verilir. Yine aynı maddeye göre bu ücret o yılın belirlenen maktu ücretinden az olamaz. Davanın kısmen kabul kısmen reddi halinde AATÜ md. 9/2’ye göre, reddedilen kısım için avukatlık ücretine hükmedilmez.³⁶⁵ Davanın reddi

³⁶³ “...Hükmedilen nafakalar ve tazminat boşanmanın eki niteliğinde olup ayrıca harca tabi olmadığı gibi kabul veya reddedilen miktarlar için vekalet ücretine de hükmedilemez. Bu nedenle hükmedilen nafaka ve tazminat için vekalet ücreti ve harca hükmedilmesi doğru görülmemiştir...”

Y. 2. HD., 04.04.2005, E. 2005/ 3473, K. 2005/ 5263, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1186.

“...Boşanma davası içerisinde boşanma ile ilgili hüküm kesinleşinceye kadar istenen tazminatlar ve nafakalar boşanmanın eki niteliğinde olup ayrıca harca ve vekalet ücretine tabii değildir. Bu yön gözetilmeden davalı lehine avukatlık ücretine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir...” Y. 2. HD., 06.06.2005, E. 2005/ 5493, K. 2005/ 8685, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 546-547.

³⁶⁴ Özüğür, Ali İhsan, Nafaka Hukuku, s. 295; Bulut, Harun, age, s. 110; Demir, Mecit, age, s. 123; Kaçak, Nazif, age, s. 159.

³⁶⁵ “...Nafaka davalarında reddedilen miktar üzerinden karşı taraf lehine vekalet ücreti verilemez. (Avukatlık Ücret Tarifesi 9/2 md.) Bu yön nazara alınmadan birleştirilen nafaka davasında davalı yararına üç yüz elli milyon lira nafaka takdiri doğru değil ise de davacının temyizi bulunmadığından bozma nedeni yapılmamış ancak yanlışlığa işaret edilmekle yetinilmiştir...” Y.

halinde diğ er bir anlatımla yoksulluk nafakası talebinin tümüyle reddi halinde, AAÜT madde 10 ve 19’a göre, davalı lehine vekalet ücretine hükmedilir.³⁶⁶

2. HD., 26.12.2005, E. 2005/ 15520, K. 2005/ 18319, Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, s. 1185-1186.

“...Nafaka davalarında reddedilen kısım için avukatlık ücretine hükmedilemez. (Avukatlık Asgari  cret Tarifesi md. 9/2) Bu husus nazara alınmaksızın reddedilen miktar nazara alınarak davalı yararına vekalet  creti takdiri doğru görülmemiştir...” Y. 2. HD., 05.10.2005, E. 2005/ 7839, K. 2005/ 13465, Tutumlu, Mehmet Akif, age, s. 553.

³⁶⁶  zuğur, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğ n İptali Davaları, s. 1018; Demir, Mecit, age, s. 123.

SONUÇ

Tez çalışmasının konusunu “Türk Medeni Kanununda ve Uygulamada Yoksulluk Nafakası” oluşturmaktadır. Çalışmada yoksulluk nafakasının Medeni Kanun düzenlemesi ve bu düzenlemenin uygulama hali Yargıtay kararları ve doktrindeki görüşler eşliğinde aktarılmıştır.

İlk bölümde konu bütünlüğünü sağlamak amacıyla nafaka kavramı, nafakanın hukuki niteliği, nafakaların ortak özellikleri ve diğer nafaka türleri açıklanmıştır.

Aile, toplumun en temel birimi olması sebebiyle, büyük önem taşımaktadır. Nitekim toplumun oluşumunda ve kalkınmasında önemli bir role sahiptir. Bu öneme binaen hukuk sistemleri aileye ilişkin düzenlemeler yapmıştır. Hukuk sistemimizde de ailenin korunması amacıyla pek çok düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelerden biri de nafaka kurumudur. Nafaka zaruret içinde bulunan kimseye yardım anlamına gelmektedir, doğrudan kanundan kaynaklanan ve taraflardan biri aleyhine borç yüklemekte olan bir yükümlülüktür. Nafaka alacaklısının rızası bulunmadan takas edilemez, rehin tesisine uygun değildir ve haczi mümkün değildir. Henüz doğmamış nafaka alacağından feragat edilemez. Bu özellikler nafakadan beklenen yararın sağlanabilmesi amacına yöneliktir. Zira nafaka kamu düzenine ilişkindir.

Hukuk sistemimizde iki tip nafaka bulunmaktadır. Bunlar yardım ve bakım nafakasıdır. Yardım nafakası üstsoyu ve altsoyu ile kardeşler arasında düzenlenmiştir. Bakım nafakaları ise evlilik birliğinden kaynaklanan nafaka türleridir. Bakım nafakası, tedbir, iştirak ve yoksulluk nafakası olarak üç türdür. Çalışmanın konusu bir bakım nafakasıdır. Tedbir nafakası, evlilik devam ederken veya ayrılık, boşanma, evliliğin iptali davası açılması durumunda eşlerin barınması, geçimi, mallarının yönetimi ve çocukların bakım ve korunmasına yönelik geçici önlemlerdir. İştirak nafakasıysa velayet kendisinde olmayan eşin çocukların bakım ile yetiştirilmesi masraflarına yaptığı katkıdır.

İkinci bölümde yoksulluk kavramı, yoksulluk nafakası, yoksulluk nafakasının koşulları, güncel mevzuattaki yoksulluk nafakasının düzenleniş şekli ile yoksulluk nafakasının süresine dair tartışmalar incelenmiştir.

Yoksulluk kavramı Kanun'da tanımlanmamıştır. Bu sebeple doktrinde ve Yargıtay kararlarında yoksulluk kavramı tanımlamaları yapılmıştır. Bunlara göre, kişinin kendi imkanlarıyla yemesi, giyinmesi, barınması, sağlığı, ulaşımı gibi maddi varlığını geliştirmesi için zaruri görülen harcamaları karşılayamaması halidir. Yoksulluk nafakası ise bu yoksulluk halinin giderilmesi, eşler arasındaki mali dayanışmanın evlilik birliği sona erdikten sonra da devam etmesi amacıyla düzenlenmiş olan ve aile hukukundan kaynaklanan kişiye bağlı yenilik doğuran bir haktır. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için kanunda aranan belli şartlar vardır. Ancak bu şartların oluşması halinde nafakaya hükmedilebilir. Öncelikle kesinleşmiş bir boşanma kararı olmalıdır, diğer bir deyişle boşanma gerçekleşmiş olmalıdır. Taraflardan biri bu boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek olmalıdır. Nafakayı talep eden bu eş diğerinden ağır kusurlu olmamalıdır ve en önemlisi ortada bir talep olmalıdır. Hâkim talep olmadan re'sen nafakaya hükmedemez.

Yoksulluk nafakası boşanma davasıyla beraber ileri sürülebileceği gibi boşanma kararı kesinleştikten sonra bir yıl içerisinde açılacak ayrı bir davayla da ileri sürülebilir. Bu bir yıllık sürenin geçmiş olması halinde nafaka talep edilen eş zamanaşımı def'ini ileri sürerek nafakayı ödemekten kaçınabilir. Boşanma davası ile birlikte nafakaya hükmedilmiş olması halinde nafakanın başlangıcı kararın kesinleştiği an olacaktır. Boşanma kararının kesinleşmesi sonrasında ayrı bir davayla talep edilen ve hükmedilen nafakanın başlangıcı ise davanın açıldığı tarih olacaktır.

Nafakaya toptan şekilde hükmedilebileceği gibi irat şeklinde de hükmedilebilir. Bu konuda takdir hâkimindir. Nafakaya irat şeklinde hükmedilmiş ise ve tarafların ekonomik ve sosyal durumlarında boşanma anında öngörülmesi mümkün olmayan büyük

ve sürekli bir değişiklik meydana gelmiş ise tarafların talebi halinde nafakanın artırılmasına veya azaltılmasına karar verilebilir. Aynı zamanda nafakanın ileriki senelerde tarafların sosyal veya mali vaziyetlerine göre hangi miktarda ödeneceği de hükme bağlanabilir. Bu şekilde ileriki yıllardaki gereksiz iş yükü ve masrafın da önüne geçilmiş olacaktır.

İrat şeklinde ödenmesine karar verilmiş olan nafaka, nafaka alacaklısının yeniden evlenmesiyle ya da nafaka alacaklısının veya nafaka yükümlüsünün ölümüyle kendiliğinden sona erer. Alacaklının evlenme akdi bulunmaksızın fiilen evli hayatı yaşaması, yoksulluk halinin ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi durumunda ise hakim kararı ile kaldırılır. Fakat sayılan sona erme hallerinden hiçbirisi gerçekleşmezse nafaka ömür boyu sürecektir. Bu durum doktrinde ve uygulamada eleştirilmektedir. Yargıtay nafaka süresiz olarak talep edildiği halde hâkimin süreyle sınırlı olarak nafakaya hükmetmiş olmasını kanuna aykırı bulmuştur. Bu sebeple kanunda yapılacak bir değişiklikle nafakanın süreli hale getirilmesi gündemdedir. Kanaatimce de söz konusu değişiklikle hâkimin somut olayın özelliklerine ve dolayısıyla hakkaniyete uygun kararlar verebilmesi imkânı doğacaktır. Sona erdirilen evliliğin süresi, ortak çocukların mevcudiyeti, sayısı, sağlık durumu ve yaşları, eşlerin eğitim seviyesi, ekonomik durumu ve yaşı gibi kriterler göz önünde bulundurularak nafakanın miktarında olduğu gibi nafakanın süresini de takdir etme olanağının hâkime tanınması somut olay adaletinin sağlanmasına hizmet edecektir. Böylece her sona eren evlilik birliğinin kendi yapısına özgü olarak farklılık gösteren nafaka süresi ve miktarının tespiti olanağı doğacaktır.

Son olarak üçüncü bölümde ise yoksulluk nafakasının usul hükümlerinden, yoksulluk nafakası davasının taraflarından, yoksulluk nafakasinda görevli ve yetkili mahkemeden, yoksulluk nafakası davasının zamanaşımından, yoksulluk nafakası hükmünün icrasından, yoksulluk nafakasinda hükmedilecek faizden, ispat yükünden ve nafaka davasındaki harç ile vekalet ücretinden bahsedilmiştir.

Yoksulluk nafakası davasında davacı taraf, boşanma sonucu yoksulluğa düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalan ve kusursuz olan veya kusuru daha ağır olmayan eştir. Davalı taraf ise, aleyhine yoksulluk nafakası davası açılan diğer eştir. Kadın-erkek eşitliği ilkesi gereğince davalı taraf erkek veya kadın olabilir.

Aile hukukundan kaynaklanan dava ve işlerde aile mahkemesi görevlidir. Nafaka davaları da aile hukukundan kaynaklanan dava ve işlerindendir. Bu sebeple aile mahkemelerinin görev alanına girmektedir. Yetkili mahkeme ise boşanma kararı sonrası açılan nafaka davalarında alacaklının yerleşim yeri mahkemesi ve nafaka yükümlüsünün yani davalının yerleşim yeri mahkemesidir. Boşanma davası esnasında talep edilen yoksulluk nafakası talebini ise boşanma davasına bakan mahkeme yetkili mahkeme olarak inceler.

Boşanma davası kesinleştikten sonra yoksulluk nafakası talepli dava bir yıl içinde açılabilir. Bir yıllık süre zamanaşımı süresidir. Davalı bir yıldan sonra açılan davada zamanaşımını ileri sürebilir. Fakat def'i olması sebebiyle zamanaşımı hâkim tarafından re'sen ele alınamaz. Davalının ileri sürmesi gerekmektedir.

İspata ilişkin ayrık bir düzenleme yapılmadığı için taraflar iddialarını ispat etmelidir. Davacı boşanma sonucunda yoksulluğa düşeceğini ispat etmelidir. Davalı mali gücünün yoksulluk nafakası ödemeye el vermediğini iddia ediyorsa bu hususu ispat etmelidir.

Boşanma davası esnasında nafaka talep edilmesi durumunda nafaka talebi boşanma davasının fer'isi niteliğinde olacağından ayrıca bir harç ile vekalet ücretine hükmedilmeyecektir. Boşanmaya ilişkin hüküm kesinleştikten sonra ayrıca açılan bir nafaka davası söz konusu ise artık boşanmanın fer'isi niteliğinde sayılamayacağından harca ve vekalet ücretine hükmedilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku (Aile Hukuku), Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş İkinci Bası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1975.

Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku Dersleri (Aile Hukuku Dersleri), Ankara, 1967.

Akıntürk, Turgut, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku (Türk Medeni Hukuku) (Yeni Medeni Kanun'a Uyarlanmış), C. 2, Yenilenmiş 11. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2008.

Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, C. 2., Beta Yayınları, İstanbul, Ocak 2014.

Aslan, Ramazan/ Kuru, Baki/ Yılmaz, Ejder, İcra ve İflas Hukuku, 14. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001.

Aydın, Sezer/ Ispartalı, Murat/ Remzi, Mehmet, Medeni Hukuk, Yenilenmiş 3. Bası, İkinci Sayfa Yayınları, İstanbul, Mayıs 2013.

Başpınar, Veysel/ Ünal, Mehmet, Şekli Eşya Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.

Bulut, Harun, Aile Hukukunda Velayet (Çocukla Kişisel İlişki Kurulması) ve Nafaka Davaları, Beta Yayınları, İstanbul, Haziran 2007.

Camcı, Ömer, Boşanma Tazminatı ve Yoksulluk Nafakası, Yazarın Kendi Yayını, İstanbul, 1996.

Çelikel, Serdar, Çocuk Haklarına Dair Uluslararası Sözleşmeler Işığında Boşanmanın Çocuklara İlişkin Hukuki Sonuçları, Adalet Yayınevi, Ankara, Ocak 2012.

Daşkın, Şakir, Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerden Takibi ve Tahsili (Uluslararası Nafaka Alacağı), Adalet Yayınevi, Ocak 2008.

Demir, Mecit, Türk Medeni Hukuk Öğreti ve Uygulamasında Yoksulluk Nafakası, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.

Demir, Sevgi, Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Alanında 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler, Kartal Yayınevi, Ankara, 2004.

Dural, Mustafa/ Oğuzman, Kemal, Aile Hukuku, Üçüncü Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.

Erdem, Mehmet, Aile Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara, Ocak 2018.

Erdem, Sabri, Yerli-Yabancı İlmî ve Kazai İçtihatlarla Aile Hukuku (Evlenme-Boşanma-Nafaka), İstanbul Matbaacılık, İstanbul, 1966.

Eren, Fikret, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.

Ergün, Zafer, Boşanma Davaları, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Nisan 2009.

Ertürk, Erkan, 4721 Sayılı Yeni Medeni Kanun'a Göre Uygulamada Nafaka Davaları, Kazancı Yayınları, İstanbul, Mayıs 2005.

Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, Aile Hukuku, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1979.

Gençcan, Ömer Uğur, Nafaka Hukuku (Nafaka Hukuku) (Bilimsel Açıklama, En Son İçtihatlar), Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

Gençcan, Ömer Uğur, 6100 sayılı HMK Hükümlerine Göre Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku (Boşanma Hukuku) (Bilimsel Açıklama ve Son İçtihatlar), Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.

Girgin, Yasin, Evlilik Birliğinin Sona Ermesi, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş., Ankara, 2013.

Hatemi, Aile Hukuku I (Evlilik Hukuku) Ders Kitabı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Haziran 2005.

Hatemi/ Oğuztürk, Kalkan, Aile Hukuku Ders Kitabı, 3. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Mart 2014.

İnal, Nihat, Örnek Karar ve Dilekçelerle Açıklamalı Boşanma Nafaka Davaları, Yazarın Kendi Yayını, Ankara, 2018.

Kaçak, Nazif, Açıklamalı ve İçtihatlı Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ile Yoksulluk Nafakası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006.

Kaneti, Selim/ Köprülü, Bülent, Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1989.

Karşlı, Abdurrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, 6100 sayılı HMK Hükümlerine Göre Yargıtay Kararları İşlenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Alternatif Yayıncılık, İstanbul, 2012.

Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku (Aile Hukuku), Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2015.

Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Borçlar Hukuku) (Yeni Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış), Genişletilmiş 17. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2013.

Kırmızı, Mustafa, İçtihatlı Aile Hukuku, İlyayayınevi, İzmir, Mayıs 2009.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip/ Hatemi/ Serozan/ Arpacı, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. 1, Yenilenmiş Genişletilmiş Tamamlanmış 4üncü Bası'dan 7inci Tıpkı Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017.

Köseoğlu, Bilal/ Kocağa, Köksal, Aile Hukuku ve Uygulaması Bilimsel Görüşler, Yargı İçtihatları, Ekin Yayınevi, Bursa, 2011.

Kuru, Baki, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Legal Yayıncılık, İstanbul, Eylül 2016.

Oğuzman, Kemal, Aile Hukuku Dersleri I (Giriş-Nişanlanma-Evlenme-Boşanma), Filiz Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1990.

Oğuzman, Kemal/ Öz, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 1, 6098 sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu'na Göre Güncellenip, Genişletilmiş 10. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Haziran 2012.

Oğuzman, Kemal/ Oktay Özdemir, Saibe/ Seliçi, Özer, Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, Aralık 2006.

Oğuzoğlu, H. Cahit, Medeni Hukuk II (Aile Hukuku), İkinci Basım, Güney Matbaacılık, Ankara, 1949.

Oy, Osman, Boşanmanın Hukuki Neticeleri Nafaka, Tazminat, Velayet Mal Paylaşımı ve Aile Konutu, Beta Yayınları, İstanbul, Ağustos 2008.

Özkan, Hasan, Açıklamalı, İctihatlı Aile Hukuku Davaları ve Tatbikatı, Legal Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2005.

Öztan, Bilge, Aile Hukuku (Aile Hukuku), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1979.

Öztan, Bilge, Aile Hukuku (Aile Hukuku), 6. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2015.

Öztan, Bilge, Medeni Hukuk'un Temel Kavramları (Medeni Hukuk), Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2009.

Özuğur, Ali İhsan, Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri (Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları), Son Yargıtay Kararlarıyla Güncelleştirilmiş 3. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, Şubat 2008.

Özuğur, Ali İhsan, Türk Medeni Kanun'un Yeni Düzenlemelerine Göre Gerekçeli, Açıklamalı, İctihatlı Nafaka Hukuku (Nafaka Hukuku), Genişletilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Kasım 2004.

Ruhi, Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka ve Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsili (Türk Hukukunda Nafaka), Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ocak 2003.

Ruhi, Ahmet Cemal, Yargı İçtihatlarıyla Nafaka Hukuku (Nafaka Hukuku), Seçkin Yayınları, Yenilenmiş 3. Baskı, Ankara, 2010.

Sağlam, İpek, Turkish Family Law Engagement, Marriage, Divorce and the Consequences of Divorce, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Aralık 2019.

Saleh, Muhsen Abdulkader, Türk ve Irak Hukukunda Genel Sebeplere Dayanarak Boşanma ve Sonuçları, Adalet Yayınevi, Ankara, Ocak 2014.

Şahin, Emin, Açıklamalı, İçtihatlı, Uygulamalı, Gerekçeli Aile Hukuku Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim 2012.

Şanver, Şerafettin, Boşanma Davaları El Kitabı, Bilge Yayınevi, Ankara, Şubat 2009.

Tekinay, Selâhattin Sulfi, Türk Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3. Bası, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1978.

Tutumlu, Mehmet Akif, Yeni Türk Medeni Kanunu'nun Hükümlerine Göre Evliliğin Butlanı, Boşanma Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2006.

Türk Hukuk Kurumu, Türk Hukuk Lûgatı, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1991.

Uzun, Mine, Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararları Kapsamında Yoksulluk Nafakası, Vedat Kitapçılık Yayınları, İstanbul, 2013.

Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, Türk Medeni Hukuku, C. 2, Aile Hukuku, Cüz 2, Beşinci Bası, Nurgök Matbaası, 1965.

Yavuz, Nihat, Öğretide ve Uygulamada Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2008.

Yıldırım, Abdulkerim, Türk Aile Hukuku (Türk Aile Hukuku), Savaş Yayınevi, Ankara, 2014.

Yıldırım, Abdulkerim, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Türk Borçlar Hukuku), Adalet Yayınevi, Ankara, Şubat 2017.

Yıldırım, Necdet, Boşanma Davaları, Bilge Yayınevi, Ankara, 2018.

MAKALELER

Alman Boşanma ve Nafaka Hukuku Mevzuatı. (Hanswerner Odendahl ve Burcu Uslu, Çev.) Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan (s. 1499-1513)

Arbek, Ömer, Boşanmanın Mali Sonuçları, AÜHFD, C. 54, S. 1, s. 115-163, Aralık 2004. ("https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/628466") (Er. T.: 12.09.2020)

Arkan Serim, Azra, Yoksulluk Nafakası, İÜHFM, C. LXV, S. 1, s. 285-302, 2007.

Burcuoğlu, Haluk, Boşanmada Kusur ve Yoksulluk Nafakası ile İlgili Gözlemler, İAÜHFD, C. 4, S. 2, s. 1-12, Aralık 2018. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/669423>”) (Er. T.: 26.02.2020)

Çakırca, Seda İrem, Kardeşler Arasında Nafaka Yükümlülüğü, AÜHFD, C. 64, S. 1, s. 65-101, 2015. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/622573>”) (Er. T.: 26.02.2020)

Çitak, Burçak, Yoksulluk Nafakası, İÜHFM, C. LXXIV, S. 1, s. 241-257, 2016.

Dede, İsmail, Yoksulluk Nafakasının Fiili Birliktelik ve Haysiyetsiz Yaşam Sürme Sebebiyle Sona Ermesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayısı, C. 15, S. 2, Prof. Dr. M. İlhan Ulusana Armağan, C. I, s. 557-575, 2016.

Demirbaş, Ali, Güncel Tartışmalarla Yoksulluk Nafakası, İMÜHFD, C. 5, S. 2, s. 219-235, 2018. (“https://openaccess.ihu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12154/618/Dr_Ogr_Uyes_i_Ali_Demirbas.pdf?sequence=1&isAllowed=y”) (Er. T.: 26.02.2020)

Doğan, İzzet, Türk Medeni Kanunu’nun Düzenlemelerine Göre Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C. 35, S. 1, s. 59-95, 2015. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/411002>”) (Er. T.: 26.02.2020)

Ersöz, Oğuz, Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl 6, S. 12, Aralık 2018. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/596337>”) (Er. T.: 26.02.2020)

Fındıkgil, Yavuz, Nafaka Davasına Karının Mali Durumunun Tesiri, İBD, C. XXVI, S. 2, s. 86-88, 1952.

Gençcan, Ömer Uğur, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanuna Göre Nafaka Yükümlülüğü, TNBHD, S. 120, s. 40-43, 2003.

Gümüş, Mustafa Alper, Türk Hukukunda Yasal Mal Rejimi Olan Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Çerçevesinde Boşanma Davası; İştirak Nafakası; ‘Maddi Tazminat ve/veya Yoksulluk Nafakası’ ve/veya Manevi Tazminat Talepleri ile Mal Rejiminin Tasfiyesi Talebi Arasındaki İlişki, AÜEHFD, C. IX, S. 3-4, s. 383-402, 2005.

Hamzaçebi, Mehmet, Türk Medeni Kanunu’na Göre Boşanma ve Ayrılık Hallerinde Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası (Düzenleniş Biçimi, Mukayesesi, Uygulamadaki Yeri ve Değeri), SÜHFD, C. 10, S. 3-4, s. 23-48, 2002. (“<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/262211>”) (Er. T.: 26.02.2020)

Kulaklı, Emrah, Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasının Süre Bağlamında Bir Mukayeseli Hukuk İncelemesi, İMÜHFD, C. 5, S. 2, s. 237-268, 2018. (“http://en.medipol.edu.tr/Document/Galeri/Dokuman/BasinOdasi/HukukDergisi/Sayi_10_Cilt5Guz2018.pdf#page=237”) (Er. T.: 26.02.2020)

Okyar Karaosmanoğlu, Dilâ, Yargıtay Kararları Işığında Yoksulluk Nafakası Ödeme Yükümlülüğünün Şartları ve Ortadan Kalkması, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Dergisi Özel Sayısı, C. 15. S. 2, Prof. Dr. M. İlhan Ulusana Armağan, C. II, s. 421-433, 2016.

Parlak Börü, Şafak, Süre Sarmalında Yoksulluk Nafakası, AÜHF Hukukun Güncel Sorunları Sempozyumu-II Bildiri Özetleri Kitabı, Ankara, 2019. (<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/69393/967.pdf?sequence=1&isAllowed=y>) (Er. T.: 09.08.2021)

Şahin, Mustafa, Türk-İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Evlilik Sonrası Katkının (Yoksulluk Nafakasının) Şartları (TMK m. 175-ZGB m. 125), AHBVÜ-HFD, C. XXII, S. 1, s. 75-107, Ocak 2018. (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/788942>) (Er. T.: 26.02.2020)

Uyar, Talih, Takip Hukukunda “Nafaka Borcunu Ödememe Suçu” (İİK Madde 344), TBB Dergisi, S. 90, 2010. (<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-90-651>) (Er. T.: 24.07.2020)

Yağcı, Kürşad, Yoksulluk Nafakasında “Süresizlik” Sorunu, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 76, S. 1, s. 323-358, 2018. (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/974822>) (Er. T.: 26.02.2020)

TEZLER

Aslan, Seyfullah, Türk Aile Hukukunda Yoksulluk Nafakası (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, 2003.

Bozdağ, Gonca Gülfem, Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara, 2014.

Ceylan, Ebru, Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları (Doktora Tezi), Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Ocak 2006.

Memişoğlu Bozan, Ayşe Gül, Boşanma Davalarında Nafakalar (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul, Haziran 2019. (<https://acikerisim.iku.edu.tr/bitstream/handle/11413/5389/Ay%c5%9fe%20G%c3%bc%20Memi%c5%9fo%c4%9flu%20Bozan%20YL%20Tez.pdf?sequence=1&isAllowed=y>) (Er. T.: 26.02.2020)

Özok, Ayça, Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Nafaka Yükümlülüğü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, 2003.

Perktaş, Hatice, Boşanmada Yoksulluk Nafakası (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi, Ankara, 2008. (<http://earsiv.cankaya.edu.tr:8080/bitstream/handle/20.500.12416/75/Perkta%c5%9f%20c%20Hatice.pdf?sequence=1&isAllowed=y>) (Er. T.: 26.02.2020)

Somkan Fırat, Aylin, Yoksulluk Nafakası (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, 2019.

Şeren Demirel, Esra, Yoksulluk Nafakası (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara, 2007.

Topkaya, Şahin, Yoksulluk ve İştirak Nafakası (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kültür Üniversitesi, İstanbul, 2017. (“<https://openaccess.iku.edu.tr/handle/11413/4606>”) (Er. T.: 26.02.2020)

İNTERNET KAYNAKLARI

“<https://sozluk.gov.tr/>”

“<https://www.etimoloji.com/kelime/nafaka>”

“<https://bozbel.files.wordpress.com/2013/01/tc3bcrk-hukuk-lc3bcgatc4b1.pdf>”

“<http://www.sozluk.adalet.gov.tr/nafaka>”

“<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2004.pdf>”

“<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>”

“<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6098.pdf>”

“<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/borclar-kanunu-818>”

“<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6100.pdf>”

“<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>”

“<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.743.pdf>”

“<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120626-25.htm>”

“https://archive.org/stream/cu31924071237147/cu31924071237147_djvu.txt”

“<https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19070042/index.html>”

“<http://www.fd.ulisboa.pt/wp-content/uploads/2014/12/Codigo-Civil-Alemao-BGB-German-Civil-Code-BGB-english-version.pdf>”

“<http://www.dutchcivillaw.com/civilcodebook01.htm>”

ÖZET

Bu tez çalışmasının konusunu “Türk Medeni Kanununda ve Uygulamada Yoksulluk Nafakası” oluşturmaktadır. Bu çalışmada yoksulluk nafakasının 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile değişen hali uygulamadaki konuya ilişkin kararlar doğrultusunda incelenmiştir.

Yoksulluk nafakası, aile birliğinin korunması amacıyla yapılan düzenlemelerden biridir. Yoksulluk nafakası ile amaçlanan evlilik birliğindeki dayanışma ve yardımlaşma yükümlülüğünün evlilik birliği sonlandıktan sonra da devam etmesi ile boşanma sebebiyle yoksulluğa düşen eşin korunmasıdır. Yoksulluk nafakası düzenlemesi sosyal ve ahlaki gerekçelere dayanmaktadır. Yoksulluk nafakası düzenlemesine göre boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olan eşe ekonomik durumu daha iyi olan eş talep halinde süresiz olarak yardım edecektir. Yoksulluk nafakası düzenlemesi zaman içinde yapılan eleştirilerin de etkisiyle değişikliğe uğramış ve mevcut halini almıştır. Son dönemde ise süresiz olarak ifadesi eleştirilerin odağı olmaktadır.

Çalışmada öncelikle nafaka kavramı, nafakanın özellikleri ile diğer nafaka türleri açıklanmıştır. Devamında yoksulluk nafakası kavramı, yoksulluk nafakasının koşulları, yoksulluk nafakasına ilişkin kanundaki düzenlemeler ile uygulamalar Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kararları ışığında detaylı olarak anlatılmıştır.

ABSTRACT

This research is designed to explore the Poverty Alimony in Turkish Code Civil Code and Practice. Turkish Civil Code No. 4721 in particular has been examined and reviewed for the amendment of the provisions applied to this civil code.

One of the regulations issued to protect the family union is Poverty alimony. This regulation exists in order to maintain solidarity, support and maintenance obligation which is valid throughout the life of a marriage even after the termination of the marriage and to limit any unfair economics effects of a divorce to the spouse who might be in an unfavorable situation financially as a result of the divorce. The regulation on the poverty alimony is based on the social, moral and ethical grounds. Poverty alimony on demand regulates that the spouse with lower earning which would fall into poverty due to divorce should be supported by the higher earning spouse for an indefinite period of time. There has been criticism around the term “indefinite”. Therefore, the regulation of poverty of alimony have been modified and took its current form.

Initially in this study, the concept of alimony, characteristic of alimony and types of alimony have been explained. Subsequently, in the light of the Supreme Court applications the concept of poverty alimony, its conditions, the regulations with respect to the poverty alimony and its execution are explained in detail.